

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

ФАКУЛТЕТ: МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА И ПОЛИТИКА

КАТЕДРА: МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ

АВТОРЕФЕРАТ

**на дисертационен труд за присъждане на ОНС "Доктор"
в професионално направление 3.3. Политически науки**

Специалност:

Политология (Международни отношения и външна политика)

ТЕМА:

**Отношенията между САЩ и Китай и
регионалната роля на Гърция като мост
между тях в Източното Средиземноморие**

ДИСЕРТАНТ:

Стилианос Василиос Кафестидис

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ:

доц. д-р Антонина Хабова

София, 2024 г.

Дисертационният труд е с обем от 185 страници. Състои се от въведение, три глави, заключение и библиография. Съдържанието на всяка от главите е разделено на отделни параграфи. Библиографията съдържа 124 заглавия, включително книги, статии и официални документи. Текстът на дисертацията включва 5 таблици, 9 карти и 4 графики.

ВЪВЕДЕНИЕ

Стратегически контекст и актуалност на темата на изследването

Регионът на Източното Средиземноморие е от съществено значение за сигурността в Близкия изток и Европа поради стратегическото си местоположение – място, където се сливат три континента и връзките с важни водни пътища като Суецкия канал, Гибралтарския проток и Босфора. Стабилността на региона е пряко застрашена от последните събития в тази част на света. Въпреки че пълномащабен военен конфликт сега е малко вероятен, потенциалът за покачване на напрежението, ограничени военни сблъсъци и инциденти не е малък.

Регионът на Източното Средиземноморие се превърна в значима сцена в по-широката тектонична игра на силите между големите световни сили поради своето геополитическо, икономическо и стратегическо значение.

Откриването на значителни запаси от природен газ в Източното Средиземноморие засили конкуренцията между регионалните и международните участници за достъп до тези ресурси. Държави като Кипър, Израел и Египет направиха значителни открития на газ в морето, което доведе до увеличаване на икономическия потенциал, но също така предизвика териториални спорове и съперничество за контрол върху енергийните маршрути и инфраструктура.

Източното Средиземноморие служи като важен кръстопът, свързващ Европа, Азия и Африка. Близостта му до основни морски пътища и възлови места, като Суецкия канал и турските проливи, го превръща в ключов регион за морската търговия и преноса на енергия. Контролът върху тези водни пътища е от огромна стратегическа стойност, тъй като оказва влияние върху световните търговски потоци и енергийната сигурност.

Регионът на Източното Средиземноморие се характеризира със сложни и дългогодишни конфликти, включително израелско-палестинския конфликт, сирийската гражданска война, напрежението между Турция и Гърция относно морските граници и проучването на ресурси, както и продължаващия спор за разделения остров Кипър. Тези конфликти изострят геополитическото съперничество и допринасят за нестабилността, превръщайки региона в централна точка за международна намеса и проекция на сила.

Основните сили, включително Съединените щати, Русия, Китай и различни европейски държави, поддържат военни интереси и съюзи в Източното Средиземноморие. Наличието на военни бази, разполагане на военноморски сили и партньорства в областта на сигурността отразява стратегическото значение на региона и желанието на външните участници да защитят интересите си, да повлияят върху регионалната динамика и да проектират мощ в по-широкия Близък изток.

Източното Средиземноморие се е превърнало в театър на прокси конкуренция и операции за оказване на влияние от страна на съперничаещи си сили, които се стремят да развият своите геополитически програми. Държави като Иран, Саудитска Арабия и Катар се конкурират за влияние, като подкрепят противоположни фракции, спонсорират войнствени групировки и използват икономически и дипломатически връзки. Тази конкуренция допълнително подхранва регионалното напрежение и изостря съществуващите конфликти.

Дипломатическите усилия за овладяване на напрежението и разрешаване на конфликтите в Източното Средиземноморие включват сложна мрежа от двустранни и многостранни инициативи. Въпреки това, различните интереси, историческите претенции и геополитическото съперничество често възпрепятстват напредъка в преговорите, което води до дипломатически застои и продължаваща нестабилност.

Регионът на Източното Средиземноморие е фокусна точка в по-широката тектонична игра на силите, която се характеризира с интензивна конкуренция между глобалните и регионалните участници, борещи се за влияние, достъп до ресурси и стратегическо предимство. Сложното взаимодействие на геополитически съперничества, регионални конфликти и икономически интереси подчертава остротата на стратегическия контекст в този жизненоважен морски район.

Гърция има свои интереси в Източното Средиземноморие и активно търси външнополитическа роля, която да увеличи максимално възможностите ѝ за действие в региона. Няколко фактора допринасят за стратегическия фокус на Гърция върху Източното Средиземноморие.

Гърция разглежда запасите от природен газ в Източното Средиземноморие като възможност за икономическо развитие и енергийна сигурност. Страната е инвестирала в офшорни проучвания и се стреми да се възползва от географското си положение, за да

се превърне в ключов играч по отношение на транзитните маршрути и развитието на енергийната инфраструктура.

Като се има предвид близостта ѝ до конфликтни зони и историческото съперничество със съседни държави като Турция, Гърция дава приоритет на регионалната сигурност и стабилност. Тя се стреми да укрепва партньорствата с партньори и международни организации за справяне с общите предизвикателства пред сигурността като тероризма, незаконната миграция и морските спорове.

Гърция е член на НАТО, Европейския съюз и различни регионални инициативи, като се позиционира като стратегически партньор на западните държави, които се стремят да поддържат общите ценности и интереси в Източното Средиземноморие. Тя поддържа и тесни връзки с държави от региона като Кипър, Израел и Египет, за да насърчава сътрудничеството по въпроси на сигурността, енергетиката и икономиката.

Гърция активно участва в дипломатическите усилия за деескалация на напрежението и разрешаване на споровете в Източното Средиземноморие чрез диалог, преговори и многостранна дипломация. Тя се застъпва за спазването на международното право, включително Конвенцията на ООН по морско право (UNCLOS), за да защити своите морски права и териториална цялост.

Гърция се стреми да се възползва от икономическия потенциал на Източното Средиземноморие, като насърчава търговията, инвестициите и инфраструктурните проекти, които подобряват свързаността и насърчават регионалния просперитет. Страната насърчава инициативи като газопровода EastMed (Източносредиземноморски газопровод), който има за цел да транспортира природен газ от региона до европейските пазари през Гърция, Кипър и Израел.

Богатото културно и историческо наследство на Гърция в Източното Средиземноморие е в основата на нейната идентичност и влияние в региона. Атина се стреми да използва културната дипломация и "меката сила" за укрепване на връзките със съседните държави и за насърчаване на взаимното разбирателство и сътрудничество.

Като цяло постоянното търсене на външнополитическа роля на Гърция в Източното Средиземноморие отразява нейните стратегически интереси, икономически стремежи и ангажираност с регионалната стабилност и просперитет. Чрез активно взаимодействие с регионалните партньори и извънрегионални заинтересовани страни Гърция се стреми да

увеличи максимално възможностите за себе си, като същевременно допринася за развитието и сигурността на по-широкия Източносредиземноморски регион.

Географското положение на Гърция е на кръстопътя на култури, религии и геополитически интереси. Тя се намира в съседство с много нерешени международни проблеми. Украйна, Сирия, Либия, Иран, Ирак, Египет, Йордания, Израел и Палестина - страни от голям интерес за САЩ - се намират на разстояние от два до шест часа от Гърция.

Другият голям съюзник на НАТО в региона, Турция, продължава да разширява влиянието си в Източното Средиземноморие и Сирия, но не в пълна хармония със САЩ. Президентът на Турция постепенно се отдалечава от светската идентичност, която Кемал Ататюрк се опита да наложи на страната в началото на XX век. Неотдавна Турция, действайки напълно незаконно и провокативно, изпрати изследователски кораби да извършват сондажи в кипърските териториални води, които се намират над запасите от природен газ, претендирайки за собственост върху тях. Що се отнася до дългогодишния гръцко-турски конфликт в Източното Средиземноморие, гръцки дипломатически източници смятат, че Турция се опитва да замени режима на суверенна власт, загубен след падането на Османската империя. Турската стратегия е ревизионистична по отношение на разпоредбите на договорите от Лозана (1923 г.) и Париж (1947 г.), които определят границите между двете държави.

Гръцки дипломатически източници добавят също, че Турция се опитва да се превърне в регионален играч в по-широкия регион. Важни турски военни поръчки като самолети, кораби-цистерни и допълнително военно оборудване и най-вече неотдавнашното придобиване на руската система за противовъздушна отбрана С-400, доведоха Анкара до курс на сблъсък с Вашингтон. В резултат на това американските законодатели препоръчаха да се забрани продажбата на самолети F-35 на Турция (Mehta, 2019 г.).

Тези събития накараха американците да преоценят стратегическата позиция на Гърция. През септември миналата година "Уолстрийт джърнъл" писа, че САЩ се опитват да създадат повече военни бази в Гърция, тъй като отношенията им с Турция са в хаос. Междувременно гръцката диаспора в САЩ успешно лобира пред Конгреса да отмени оръжейното ембарго за Кипър миналото лято. Причината беше именно решението на Турция да изпрати изследователски кораби да правят сондажи в кипърските

териториални води за петролни запаси, като претендира, че те са нейна собственост (Heraclides and Çakmak, 2019).

Няма съмнение, че от новоизбраното гръцко правителство (Нова демокрация) се очаква да поддържа добри отношения със САЩ и Израел, за да неутрализира агресивните амбиции на Турция в Егейско море и Източното Средиземноморие. Гръцкото министерство на външните работи вече поиска от Турция да се въздържа от всякакви действия, които биха могли да провокират сериозен инцидент в района (Karakatsanis et al., 2018).

Стратегическите инвестиции, които САЩ трябва да наблюдават на политико-дипломатическо и икономическо равнище, идват от основния им съперник Китай. Отношенията между Гърция и Китай нараснаха експоненциално през последното десетилетие, тъй като Гърция беше една от първите държави - членки на ЕС, които се присъединиха към инициативата "Един пояс, един път", известна още като Инициатива "Пояс и път" (BRI). Вече има сериозни оплаквания от страна на САЩ, които предполагат, че Китай използва Гърция като плацдарм за проникване в Европа. Някои твърдят, че Гърция действа извън насоките на ЕС, за да установи финансовите си отношения с Китай, но други източници не са съгласни с това. Тази гледна точка разглежда Гърция като опит, от името на ЕС, да насърчи икономическото си развитие чрез Китай (Karakatsanis et al., 2018).

Китай става все по-видим в Гърция, най-вече чрез конкретни мащабни стратегически ходове в страната (Minghao, 2016). Очакванията на Китай да разшири своето влияние в Европа чрез Гърция не са напълно оправдани, тъй като продължават да съществуват дългогодишните опасения от страна на Европейския съюз и САЩ - може би сега по-силно от американска страна - по отношение на китайските инвестиции, които през последните години донесоха на Гърция средства на обща стойност 6-7 млрд. евро. Досега китайските инвеститори са се насочили към транспортната инфраструктура, енергетиката и телекомуникациите; общият знаменател на всички тези сектори е амбициозната инициатива "Пояс и път" (BRI) (Kouskouvelis, 2019 г.).

Най-емблематичният проект на Китай в Гърция е инвестицията, осъществена от COSCO в пристанище Пирея на два етапа - през 2008 г. и през 2016 г. (Heraclides and Çakmak, 2019). Пирея днес е едно от най-бързо развиващите се морски пристанища в Европа и света. Втората по големина китайска инвестиция в Гърция е продажбата на 24% от

гръцкия независим оператор за пренос на електроенергия (ADMIE) на China State Grid. Все по-голям брой китайски компании участват и в секторите на възобновяемата енергия и телекомуникациите (Chang & Pieke, 2018).

Същевременно туризмът и недвижимите имоти в Гърция стават все по-привлекателни за китайските граждани (Tonchev & Davarinou, 2017). Предишното гръцко правителство имаше за цел да привлече половин милион китайски туристи до 2021 г.; много важна в това отношение е директната самолетна линия, която вече свързва Атина с Пекин, както и новата директна самолетна линия от Атина до Шанхай. Китайското присъствие е силно и на пазара на недвижими имоти, където стотици китайски граждани вече са се възползвали от програмата "Златна виза", чрез която в края на септември 2019 г. те вече са получили 65 % от всички издадени разрешения за пребиваване срещу минимални инвестиции в недвижими имоти в размер на 250 000 евро (Kouskouvelis, 2019).

Освен това гръцкото правителство проучва възможността да се включи по-активно в платформата за сътрудничество "17+1" между Китай и страните от Централна и Източна Европа, която е своеобразно допълнение към инициативата "Пояс и път" (Zhang & Pu, 2019). По този начин Гърция се чувства удовлетворена, тъй като визията за мирно и прагматично съжителство между Изтока и Запада започва да се материализира (Christofis, 2019).

На политическо ниво Китай се опитва (чрез BRI) да намали зависимостта си от Световната банка, да замени американския долар с китайския юан (ренминби) в търговията и накрая да повиши геополитическата си роля в глобалната система. Този опит на Китай да навлезе в Европа чрез последователни инвестиции в европейски и други страни е наречен нов "китайски план Маршал", предвид значителното въздействие, което оказва върху страните получатели (Tiezzi, 2014).

В действителност този амбициозен план служи за нарушаване на сегашния баланс на силите и издигане на Китай до статута на доминираща сила в глобалната система (ECONOMY, 2018), съгласно концепцията за „капана на Тукидид“. Подобно на случая с Атина и Спарта в Пелопонеската война, описан в историята на Тукидид, така и в случая с Китай и САЩ, първият укрепва позициите си, докато вторият е негативно повлиян, със силен елемент на страх (Allison, 2017). Пекин, като популяризира профила на "инакомислещия" в глобалната среда, желае да създаде нов стил на международни отношения и съответно нов китайски световен ред (Zeng, 2017).

Китай има цялостна стратегия за нарастващото си икономическо присъствие в световен мащаб, включително в Гърция. Пекин се стреми да стане световен лидер, да промени баланса на силите и да предизвика тектонични сътресения и катаклизми в глобалната капиталистическа система, доминирана от Запада през последните два века (McCourt, 2020; Parker and Chefitz, 2018). Що се отнася до средствата за постигане на тези цели, тук изниква проблема с "дълговият капан". Определението за "дългов капан" е използването на икономически инструменти за задоволяване на геостратегически интереси. Дипломатията на дълговия капан прави задлъжнелите държави уязвими за китайското политико-икономическо влияние. Всъщност транспортната инфраструктура, като гари и пристанища, има двойна употреба - както гражданска, така и военна (Parker and Chefitz, 2018).

Като се имат предвид огромните нужди на гръцката икономика, китайските инвестиции са необходими и добре дошли, но в идеалния случай те трябва да бъдат привлечени, оценени и осъществени, след като се получат задоволителни отговори на редица въпроси. Китайско-гръцките отношения със сигурност ще се развиват през следващите години и се надяваме, че това ще се случи по начин, който ще позволи на Атина да постигне деликатен баланс между приоритетите на Пекин и основните интереси на Гърция, в духа на истинското "изгодно сътрудничество" (Yoder, 2019).

Пропуски в съществуващата литература

Оказва се, че по отношение на връзките между Гърция и САЩ и външната политика на двете страни съществува значителна празнина в литературата, която се проявява особено в изследванията, фокусирани върху епохата след Студената война. Пресичането на интересите на САЩ и Китай в Източното Средиземноморие, както и специфичната роля на Гърция в това уравнение също е област, която все още не е задълбочено изследвана.

Някои учени изследват стратегическото значение на Източното Средиземноморие като обособено геополитическо пространство, включително в контекста на новите открития на газ в региона. Z. Tziarras (2019) концептуализира новата геополитическа идентичност на Източното Средиземноморие както в исторически, така и в теоретичен план. Книгата под редакцията на проф. М. Tanchum също има за цел да създаде "цялостно разбиране за Източното Средиземноморие като обособено геополитическо пространство в контекста на регионалните и глобалните преходи" (2020: 5). За да постигнат тази цел, авторите оценяват по-широката динамика, съперничеството и синергията в региона. Регионът е

анализиран от V. Talbot (2021) като ключова и неразделна част от външната политика на страните от региона, както и на външните сили. Talbot дори твърди, че Източното Средиземноморие е изпитателен полигон за външната дейност на ЕС. S. Litsas и A. Tziampiris (2015), както и E. Inbar (2014), разглеждат внимателно геополитическите и геостратегическите условия в Източното Средиземноморие, като обръщат специално внимание на вътрешните социално-политически събития и интересите и ангажираността на глобалните сили в региона. E. Badarin и T. Schumacher (2022), Приятели на Европа (2022), A. Hochstein (2016), E. Inbar (2014) и N. Shama (2019) разглеждат свързаните с енергетиката спорове в Източното Средиземноморие в контекста на по-широкия геополитически и геоикономически пейзаж.

Група публикации оценяват стратегическото съперничество между Съединените щати и Китай, както и концепцията за капана на Тукидид (Allison, Gr. 2017; Esteban, M. et al. 2020; Kouskouvelis, P. 2019; Yoder, B. 2019; McCourt, D. 2020; Pagoulatos, G., K. Sokou. 2021 г. и др.). Друга група публикации анализират конкретните интереси, цели и нарастващата ангажираност на Китай с Източното Средиземноморие и/или в частност с Гърция (Trigkas, V. 2022; Lazzarini, A. 2020; Stroikos, D. 2023; Dams, T., Rühlig T., & Tonchev, P. 202; Tonchev, P. 2020; Tonchev, P., M. Petkova. 2022 г. и т.н.), както и интересите, стратегията и ролята на Съединените щати в региона, включително в Гърция (Alterman, J.B. et al. 2018; Yegin, M. 2022; Edelman, E., Wald, Ch. 2019; Zum Felde, R.M., 2020).

Не на последно място, има учени, които фокусират анализа си конкретно върху външната политика на Гърция, отношенията ѝ с държавите от Източносредиземноморския регион и глобалните сили в контекста на нарастващото напрежение и промените в международната система. Например, Lesser, I. et al. (2001) анализират новата геополитическа среда, пред която е изправена Гърция, и различните варианти на гръцката стратегия. N. Kotzias (2010a) изследва водещите принципи, предизвикателствата и приоритетите в гръцката външна политика. Ch. Tsardanidis (2019 г.) оценява променящата се роля на Гърция в Източното Средиземноморие, като твърди, че "причините, които стоят в основата на по-активната политика на Гърция - въпреки икономическите ѝ затруднения - са свързани не само с външната среда, но и с това, което политиките смятат, че е вътрешна среда" (2019: 73). A. Stergiou (2022), M. Aydin и M. Ifantis (2022), E. Papastavridis (2020), A. Heraclides и G.A. Çakmak, наред с други,

предоставят конкретни исторически и геополитически анализи на гръцко-турските отношения и спорове.

Настоящата дисертация, надграждайки съществуващата литература, има за цел да отговори на конкретния въпрос за ролята на Гърция в стратегическите силови взаимодействия между Съединените щати и Китай в Източното Средиземноморие.

Предмет на изследването

Предметът на изследване обхваща геополитическите съперничества в Източното Средиземноморие, ролята на различните участници и последиците за Гърция.

Изследователска тема

Конкретната изследователска тема се фокусира върху взаимодействието и конкуренцията между САЩ и Китай в Източното Средиземноморие и външнополитическата роля на Гърция.

Цели на изследването

Дисертацията цели да разгледа проекциите на интересите на САЩ и Китай в Източното Средиземноморие и регионалната роля на Гърция, страна-членка на ЕС, като мост между тях. Разглеждат се и проекциите на интересите на други участници.

Предположения/хипотези

1. Гърция има стратегически, икономически, дипломатически и военни отношения със Съединените щати, които са от първостепенно значение.
2. Гърция е развила икономически отношения с Китайската народна република, което може да е от полза, но също така може да изправи Гърция пред противоречия със САЩ.
3. Гърция си „представя“, че може да функционира като мост и комуникационен канал между САЩ и Китай в региона на Източното Средиземноморие и Източна Европа, като цяло.

Изследователски метод

Изследователските методи включват критичен геополитически анализ, сравнителен анализ на външната политика, профилиране на външни и регионални участници, проектиране на изследователски модел за деконструиране на интересите и целите на основните заинтересовани страни в Източното Средиземноморие. Емпиричните

доказателства са извлечени от критичен преглед на литературата, сравнителен анализ на дискурса и структурирани интервюта с въпросник с избрани представители на политическата и бизнес общност в Гърция, както и с представители на неправителствения и академичния сектор.

Изследователски въпроси и цели

Тази дипломна работа има за цел да отговори на следните въпроси:

- 1) До каква степен американският фактор може да помогне на Гърция (военно, икономически, политически) като страна-членка на ЕС и какви са отношенията ѝ с Китай с оглед на геополитическото бъдеще на Гърция?
- 2) Как се гледа на нарастващото китайско икономическо присъствие в Гърция от институциите на ЕС, отделните страни-членки на ЕС и САЩ?
- 3) До каква степен китайските инвестиции в Гърция влияят на отношенията между САЩ и Китай, както и на възможностите за действие на гръцката външна политика?

Ограничения

Дисертацията обхваща периода след Студената война до 2020 г., с ограничена реминисценция на историческия контекст на 20 век, за да позиционира и обясни някои външнополитически избори и решения.

Структура на дисертационния труд

Първа глава представя преглед на общия контекст на политиката в Източното Средиземноморие със специален акцент върху възприятията и геополитическото значение на региона. Разглеждат се основните играчи и заинтересовани страни, както и пресечните точки на техните интереси и взаимодействия. Втора глава разглежда критично конкуриращите се интереси на САЩ и Китай в Източното Средиземноморие и последиците, които тази конкуренция има за Гърция. Оценяват се различни варианти на политика за Гърция. Трета глава включва емпирично изследване, базирано на структурирани интервюта с политици, бизнесмени, представители на НПО и академичните среди. Отговорите на респондентите дават задълбочена представа за това как гръцката външна политика и курс се възприемат с оглед на стратегическите цели на САЩ и Китай, преди всичко. Провеждането и анализът на резултатите от проучването е един от основните приноси на дисертационния труд.

Глава 1

КОНТЕКСТЪТ НА ИЗТОЧНОСРЕДИЗЕМНОМОРСКАТА ПОЛИТИКА:

ВЪЗПРИЯТИЯ И ГЕОПОЛИТИЧЕСКО ЗНАЧЕНИЕ НА ИЗТОЧНОТО СРЕДИЗЕМНОМОРИЕ

През последното десетилетие в Близкия изток и в Източното Средиземноморие като цяло настъпиха значителни геополитически промени. Събитията в Близкия изток и Източното Средиземноморие придобиват все по-голямо значение. Влиянието им се разпростира далеч отвъд границите им, особено в Европа. Средата за сигурност в Източното Средиземноморие понастоящем се формира от поне четири взаимосвързани динамики: 1) енергийни открития, 2) геополитическо съперничество и нови (не)баланси на силите, 3) нови (човешки) императиви за сигурност и 4) нарастващ интерес от страна на външни сили към региона. (Tziarras, 2019)

Средиземноморският басейн е регионална система, в която са в ход конфликти за реорганизация на властовите структури в рамките на тази система. Новата "Голяма игра" - интензивно и сложно съревнование за връзката между транссредиземноморските търговски пътища, маршрутите за транзит на енергия и веригите за създаване на стойност в промишленото производство, които свързват Европа и региона на Близкия изток и Северна Африка (Близкия изток и Северна Африка) - сега е преплетена с конфликтите в Източното Средиземноморие и с пренареждането на средиземноморските отношения на сила (Tanchum, 2022).

Източното Средиземноморие е хетерогенно и сложно геополитическо пространство. Разположено в пресечната точка на геополитическите оси Север-Юг и Изток-Запад, то е стратегически регион със значителни залежи на природен газ и служи като морско пристанище за Близкия изток. Суецкият канал улеснява търговията между Европа и Азия, а тръбопроводът Баку-Тбилиси-Джейхан транспортира енергията от Каспийския басейн, включително петрол от Централна Азия и Южен Кавказ.

Външни и регионални сили обръщат все по-голямо внимание на този регион и се стремят да наложат своите географски и политически приоритети. Неотдавнашните открития на въглеводородни залежи добавиха нови измерения към геополитическото уравнение в региона и отново разпалиха морските спорове. На пръв поглед изглежда, че тези спорове са свързани с припокриващи се или неотграничени изключителни икономически зони

(ИИЗ), в които съществуват или в момента се проучват офшорни енергийни ресурси и транспортни маршрути. Въпреки това е подвеждащо споровете в Източното Средиземноморие да се обясняват само с обективни причини, които могат да бъдат идентифицирани като променливи (като ИИЗ, количества газ и търговски стойности), отделно от непредвидените обстоятелства на местния, регионалния и международния геополитически пейзаж (Badarin and Schumacher, 2022).

Балансът на силите в Източното Средиземноморие винаги е бил особено интересна тема поради различните интереси там. Кипърският въпрос и съперничеството между Гърция и Турция за надмощие в Егейско море и значителна част от Източното Средиземноморие са два основни проблема, определящи напрегнатите отношения между тези три държави и геополитическата динамика в региона.

1.1. КИПЪРСКИЯТ ВЪПРОС И СБЛЪСЪКЪТ НА ИНТЕРЕСИТЕ НА ГЪРЦИЯ И ТУРЦИЯ

Турско-гръцкият спор в Егейско море се основава на пет десетилетия трудни отношения. Ситуацията в Кипър е основната причина за настоящия антагонизъм между двете страни. През 1974 г. Турция нахлува и поддържа военно присъствие в северната част на острова, която в крайна сметка се обявява за суверенна държава под името Севернокипърска турска република, призната само от Турция. През 80-те години на XX в. напрежението нараства, тъй като Атина негодува срещу положителното отношение на Анкара към независимостта на кипърските турци, а Турция смята, че Гърция възпрепятства стремежа ѝ да се присъедини към Европейския съюз. (International Crisis Group, 2021).

Гръцко-турският морски спор представлява сложна мрежа от свързани въпроси, включваща спорове за морските граници на Турция с гръцките острови край егейския и южния ѝ бряг. Тези спорове допълнително се задълбочават в резултат на откритията на газ на дъното на Средиземно море от Израел, Кипър и Египет. Различни интереси, мотиви и цели стоят в основата на политиката на Гърция и Турция по тези въпроси (Пак там.)

1.1.1. Турската перспектива

Политическото развитие на Ердоган е повлияно от ситуацията в Кипър, което оказва значително влияние върху отношението на Турция към Източното Средиземноморие. След инвазията през 1974 г. Турция признава независимостта на Севернокипърската

турска република. Въпреки това между 2003 и 2014 г. Ердоган подкрепя предложението за решение на генералния секретар на ООН Кофи Анан за обединение на острова посредством преговори, спонсорирани от ООН. През 2003 г. ЕС предостави на Никозия перспектива за членство, като някои представители на съюза бяха уверени, че това ще убеди кипърските турци да приемат обединението. На референдум кипърските турци избраха да подкрепят плана "Анан", докато Гърция подкрепи както стремежите на Турция, така и приемането на Никозия. Стратегията за уреждане на въпроса обаче се провали, тъй като кипърските гърци отхвърлиха плана "Анан" на собствения си референдум.

В същото време Турция и Гърция водят сериозен спор по морските въпроси в Източното Средиземноморие, като конфликтът за Кипър подхранва напрежението. Турция отказва да признае Кипър и да сключва споразумения за определяне на границите или за експлоатиране на ресурси, без печалбите да се споделят със Севернокипърската турска република. Турските официални лица за първи път изразяват загриженост относно правата на кипърските турци, когато Кипър подписва първото си споразумение за определяне на морските граници с Египет през 2003 г. След като се присъедини към ЕС, Република Кипър подписа нови споразумения за делимитация с Ливан през 2007 г. и с Израел през 2010 г. Всичко това се превърна в източник на разногласия с Анкара.

Президентът на Турция Ердоган критикува подхода на ЕС към Турция, като заявява, че Брюксел облагодетелства позициите на Никозия и Атина и че определянето на морските граници не е от компетентността на ЕС.

Неотдавнашните открития на газ в Източното Средиземноморие допълнително изостриха напрежението в отношенията между Гърция и Турция. Анкара е все по-загрижена от съществуването на враждебна ос, която се опитва да ограничи турското влияние в Близкия изток и Северна Африка, включваща ОАЕ, Египет и Саудитска Арабия. Анкара наблюдава сближаването на интересите на тези участници с Гърция, Република Кипър и Израел. Плановите на тези държави да изградят 1900-километров газопровод от Източното Средиземноморие до Европа, заобикаляйки Турция, както и създаването на Източносредиземноморския газов форум (включващ Кипър, Египет, Израел и Гърция) потвърдиха тези опасения (ICG, 2021 г.).

През ноември 2019 г. Анкара и Триполи подписват споразумение за сътрудничество в областта на сигурността и морско споразумение, с което изключителната икономическа

зона (ИИЗ) на Турция се разширява отвъд гръцките острови Крит и Родос. Меморандумът за разбирателство има за цел да отложи изграждането на Източносредиземноморския газопровод, предложен от Гърция, Израел и Република Кипър. Някои турски официални лица представиха морското споразумение с Либия като част от нова концепция за национална отбрана, в която турската "родина" (vatan) включва не само сушата, но и морето, или "синята родина" (mavi vatan). Концепцията, разработена в рамките на турските военноморски сили, изглежда определя политиката на Турция в Средиземноморието (Пак там).

Напоследък Ердоган демонстрира желание да "отвори нова страница" в отношенията на Турция със страните от региона. Съобщава се, че Турция и Израел се стремят да нормализират отношенията си въпреки значителните различия. Турция смята, че израелските въглеводородни ресурси могат да бъдат най-ефективно търгувани през Турция, а министърът на енергетиката на Израел изрази интерес към участието на Турция в Източносредиземноморския газов форум. Анкара засилва отношенията си със Саудитска Арабия и Европейския съюз, като се фокусира върху задържането на преките европейски инвестиции, привличането на европейски туристи и развитие на митническия съюз с ЕС. Основните опозиционни партии обвиняват управляващата партия за обтегнатите отношения на Турция със САЩ, ЕС, Египет и Израел, но призовават правителството да отстоява твърдо позицията си в преговорите с Гърция.

1.1.2. Гръцката перспектива

На фона на нарастващото напрежение в Източното Средиземноморие Гърция увеличи разходите си за отбрана с 43% през 2020 г. и също така увеличи своята дипломатическа активност. Атина установи нови връзки с Египет, Израел, Саудитска Арабия и Обединените арабски емирства, което позволи на Гърция да се "завърне" в Средиземноморието. През 2020 г. Гърция подписа споразумение за определяне на границите на морските зони с Египет и Италия, което предизвика допълнително напрежение в Егейско море и Източното Средиземноморие (Gorvett, 2021; Voskopoulos, 2017).

ЕС и Съединените щати са загрижени относно по-нататъшна конфронтация и потенциална дестабилизация на Източното Средиземноморие, която би могла да се разпространи на Запад, като цяло. Вашингтон е особено загрижен за възможните последици за НАТО и регионалната стабилност. В този контекст САЩ постепенно

преместиха стратегическия си фокус от Анкара към Атина, промяна, която беше ускорена от закупуването от страна на Турция на руски ракети С-400. Въпреки че Турция е важен съюзник на НАТО и на нейна територия са разположени американски бази, през 2019 г. Вашингтон подписа договор за отбрана с Атина. Освен това Вашингтон разглежда Гърция като ключов играч в насърчаването на регионалното енергийно сътрудничество, по-специално чрез Източносредиземноморския газов форум.

Гръцките политици отдавна разглеждат спора си с Турция като свързан с кипърския въпрос. След присъединяването на Кипър към ЕС през 2004 г. обаче тази позиция отслабна и беше възприет по-прагматичен подход, отчасти поради по-младия електорат, загрижен за други въпроси. Правителството на Мицотакис демонстрира желание да отдели проблемите си с Анкара, доколкото е възможно, от тези с Никозия, опасявайки се, че последната ще действа като разрушител на усилията за деескалация (ICG, 2021).

Срещата между Мицотакис и Ердоган, проведена през 2022 г., е положително развитие в двустранните отношения, но тя не променя ситуацията (Drosopoulos, 2023). Освен противоречивите интереси в Източното Средиземноморие, Гърция и Турция споделят различни позиции по някои от най-чувствителните въпроси в международния дневен ред: войната между Русия и Украйна, бежанската криза, свързаните с енергетиката спорове в Източното Средиземноморие и др.

1.2. ЕНЕРГИЙНАТА ЗАГАДКА В ИЗТОЧНОТО СРЕДИЗЕМНОМОРИЕ

1.2.1. Енергетика и геополитика в Източното Средиземноморие

Новите открития на природен газ добавиха още един конфликтен елемент към вече съществуващите напрежения и вътрешни геополитически съперничества в региона. Енергийните въпроси играят важна роля в противоположните геополитически амбиции на Гърция и Турция. Двете страни разглеждат енергийната тема като стратегическо предимство, което повишава способността им да влияят върху политиката. И двете държави се стремят да подобрят статута си на международни енергийни центрове и разглеждат енергията като източник за засилване на геополитическото си влияние в региона и спрямо ЕС. В резултат на това енергетиката, която обикновено се смята по-скоро за неполитически въпрос, се оказва ключова тема в политиката.

През 2021 г. регионалните участници започнаха да пренастройват своите външни политики и политики за сигурност и става все по-неясно, включително в светлината на

войната на Русия срещу Украйна, как биха могли да изглеждат бъдещите съюзи и партньорства в региона.

1.2.2. Открития на газ в Източното Средиземноморие

В Източното Средиземноморие газовите открития и проекти превърнаха региона в ключов стратегически център, където се срещат по-широки геополитически разломи, включващи ЕС и региона на Близкия изток и Северна Африка. Те разпалиха спорове за морските граници, след което засегнатите държави прибегнаха до двустранни споразумения, за да защитят правата си в Средиземно море. Тези споразумения доведоха до припокриване на морските граници и ИИЗ, което допълнително изостри дипломатическото и военното напрежение. Както проектът EastMed, така и Източносредиземноморският газов форум имат своите геополитически последици и тяхната политическа обосновка се позовава на същите изключващи модели, които са в основата на геополитическия пейзаж в региона. Повечето от тях включват изключването на държави от Източното Средиземноморие като Ливан, Сирия и Турция и включването на държави извън Източното Средиземноморие като Франция, Италия и дори Обединените арабски емирства.

1.3. ВЪНШНИ УЧАСТНИЦИ В ИЗТОЧНОСРЕДИЗЕМНОМОРСКАТА ИГРА НА СИЛА

Геополитическият пейзаж в Източното Средиземноморие е сложен поради многобройните участници и интереси. Децентрализираният международен ред, характеризиращ се с отслабване на присъствието на САЩ, възраждането на Русия и възхода на Китай, промени характера на съперничеството в международната политика. САЩ, Русия и Китай изместиха фокуса си от Близкия изток към Източна Азия и постсъветските държави, както се вижда от нападението на Русия над Украйна през февруари 2022 г. В Близкия изток, регион от решаващо значение за глобалната доминация на западния свят, Китай и Русия разшириха регионалния си ангажимент, като често използват кризите като възможности да се противопоставят или да създават напрежения със САЩ (Litsas, 2019: 180).

1.3.1. Китай: новият актьор в Източното Средиземноморие

В рамките на амбициозната си инициатива "Пояс и път" (BRI) Китай демонстрира значителен интерес към Източното Средиземноморие и нарастващо влияние върху политиката, икономиката и военните действия в региона.

КНР демонстрира засилена икономическа ангажираност с държавите в региона. От една страна, влиянието на Китай върху глобалната логистична система се увеличава чрез придобиването на пристанищни съоръжения в Средиземноморието и околностите му, което осигурява на Пекин конкурентно предимство пред съперниците му. От друга страна, китайската активност все повече се разглежда като средство за създаване на мрежа от задгранични точки, които ВМС на НОАК могат да използват при необходимост. Контролът върху търговската инфраструктура в Средиземно море също може да помогне на Китай да проектира своята мощ (Talbot, 2021).

Руските и китайските военноморски сили проведоха първите си координирани учения в Средиземно море през май 2015 г., като част от дългосрочна програма, обхващаща много оперативни зони.

1.3.2. Интересите на Русия в Източното Средиземноморие

Позициите на Москва в Източното Средиземноморие се промениха драстично след началото на руските военни действия в Сирия през 2015 г. Русия установи силно военно присъствие в Сирия, включително военновъздушната база Хмеймим и военноморската станция Тартус, което позволява на Москва да проектира значителна сила в целия район на Източното Средиземноморие (Алексинкова, 2020).

Ролята на Москва в Либия също постепенно нараства от 2017 г. насам, като достига своя връх през септември 2019 г., когато руски военнорслужещи от ЧВК са изпратени да подкрепят силите на Хафтар по време на операциите по фронта в Триполи.

Сега за Москва е все по-трудно да поддържа обичайно добрите си връзки с всички регионални играчи, като същевременно избягва активно участие в техните конфликти. Споразумението за морската граница между Турция и Либия, заедно с военната операция на Анкара в Либия, създаде нова геополитическа реалност в Източното Средиземноморие, предизвиквайки нова ескалация между Турция и Гърция. Тази нова реалност изправя Русия пред сериозни предизвикателства. Ако Москва публично подкрепи политиката на Турция, това би могло да влоши и без това лошите отношения на Русия с Гърция, както и отношенията с останалата част от ЕС. В тази ситуация Русия

се стреми да се позиционира "равноотдалечено" от двете страни, като защитава международното право, морското право (т.е. Конвенцията на ООН по морско право от 1982 г.) и резолюциите на ООН. Същото се отнася и за позицията на Москва по отношение на решението на Гърция да разшири своята изключителна икономическа зона (Алексинкова, 2020 г.).

В допълнение към историческото икономическо значение на Кипър за Русия, настоящите американски стремежи за засилване на военното присъствие в Гърция и Кипър притесняват руските власти. Затова Москва продължава да инвестира в дипломатическите си отношения с Гърция и Кипър.

Възходът на Турция като енергиен център, особено за пренос на руски газ, засили зависимостта ѝ от Москва, зависимост, която беше задълбочена в резултат на закупуването на руско въоръжение.

Ескалацията в Източното Средиземноморие влоши геополитическото и икономическото състояние на Русия. От геополитическа гледна точка за Москва е най-добре да остане неутрална в споровете за морските граници в Източното Средиземноморие, но това става все по-трудно. Способността на Москва да укрепи позициите си в Източното Средиземноморие в близко бъдеще вероятно ще бъде възпрепятствана от редица припокриващи се регионални разломи, както и от ангажираността на нерегионални сили, които смятат Русия за съперник (Пак там).

1.3.3. НАТО и геополитиката на Източното Средиземноморие

Една от основните тревоги на НАТО е нарастващата военна координация между стратегическия противник на Запада - Русия, и системния му враг - Китай, в резултат на едновременното разширяване на руското и китайското влияние в света. Въпреки липсата на официален военен съюз, де факто вече е формирана коалиция срещу Запада, основана на общи интереси.

Мисията на НАТО в Южна и Източна Европа, особено в района на Големия Близък изток и Северна Африка, е все по-фокусирана върху управлението на кризи чрез интегрирани гражданско-военни мисии. Това е така, дори когато целта на НАТО е да се подготви да възпре, предотврати и, ако е необходимо, да води и спечели регионална война с близък до равностоен държавен актьор, който запазва статута си на ядрена суперсила.

След края на Студената война Турция служи като важен център и мост в опитите на НАТО да стабилизира южните граници на Европа. По отношение на възпирането и колективната отбрана в случай на бъдеща регионална криза или конфронтация с Русия Турция остава един от най-важните участници в разполагането на сили на НАТО от Балтийско до Средиземно и Черно море (Işık, 2022.). На Турция при управлението на Ердоган обаче се гледа едновременно като на решение и източник на проблема. Не е ясно до каква степен Турция продължава да се придържа към западните ценности и идеи, които НАТО и ЕС възприемат (Zum Felde, 2020; Al Jazeera, 2020).

В рамките на своите задължения НАТО може да осигури механизми за деескалация на проблемите по морската граница между Турция и Гърция. Естествено, НАТО има интерес от успеха на тези проекти. Най-лошият сценарий за Алианса би бил двама съюзници да влязат във военен конфликт, вместо да преговарят по разумно решение, което да удовлетворява всички страни. Един военен сблъсък между членове на НАТО би бил от полза единствено за геополитическите противници на Алианса.

1.3.4. ЕС и политиката в Източното Средиземноморие

Източното Средиземноморие се откроява като важен терен за проверка на капацитета на ЕС да действа като глобален актьор. Вакуумът, създаден от относителното оттегляне на Съединените щати, беше запълнен от по-активни действия от страна на други страни, включително европейски държави, Турция, Израел, Египет, Русия и дори арабски държави от Персийския залив като Обединените арабски емирства и Катар. Това превърна Източното Средиземноморие, а потенциално и цялото Средиземноморие, в голяма геополитическа гореща точка със съперничаещи си претенции за регионално и глобално господство. Стари и нови линии на напрежение се използват за възраждане на национализма в Средиземноморието, което преди се смяташе за изолирана зона с трансатлантически партньори, осигуряващи относителна стабилност.

За да запази мира в Източното Средиземноморие, което служи като критична връзка между източните и южните съседи на Европа, Европейският съюз трябва адекватно да се справи с три взаимосвързани конфликта, включени в комплекса за сигурност в Източното Средиземноморие. Дългогодишният турско-гръцки спор за морските демаркационни линии е в центъра му, следван от спора за разделения остров Кипър и войната в Либия (Dessi, 2021).

Перспективата за добив на природен газ в морето добави нов пласт към регионалната система за сигурност. Тя изостри латентното гръцко-турско съперничество за морските граници и суверенните права върху офшорните ресурси. Доколкото проучвателните дейности и открития се простират отвъд гръцки, кипърски и израелски води, включвайки морските зони на Египет, Ливан, Сирия и Палестина, откритията на природен газ прокараха връзка между редица блискоизточни конфликти и ситуацията със сигурността в Източното Средиземноморие.

В същото време той съживи европейския интерес към региона и даде възможност на ЕС да намали зависимостта си от вноса на руски газ. Ето защо проектът за газопровод East Med, както и наскоро създаденият Източносредиземноморски газов форум (EMGF), получиха значителна подкрепа от ЕС, особено под формата на финансова помощ от институциите на ЕС и политическа подкрепа от Италия, а впоследствие и от Франция.

Липсата на съгласуваност в рамките на Европейския съюз обаче се отразява на политиката на ЕС към Източното Средиземноморие. Що се отнася до справянето с нарастващата нестабилност в Източното Средиземноморие, Европейската комисия и Германия работят по по-мека, междинна стратегия, основана на обсъждане и премахване на конфликтите в Източното Средиземноморие. Този подход има за цел да се справи с трите основни конфликта поотделно, като същевременно се използва инерцията на напредъка в една от областите. Този подход обаче става все по-труден, тъй като Турция участва в провокации без диалог, което прави все по-трудно за Европа да поддържа тази по-мека позиция (Leigh, 2020; Dessi, 2021).

Франция се позиционира като опонент на Турция във всички битки в Източното Средиземноморие, за разлика от меката дипломатия и като цяло неутралния подход на Берлин. Франция помага на източните либийски войски, които се сражават с Правителството на националното съгласие в Триполи, което е подкрепяно от Турция, ОАЕ, Египет и Русия. Франция също така често подкрепя Гърция и Кипър в Източното Средиземноморие, като разполага значителни военни сили в Никозия и Атина и участва в последващи военноморски маневри с тези държави, като същевременно осъжда турските операции като незаконни и в нарушение на международното право. В същото време Италия и Испания са по-склонни да възприемат нюансирана позиция относно действията на Турция в региона (Dessi, 2021; Kabis-Kechrid, 2021).

Европейският съюз (ЕС) се бори със сложната ситуация в областта на сигурността в Източното Средиземноморие - регион, който от години е пренебрегван. ЕС трябва да преоцени ролята и амбициите си в управлението на тези конфликти, като същевременно защитава своите интереси, ценности и вътрешно единство. Ефективността на тази стратегия ще определи международната роля и амбициите на ЕС, поставяйки на изпитание желанието на Европейската комисия да превърне ЕС в "геополитически фактор" на световната сцена (Dessi, 2021).

1.3.5. Ефекти от нахлуването на Русия в Украйна

Отношенията между средиземноморските държави и външните сили се промениха в резултат на нахлуването на Русия в Украйна. В основата си връзките на държавите от региона с Русия бяха подложени на изпитание. Гърция и Кипър се присъединиха към наложените от Запада санкции. Повечето от страните обмислят методи за намаляване на зависимостта си от руските енергийни източници.

Енергийната стратегия на ЕС също претърпя значителна промяна след руската инвазия в Украйна. Нуждата от енергия нарасна и ЕС разглежда преноса на втечен природен газ от Средиземно море като жизнеспособна алтернатива. ЕС увеличава пристанищната инфраструктура и транспортните възможности, за да увеличи достъпа до тези енергийни източници (Axt, 2022 г.).

Самоувереността на Турция нараства. Тя предпочете руската ракетна технология пред американската и намали зависимостта си от САЩ. Тя също така се стреми да функционира като посредник между Русия и Украйна (Malsin, 2022 г.). Проливите Босфора и Дарданелите бяха блокирани за военни кораби като първа линия на защита срещу Русия. Това обаче беше предимно символична мярка, като се има предвид, че в района вече бяха разположени руски кораби. За да запази собствените си интереси, Анкара предпочете да не се включи в икономическите санкции на Запада срещу Русия.

Глава 2

КОНКУРЕНТНИ ИНТЕРЕСИ НА САЩ И КИТАЙ В ИЗТОЧНОТО СРЕДИЗЕМНОМОРИЕ

2.1. ГЪРЦИЯ КАТО КРАЙЪГЪЛЕН КАМЪК В ПОЛИТИКАТА НА КИТАЙ В ИЗТОЧНОТО СРЕДИЗЕМНОМОРИЕ

2.1.1. Силата на Китай и неговата регионална активност. Политикономическа перспектива

Международните отношения се фокусират върху властта, конкуренцията, контрола, както и върху възхода и падението на великите сили. Регионалните сили са икономически сили в даден район, които упражняват влияние и притежават капацитет за регионални и глобални действия. Регионалните сили се появяват, когато една велика хегемонна сила загуби значително икономическо и военно влияние в определен регион за продължителен период от време. Тези сили могат да имат специфични цели и стратегии в зависимост от решимостта на държавата да използва определени средства. Всяка регионална сила може да има специфични средства за преследване на тези цели, което подчертава значението на поддържането на военно влияние в конкретен регион (Shifrinson, 2020).

Китай, заедно с Индия, Бразилия, Южна Африка и Русия, е значителна регионална сила и предизвикателство за глобалната система. Бързият икономически растеж и развитие на страната ѝ позволиха да си извоюва силно присъствие като една от двете най-големи икономики в света. Това доведе до активна външна политика и нарастващ военен капацитет, което помогна на Китай да се утвърди като регионален хегемон в източноазиатско-тихоокеанската подсистема (Chen, 2020).

Китай не се опитва да срине съществуващия международен режим или да се конфронтира със САЩ, а по-скоро засилва участието и приноса си в международни и регионални организации, прилагайки стратегията на "великите сили от второ ниво" чрез дипломатически коалиции и координирани процеси за ограничаване на влиянието на САЩ. Китай запазва традиционните институции за сътрудничество и мултилатерализъм, но въвежда и допълнителни такива като инициативата "Пояс и път" (BRI) и Азиатската банка за инфраструктурни инвестиции (АИВ). BRI има междурегионални последици,

което предполага, че Китай се стреми към глобално влияние и използва регионални инициативи, за да консолидира и проектира своята власт.

2.1.2. Стратегическа визия на Китай

Голямата стратегия на Китай се състои от четири последователни стратегии от 1949 г. до сега. Тези четири последователни стратегии са: "революция", "възстановяване", "изграждане на национална мощ" и "подмладяване". Първите две стратегии се фокусират върху националните цели в непосредствената периферия на Китай, докато следващите две поставят междурегионални и международни цели (Nathan and Scobell, 2015).

Голямата стратегия на Китай има за цел да осигури модерна икономика и да създаде "умерено проспериращо общество" за своите 1,4 млрд. граждани, като същевременно запази властта на Китайската комунистическа партия (Hasanetal, 2017). Този подход е насочен към постигане на тези цели, като същевременно се запазва националният суверенитет и териториалната цялост. Китайската инициатива "Пояс и път" (BRI) заема централно място в голямата стратегия на Китай. Инициативата "Пояс и път" (BRI) има за цел да свърже Китай с над 75 % от Азия и с почти половината от държавите в света. В периода 2013-2020 г. Китай инвестира около 770 млрд. долара в 138 държави, като се фокусира върху предимно, но не само, енергийната сигурност и развитието на инфраструктурата.

Инициативата "Произведено в Китай 2025", стартирала през 2015 г., има за цел да повиши конкурентоспособността на китайската промишленост, да популяризира китайските марки и да намали зависимостта от чуждестранни технологии. Планът има за цел да превърне Китай в световна производствена сила до 2049 г., като стремежът е до 2020 г., в приоритетни за китайската икономика сектори, 40%, а до 2025 г. - 70%, от основните компоненти и материали за производството да бъдат произведени в Китай. Страната се стреми също да стане водещ световен производител на телекомуникационно, железопътно и електрическо оборудване до 2025 г., както и на роботика, високотехнологична автоматизация и превозни средства с нова енергия.

2.1.3. Присъствието на Китай в Европа и Източното Средиземноморие

Китай се стреми да увеличи влиянието си в Югоизточна Европа и Източното Средиземноморие, като развива стратегически отношения с Гърция, без да предизвиква други регионални сили. Гърция е отличен пример за измерване на икономическото и

политическото влияние на Китай в Източното Средиземноморие чрез BRI и за анализ на въздействието на появата на Китай като основен играч в региона върху позициите на ЕС и САЩ.

Връзките между Китай и Гърция бележат забележително подобрене в средата на 2000-те години, обусловено от редица променливи. Отношенията са предимно икономически, като значителна роля играят гръцките корабособственици и най-голямата китайска държавна морска корпорация COSCO. Китай постави акцент върху разширяването и модернизацията на гръцкото пристанище Пирея в Източното Средиземноморие, което е ключов елемент от Морския път на коприната през XXI век (BRI). Този проект е част от дългосрочната стратегия на Китай за увеличаване на геоекономическата му мощ и влияние чрез придобиване на стратегически активи в чужбина.

Представянето на Гърция като "троянски кон" на Китай в Европейския съюз (ЕС) е клише, което подчертава способността на Пекин да превръща икономическата си мощ в политическо влияние върху слабите държави от ЕС. Реалността е по-сложна, отколкото предполага това предположение, тъй като то лишава малките държави от всякаква власт и пренебрегва множеството участници и процеси, които влияят на връзките между Китай и Гърция, в частност (Stroikos, 2023).

2.1.4. Развиващо се партньорство: 2006–2016 г

Пътят към всеобхватно стратегическо партньорство

Китай и Гърция исторически имат ограничени дипломатически връзки от 1972 г. От началото на 2000 г. обаче китайско-гръцките отношения значително се подобриха. Развитието на двустранните отношения може да бъде разделено на три периода, отразяващи нарастващото влияние на Китай в Европа и в световен мащаб.

Първата фаза започна през 2006 г., когато двете страни установиха всеобхватно стратегическо партньорство. Гръцкото правителство обеща подкрепа за вдигане на оръжейното ембарго на ЕС за Китай, признавайки азиатската страна за пазарна икономика и придържайки се към политиката на „Един Китай“. Китайското правителство подчерта подкрепата си за кипърския въпрос в рамките на ООН. Сътрудничеството в областта на туризма, културата, образованието и контактите между хората също беше задълбочено (Stroikos, 2023).

Олимпиадата през 2008 г. в Пекин, след Олимпиадата в Атина през 2004 г., предостави уникална възможност за укрепване на културните връзки и напредък в сътрудничеството в областта на техническата помощ и ноу-хау. Съвместният комитет за сътрудничество за Олимпийските игри беше сформиран през 2005 г., заедно с допълнителни споразумения, за по-нататъшно укрепване на отношенията между Китай и Гърция.

Решението на гръцкото правителство да търси по-тесни връзки с Китай е повлияно от бизнес интересите в корабоплаването. Гърция остава една от петте най-големи икономики в света, притежаващи кораби, и една от петте най-големи държави по отношение на търговската стойност на флота. COSCO, водеща китайска корабна компания, настоя за сделката за пристанище Пирея поради стратегическото му местоположение и търговска стойност като идеален център за трансбордиране в Средиземно море. Плановите на COSCO са в съответствие със стратегията на Китай за „Излизане навън“, насърчаваща държавните предприятия (SOE) да инвестират в чужбина. В този период целта на Гърция е да засили ролята си като врата на Китай към Централна и Югоизточна Европа, потенциално сглобявайки китайски продукти в гръцки заводи, преди да ги насочи към Европа (Stroikos, 2023).

Икономическата криза и възможностите за инвестиции в Гърция

Глобалната финансова криза от 2008 г. доведе до дългосрочни политически и икономически изкривявания в периферните страни на еврозоната, включително Гърция. Гърция се изправи пред структурни проблеми, проблеми с капиталистическия модел на развитие и незрялост на политическите институции, което доведе до задушаваща среда с високи публични дефицити, прекомерни публични разходи, нарастващ външен дълг, липса на износ и проблемно функциониране на пазара на труда. Сливът на гръцката икономика засегна инвестициите, което доведе до значителен спад от 13,9 процентни пункта от БВП и недостиг на инвестиции в размер на 270 милиарда евро.

Гръцката криза доведе до неочакваното нарастване на значението на Китай за гръцката икономика, тъй като Гърция се нуждаеше от свежи пари, които Европа не беше в състояние да инвестира. Международният валутен фонд (МВФ) и кредиторите от ЕС настояха Атина да осъществи ускорена приватизация, включително на стратегически активи, което позволи на Пекин да се заяви като важен инвеститор. Тази качествена промяна в китайско-гръцките отношения настъпи в средата на 2000-те години.

През октомври 2010 г. Китай обяви фонд за развитие на корабоплаването на стойност пет милиарда долара, което подкрепи гръцките корабособственици при придобиването на произведени в Китай кораби (Stroikos, 2023).

Правителството на Сириза засили икономическото и политическото сътрудничество с Китай, илюстрирано и от покупката от страна на COSCO на 51% от OLP за 280,5 милиона евро с Фонда за развитие на активите на Република Гърция (HRADF). Този ход отразява нарастващия интерес на Гърция към Китай като вариант за партньор на ЕС.

Китай, от друга страна, имаше за цел да увеличи икономическата активност и да превърне пристанище Пирея в най-голямото пристанище за претоварване на контейнери в Средиземно море. Президентът Си Дзинпин потвърди отново ангажимента на Китай към пристанището, подчертавайки ролята му като предмостие за транзит земя-океан и опорна точка за сътрудничество в рамките на плана „Един пояс, един път“.

Китайски инвестиции в Гърция

Гърция и Китай засилиха своите двустранни и регионални отношения през последните години, като Гърция е вторият по големина получател на китайски средства на Балканите. Най-големите инвестиционни проекти на Китай включват инфраструктура, енергетика, недвижими имоти и телекомуникации. По-голямата част са преки чуждестранни инвестиции (66%), следвани от придобивания (27%) и съвместни предприятия (6,86%), демонстрирайки ангажимента на Китай за задълбочаване на икономическо, политическо и културно сътрудничество с Гърция. През 2009 г. COSCO Pacific получи концесия от гръцкото правителство за експлоатацията на част от контейнерния терминал Пирея, включващ кейове II и III. Сделката беше оценена на 4,3 милиарда евро. През 2016 г. COSCO сключи споразумение с TAIPED за придобиване на мажоритарния дял в пристанищната администрация на Пирея (67%) на обща стойност 1,5 милиарда евро. През 2018 г. COSCO SPL публикува голям инвестиционен план от 550 милиона евро, целящ да превърне пристанище Пирея като световен транспортен център и едно от петте най-големи пристанища в Европа.

Стратегията на Китай в Гърция включва и инвестиции в енергийния сектор, по-специално във възобновяемите енергийни източници. Придобиването от Китай на 24% от Независимия електропреносен оператор (ИТО) беше втората най-значима китайска инвестиция на стратегическо ниво в Гърция. The State Grid Corporation of China инвестира 350 милиона щатски долара, за да придобие миноритарен дял в компанията,

което позволява на ADMIE да участва във важни бъдещи проекти като Asia Interconnector и програмата "ARIADNI". Това придобиване демонстрира ангажимента на Китай към възобновяемите енергийни източници и потенциала му да се превърне във важен енергиен фактор в Гърция и по-широкия регион. Китайски компании инвестираха 880 млн. щ.д., от общо 1,220 млн. щ.д., в проекти за вятърна, водноелектрическа и слънчева енергия, както и управление на отпадъците.

2.1.5. Развиващият се характер на отношенията между Китай и Гърция: 2016–2019 г.

Втората фаза, от 2016 до 2019 г., от развитието на отношенията между Гърция и Китай е белязана от засилено икономическо сътрудничество между двете страни, с предположението, че икономическата мощ на Китай се превръща в политическо влияние.

Гърция, под управлението на антизападната СИРИЗА и националистически настроените Независими гърци, възприема положително китайската икономическа и политическа подкрепа между 2015 г. и 2019 г. Като цяло Китай е разглеждан в Атина като жизнеспособна алтернатива на Запада (Tonchev and Petkova, 2022). В резултат на това Гърция подкрепи Китай в споровете за Южнокитайско море, блокира изявление на ЕС относно човешките права в Китай и се присъедини към инициативата „Един пояс, един път“. Гръцкият премиер Ципрас присъства на първия форум на BRI през май 2017 г. В Пекин, а гръцкото правителство изрази желанието си да се присъедини към Азиатската банка за инфраструктурни инвестиции (АИВ). През април 2019 г. Гърция се присъедини към формата за сътрудничество 16+1 между Китай и страните от Централна и Източна Европа, въпреки че някои държави показват признаци на оттегляне по стратегически и икономически причини.

Гърция и Китай са установяват стабилни отношения в културната и социалната сфера, а Пекин Атински бизнес институт Конфуций през 2009 г., Институт Конфуций към университета Аристотел в Солун през 2018 г. и друг институт към университета на Тесалия през 2019 г. Китайският културен център в Атина беше открит през 2016 г. Международното радио на Китай поддържа уебсайт на гръцки език (Stroikos, 2023).

2.1.6. Актуални проблеми и предизвикателства

Третата фаза на китайско-гръцките отношения започва през 2019 г., когато правителството на Ципрас беше заменено от дясноцентристко правителство, което

отбеляза края на безпрецедентното икономическо и политическо китайско-гръцко сътрудничество. Политическата ситуация в Гърция значително се промени от 2019 г. насам, като Съединените щати играят значителна роля в оформянето на отношенията на Атина с Китай както на регионално, така и на глобално ниво (Stroikos, 2023).

Консервативното правителство, ръководено от Мицотакис, призна необходимостта от надеждни партньори за справяне с регионалните конфликти и напрежение. Китай няма съществена роля в тази усложнена геополитическа ситуация в региона, тъй като е зает с преследването на своите икономически цели в средиземноморския регион. Гръцкото правителство, прозападно и проевропейско, се придържа към позицията на ЕС, че Китай е партньор за сътрудничество, партньор в преговорите, икономически конкурент и системен съперник. Атина се опитва да намери баланс между западните съюзници и Китай, но се повдига въпросът колко дълго Гърция може да поддържа равновесие между своите евроатлантически партньори и Китай.

Политиката на Китай спрямо Гърция, за разлика от други европейски страни, се характеризира с приемственост и поддържане на добри двустранни отношения. Китайските медии продължават да описват положително китайско-гръцките отношения, без да споменават проблемните аспекти на отношенията.

2.1.7. Меката сила на Китай в Гърция: икономика, образование и култура, използвани за целите на външната политика

Подходът на Китай към Гърция се характеризира с приятелско отношение, за разлика от по-твърдия подход от страна на Пекин, наблюдавана в други европейски страни. Това се разглежда като начин за засилване на икономическото и политическо влияние на Китай. Азиатската страна има за цел да запази два основни наратива в гръцкото общество: ролята на Китай като суперсила, подкрепяща мирните международни отношения и бързия социално-икономически растеж, и неговия образ на лоялен приятел, щедро подпомагащ Гърция (Tonchev, 2021).

Икономическата сила на Китай и свързаните с инвестициите успехи са критични компоненти на неговата мека сила, предоставящи възможности за развитие и въздействие в китайско-гръцките отношения. Дейностите на Китай в тази област са съобразени с националните специфики и настроения в съответната страна (в случая Гърция), като насърчават културния афинитет и популяризират Гърция като друга „стара цивилизация“. (Tonchev, 2021; Greek Reporter, 2021).

Въпреки че нарастващата икономическа тежест на Пекин му даде по-големи възможности за упражняване на политическа власт, неговото въздействие беше до голяма степен ограничено. Със сравнително малко присъствие в медиите и социалните медии, Китай избягва открито агресивната дипломация. Китайският натиск обикновено се наблюдава само когато Пекин реагира на конкретни опасения, които възприема като вредни за националния имидж и интереси на Китай.

2.1.8. Отношението на гърците към Китай

Гърците като цяло нямат лоши чувства към Китай, но не са очаровани от него. Техните нагласи спрямо Китай са оформени от няколко наратива: убеждението, че Китай остава развиваща се страна с нисък жизнен стандарт; авторитарен режим, който не зачита правата на гражданите; отношение, основано на надеждата, че Китай ще подкрепя Гърция в конфликта със съседна Турция; неясната идея за една толкова славна цивилизация като гръцката, въпреки факта, че повечето гръцките граждани не знаят почти нищо за китайската история (Tonchev and Petkova, 2022: 19).

За разлика от други европейски страни, гърците като цяло имат добро отношение към Китай, докато мненията на политическите лидери и широката общественост се различават. Според последните проучвания обаче гръцкото общество е станало все по-скептично към китайските интереси в страната и общественото мнение не е единно. Подходът и реториката на сегашното гръцко правителство към Китай са прагматично положителни (макар и не толкова любезни, колкото бяха Алексис Ципрас и неговото правителство), но отношението на обществото като цяло не е толкова приятелско, колкото беше през последните години. COVID-19 ускори тази тенденция, въпреки китайската медицинска помощ и „дипломация на маските“. В резултат на това ключовото сравнително предимство на Китай като огромен перспективен източник на инвестиции постепенно намалява и, въпреки че остава важен икономически партньор, Пекин вече не се счита за единствен (Dams, Rühlig, & Tonchev, 2021).

За да обобщим, неудовлетворените очаквания, избухването на COVID-19 и геополитическите събития в средиземноморския регион оказаха отрицателно влияние върху способността на Пекин успешно да проектира мека сила и да подобри имиджа си в Гърция (Tonchev & Bentis, 2021).

2.1.9. Гърция, Китай и Европейския съюз. Икономически и политически последици и зависимости

Китай и ЕС са тясно свързани през последните години, като ЕС е водещата дестинация за китайски износ и вторият по големина доставчик на стоки за Китай. Китай се възползва от либералната рамка на ЕС, за да увеличи влиянието си, докато в същото време самите страни членки се надпреварват да привлекат китайски капитал, като по този начин подкопават както отношението на Съюза към Китай, така и приемането на регламент за китайските инвестиции.

Последното десетилетие показва, че ЕС и Китай остават разделени по отношение на основните политически ценности, геополитически интереси, приоритети и своите възприятия за световния ред, но те несъмнено се стремят и да задълбочат и разширят своите вече обширни търговски отношения (Maher, 2016).

Гърция, като активен член на НАТО и Евронзоната, с обусловени от национални интереси връзки със страните от западния свят, несъмнено е неразделна част от твърдото европейско ядро и е ангажирана с общите принципи и ценности на Съюза. През последните години инвестициите на китайски държавни и частни предприятия в Гърция по-скоро се разглеждат от гръцките власти като потенциален риск за националната сигурност и суверенитет. От друга страна, Пекин смята стратегическото местоположение на Гърция за ключов елемент в своята средиземноморска стратегия. В този смисъл, Китай вероятно ще продължи да преследва амбициозни цели относно отношенията си с Гърция като част от своята голяма стратегия.

Гърция вече е изправена пред предизвикателството да балансира икономическите и стратегическите императиви в отношенията на Гърция с Китай. Напрежението между ЕС и Китай и конкуренцията между САЩ и Китай оказват влияние върху регионалната сигурност, развитие и глобален ред. Способността на Атина да се справи с тези предизвикателства зависи както от действията на Китай, така и от способността на ЕС да се ориентира в по-дългосрочните последици от конкуренцията между САЩ и Китай.

2.2. АМЕРИКАНСКИЯТ ПОДХОД КЪМ ИЗТОЧНОТО СРЕДИЗЕМНОМОРИЕ И НАМЕСАТА МУ В СТРАТЕГИЯТА НА КИТАЙ

2.2.1. Залогът на САЩ в Средиземно море и ролята на Гърция

Целите на САЩ в Източното Средиземноморие остават неясни въпреки интереса на Вашингтон да присъства в региона. В края на 2000-те години ангажиментът на САЩ в региона намаля поради фокуса на президента Барак Обама върху Азия. Изтеглянето на САЩ от Близкия изток, ускорено по време на президентството на Тръмп, създаде вакуум на властта в Източното Средиземноморие. Този модел на поведение до голяма степен продължава при настоящия президент Джо Байдън.

САЩ поддържат военно присъствие в Източното Средиземноморие с 60 000 до 70 000 войници, разположени под Централното командване на САЩ (CENTCOM). Вашингтон поддържа съюзи с важни регионални играчи като Египет, Гърция, Турция и Израел и се противопоставя на участието на други големи сили. САЩ санкционираха Турция, заплашиха Египет заради покупки на оръжия и предупредиха Гърция и Израел относно бъдещи партньорства с Китай, особено в сферата на пристанищната инфраструктура (Yegin, 2022).

Съединените щати традиционно са посредник между Турция и Гърция, но това не означава връщане към старата динамика на Студената война. По време на Студената война НАТО предотврати войната между двата съюзника, но не успя да разреши споровете между тях. Отношенията с Турция бяха стратегически приоритет, поради нейната роля в съдържането на Съветския съюз. Въпреки това авторитарното управление на турския президент Реджеп Тайип Ердоган, оспорването на международните договори и ревизионистката външна политика провокираха нов подход в политиката на САЩ (Pagoulatos, Sokou, 2021).

САЩ намалиха сътрудничеството си с Турция от 2013 г. насам, засилвайки значението на Гърция като регионален съюзник. Гърция има геостратегическо значение за Съединените щати, особено в контекста на оста на нестабилност, простираща се от Украйна до Либия. Атина може да помогне за регионалния мир, като ограничи Турция и Русия и служи като буфер срещу проблема с имиграцията в Европа. САЩ се стремят към дългосрочно регионално сътрудничество с Гърция, за да се противопоставят на влиянието на Китай и Русия в Средиземноморието и Западните Балкани. Освен това Съединените щати гледат на Гърция като на стратегически актив, целящ да допринесе за

стабилността на Балканите и Източното Средиземноморие и да гарантира безопасността на Израел.

Атина вече не може да вижда Русия като противотежест на Турция. Москва оценява по-високо ролята на Турция по отношение на отслабването на НАТО отвътре. В резултат на това Атина ускори усилията си за укрепване на военните отношения с Вашингтон.

Подновяването на Споразумението за взаимно сътрудничество в областта на отбраната (MDCA) между Съединените щати и Гърция при администрацията на Байдън позволява на американските сили да използват военноморската база Суда, военновъздушната база Лариса, армейската авиационна база Стефановикио, пристанището на Александруполис и други договорени локации. Освен това Александруполис функционира като важен транзитен център за американски военни доставки, предназначени за Украйна и други източноевропейски нации (Tzogopoulos, 2020).

2.2.2. Насърчаване на регионалния баланс от страна на САЩ: засилване на сътрудничеството за мир и сигурност

Вашингтон се стреми да запази влиянието си в Източното Средиземноморие, без да поема значителни ангажименти в сферата на сигурността и като делегира тези въпроси на регионалните сили. Този подход включва укрепване на връзките в областта на сигурността с Гърция, инвестиране в пристанища и военни бази и насърчаване на Атина да носи повече отговорност за регионалната сигурност. Вашингтон приоритизира сигурността на Израел, като се стреми да увеличи взаимозависимостта между съюзниците, които разполагат с енергийни ресурси. Въпреки това Д. Тръмп и Джо Байдън имат различни подходи, особено спрямо Турция, което изостря допълнително напрежението в Източното Средиземноморие.

Тръмп се съсредоточи върху намаляването на военното присъствие на САЩ в Източното Средиземноморие. Неговото одобрение на рискованите външнополитически ходове на Турция, като стратегическите партньорства с Русия и военната намеса в Сирия, насърчи турския президент. В същото време администрацията на САЩ, противно на думите на Тръмп, призова Гърция и Израел да действат като противотежест на Турция. Тази балансираща политика беше подкрепена от Конгреса на САЩ, който споделя конституционни правомощия с президента. Това доведе до противоречива стратегия на САЩ в Средиземно море (Yegin, 2022).

Администрацията на Джо Байдън ангажира съюзници в борбата с Китай и се опитва да съживи трансатлантическото сътрудничество, за да противодейства на дестабилизиращите усилия на Русия в Европа и нейната близка чужбина. При встъпването си в длъжност Байдън елиминира противоречивите политики на предишната администрация спрямо Източното Средиземноморие. Новият президент на САЩ възстанови отношенията с ЕС и увеличи координираните действия за насърчаване на турската демокрация и регионална стабилност. Турция инициира краткосрочно разведряване с Египет и Гърция с цел намаляване на напрежението в региона. Това усили комуникацията с Вашингтон, тъй като Турция търси по-балансирана политика по отношение на Украйна и посредничи между Москва и Киев. Въпреки това устойчивостта на тази подобрена регионална динамика остава несигурна (Pagoulatos, Sokou, 2021).

Гърция, която се възстановява от дълговата си криза, се превърна в ключов съюзник на САЩ благодарение на своите силни демократични традиции, ангажимент към НАТО и конструктивна ангажираност в рамките на ЕС, многостранни организации и регионални съюзи. Гърция насърчи евроатлантическите връзки на Западните Балкани и засили регионалното сътрудничество в Източното Средиземноморие, което я прави незаменима за по-нататъшното развитие на трансатлантическото сътрудничество.

2.2.3. Ролята на САЩ в енергийната игра в Източното Средиземноморие

САЩ виждат новите открития на газ в Източното Средиземноморие като възможност за обединяване на съюзниците и подобряване на сигурността на Израел (Elbassoussy, 2018). САЩ призовават за защита на свободата на Република Кипър да изследва енергийните ресурси, като същевременно осигурява справедлив дял от печалбите за целия остров (CRS Insight, 2018).

Администрацията на САЩ подкрепя коалицията Гърция-Израел-Кипър срещу Турция, подкрепи тристранното споразумение между Гърция, Кипър и Израел през 2018 г. и нарече опитите за сондажи на Турция през 2019 г. Незаконни. През 2019 г. Вашингтон оттегли своето 33-годишно оръжейно ембарго за Кипър, воден от желанието за помирение между кипърските гърци и турци (Reuters, 2020).

2.2.4. Геополитически съперничества

Доминацията на Съединените щати в Източното Средиземноморие вече не е безспорна, тъй като Русия и Китай увеличиха присъствието си в региона.

Русия има за цел да възстанови статута си на глобална сила в Източното Средиземноморие чрез увеличаване на участието си в региона. Русия участва в Сирия от 2015 г. и е изградила връзки с държавите от Източното Средиземноморие чрез доставки на оръжия и партньорства в енергийния сектор.

Въпреки това, руското нахлуване в Украйна значително повлия на способността на Русия да разшири военното, икономическото и дипломатическото влияние в Средиземно море. Отговорът на Запада на инвазията на Русия и последвалите санкции навредиха на нейната позиция в Средиземно море, изостряйки политическата и икономическа изолация на Москва (Springborg and Williams, 2021).

Стратегическите инициативи на Китай в Източното Средиземноморие породиха опасения за реализирането на дългосрочните цели на Съединените щати. Китай ухажва шест блискоизточни държави, включително Израел, Египет и Алжир, като стратегически опорни точки за китайското влияние във военните, икономиката, международната политика (Marks, 2020).

Подходът на САЩ в Източното Средиземноморие е да се запази статуквото, като се използва възможно най-малко военна сила. За тази цел Съединените щати са намалили военното си присъствие и задължения в района, но не са го напуснали напълно. Вашингтон съсредоточи ограниченото си внимание и ресурси в региона върху въпроси, критични за регионалния баланс на силите или такива с глобални последици. Вашингтон се стреми да предотврати стратегически съюзи между страните в региона, от една страна, и Русия или Китай, от друга страна. САЩ използват тактика на моркова и тоягата, за да ограничат или спрат руски военни продажби за американските съюзници в региона, като например ракетни системи за Турция и самолети за Египет. САЩ също се стремят да попречат на своите съюзници да станат икономически зависими от Пекин, като обръщат специално внимание на китайските високотехнологични и търговски планове за развитие на пристанищата (Yegin, 2022).

Частичното изтегляне на САЩ от региона привлече вниманието към възможностите и интересите на други големи сили. Европейският съюз се оказа неспособен да гарантира мира или да ограничи в деструктивните им действия регионалните актьори при липсата на лидерство и координация от страна на САЩ (Yegin, 2022).

В този контекст гръцката външна политика претърпя значително пренастройване през последните години, особено в отношенията с Пекин и Вашингтон. Променливата

динамика отразява стратегическото позициониране на Гърция в сложната мрежа на глобалната геополитика.

Очаква се през следващите години външната политика на Гърция да бъде доминирана от геополитиката, а Западът да играе по-видима роля в региона. Правителството на Мицотакис се стреми към задълбочаване на сътрудничеството в областта на отбраната със САЩ и подобряване на отношенията с ЕС, докато Гърция се стреми да извлече ползи от позицията си в Източното Средиземноморие и Югоизточна Европа.

Гръцкото правителство гледа на Китай като на важен икономически партньор. Въпреки че китайските инвестиции предоставиха така необходимия капитал за развитието на инфраструктурата и икономическия растеж, съществуват опасения относно последиците от нарастващото китайско влияние. Гърция трябва да се справи с тези предизвикателства, за да гарантира, че икономическото сътрудничество с Китай не компрометира нейните дългосрочни стратегически интереси или не подкопава отношенията ѝ с традиционните западни съюзници, особено със Съединените щати. Освен това Гърция, като член на НАТО, поддържа тесни връзки в областта на сигурността с Алианса и разчита на партньорствата си със западните държави за справяне с предизвикателствата пред регионалната сигурност.

По същество Гърция е на път да потвърди отново своята принадлежност към Запада и да се върне към своите дълбоки и добре установени връзки със САЩ. Нарастващото влияние на Вашингтон в Гърция става все по-очевидно, като инициативи като Закона за сигурността и енергийното партньорство в Източното Средиземноморие (EastMed Act) сигнализират за по-тясно стратегическо партньорство между двете държави и подчертават ролята на Гърция като ключов партньор в реализирането на интересите на САЩ в региона.

Глава 3

СТРАТЕГИЧЕСКИ ИЗБОР И ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА РОЛЯ НА ГЪРЦИЯ В ИГРАТА НА СИЛИТЕ В ИЗТОЧНОТО СРЕДИЗЕМНОМОРИЕ

3.1. Интервюта с експерти

Третата глава на дисертацията представя резултатите от емпиричното изследване, проведено чрез въпросник за структурирани интервюта с експерти от политическата общност, бизнес средите, академичните среди, неправителствените организации и обществените служби.

За целите на сравнителното политическо изследване интервютата очертаха основните дискурси на заинтересованите страни в областта на политиката и техните проекции за оценка на гръцката външна политика спрямо Източното Средиземноморие. Емпиричното изследване има за цел да разгледа как системите от убеждения на вземащите решения в областта на гръцката външна политика, основани на геополитически предположения и геоикономически нужди, могат да доведат до нови външнополитически цели, жизнеспособни алтернативи и устойчив дискурс за ролята на Гърция в Източното Средиземноморие (Tsardanidis, 2019).

Помолени да оценят регионалната роля на Гърция в Източното Средиземноморие по скалата "независима - зависима", мнозинството от интервюираните показаха, че предпочитат средния диапазон, като много малко от тях са избрали само "зависима роля". И все пак 8 от 20 интервюирани са избрали почти или предимно "зависимата роля", което означава, че самореклексията за външнополитическата ориентация на Гърция сред политиките и бизнес средите е почти разделена.

Геополитическото значение на Гърция се основава преди всичко на нейната стратегическа стойност, разположена в сърцето на Източното Средиземноморие, Черно море и Адриатическо море. Нейната геофизична морфология служи като ключов ориентир за сигурността в Средиземноморието. Гърция е стратегически търговски пункт от Втората световна война насам, а САЩ я смятат за част от югоизточния средиземноморски отбранителен периметър срещу съветския експанзионизъм. Многобройните острови и ограничените водни пътища на страната затрудняват корабоплаването, но улесняват наблюдението, което я превръща в ключов играч в

средиземноморската сигурност. Същевременно средиземноморската сигурност е от решаващо значение за икономическия просперитет и сигурността на Гърция поради историческото ѝ наследство и значимите морски пътища през Източното Средиземноморие и Егейско море.

Като се имат предвид тези контекстуални особености, не е изненада, че 80% от респондентите в интервюта за дисертацията посочват САЩ като страната, от която Гърция зависи най-много по отношение на сигурността, на второ място е Франция с 15%, а на трето - Израел с 5%. 60% от анкетираните оценяват, че Гърция е все по-зависима от партньорството си със САЩ в областта на сигурността, а само 15% споделят обратното мнение. 25% остават нерешителни.

Сравнявайки отговорите относно оценката на регионалната роля на Гърция в Източното Средиземноморие и страните, от които Гърция зависи най-много по отношение на сигурността, интервюираните представители на правителствения сектор и респондентите от частния бизнес сектор показват най-силно предпочитание към САЩ. Малко респонденти от всички сектори споменават Франция и Израел.

Респондентите дават ясно изразено предпочитание за комбинация от външни и регионални партньори, вместо да играят самостоятелно (5%) в геополитиката на Източното Средиземноморие или да разчитат само на външни партньори като ЕС (25%) и САЩ (10%), или само на регионални партньори (5%).

Оценявайки новите съвместни гръцко-американски военни съоръжения в Гърция, 50 % от интервюираните смятат, че те са важни за повишаване на националната сигурност на Гърция, 40 % не очакват промяна, а 10 % твърдят, че те са ненужни, тъй като страната има достатъчно гаранции за сигурността си като член на НАТО.

Що се отнася до притока на инвестиционен капитал и трансфера на технологии и иновации, анкетираните дават ясно изразени предпочитания (както представители на правителството, така и на частния сектор) за ЕС - съответно 75% и 50%. Следват САЩ, Китай и Израел.

Освен неотдавнашното разочарование от Русия и прозападната външнополитическа промяна, Гърция продължава да фаворизира китайските инвестиционни интереси, като 70% от интервюираните ги оценяват като "обещаващи", а 10% - като "изгодни". Само 20% са загрижени за китайското инвестиционно влияние. Като цяло китайските дейности

в Източното Средиземноморие се оценяват като по-скоро важни, отколкото не. Въпреки това респондентите остават разделени по отношение на ползите, които Гърция може да има от засилените китайски дейности в Източното Средиземноморие. Половината от тях проявяват среден оптимизъм, 30 % са по-положително настроени към очакваните ползи, докато 20 % не са толкова сигурни. Разбивката на отговорите показва, че частният бизнес сектор има по-положително мнение за китайските инвестиционни интереси в Гърция.

Разнопосочните мнения за Китай са видими и в отговорите на въпроса за ролята на Гърция в китайската инициатива "Един пояс - един път". Половината от отговорите са положителни, но предпазливи по отношение на възможни съмнителни ефекти, придружени от 25%, които са условно положителни, и 10% определено положителни, докато само 15% изразяват ясен скептицизъм. Подобни предпочитания се наблюдават и в отговорите на въпроса дали е в интерес на Гърция да се впише в китайската инициатива "Един пояс - един път". Повечето респонденти казват, че Гърция трябва да бъде предпазлива по отношение на някои съмнителни ефекти или трябва да бъде предупредена за някои условия, свързани с инициативата "Един пояс - един път".

Същото разделение на мненията отразява как интересът на Китай към Източното Средиземноморие може да повлияе на регионалните баланси. 40% очакват такъв ефект, 30% го възприемат като "по-вероятно, отколкото не", а 30% се съмняват в тази вероятност. Почти същото съотношение на отговорите се запазва и на въпроса как инвестиционните интереси на Китай в Гърция биха могли да повлияят на отношенията на Гърция с партньори като САЩ и ЕС. 45% предвиждат такова въздействие, 35% смятат, че тази вероятност зависи и от други фактори, и само 20% не очакват никакво въздействие.

Респондентите смятат, че е необходимо Гърция да бъде отворена и кооперативна и да привлече повече партньори, за да запази позициите си. 85% са на положителна позиция, а 15% са на отрицателна. Като цяло респондентите в интервютата по дисертацията оценяват положително потенциала на партньорството в регионални формати, което Гърция инициира. Отрицателните или скептичните отговори са малко. Респондентите оценяват положително и потенциала за партньорство между Гърция и Израел, което корелира с настоящото развитие на отношенията между двете страни.

Що се отнася до напрежението между Гърция и Турция, респондентите имат много смесени възприятия и очаквания. Леко преобладават тези, които смятат, че преговорите

все още са възможни, въпреки напрегнатите двустранни отношения. Все пак има една трета от респондентите, които са склонни да очакват изостряне на конфликта.

Респондентите в дисертационните интервюта възприемат както САЩ, така и ЕС като най-надеждните партньори на Гърция в случай, че конфликтът с Турция ескалира (45%). 20% виждат САЩ като най-надежден, а други 20% очакват тристранния формат САЩ-ЕС-Израел като най-надежден. Гръцките респонденти са скептични в оценките си относно възможността за разрешаване на Кипърския въпрос в дългосрочен план. Около 90% са близо до това да възприемат това като невъзможно.

Мнозинството от интервюираните смятат руското военно присъствие в Източното Средиземноморие за фактор, който променя геополитическия баланс в региона.

3.2. Четири стратегически кръга на гръцката външна политика

Стратегическото местоположение на Гърция на кръстопътя на три континента, заедно с ескалиращите заплахи от страна на Турция и значителните нови енергийни находища в Източното Средиземноморие, кара нейните лидери да мислят по-стратегически. Гърция започна да се възприема като ключов геополитически фактор в пресечната точка на четири кръга: Балканите, Черно море, Близкия изток и Северна Африка. Всеки от тези кръгове поставя свой собствен набор от предизвикателства както за Гърция, така и за Съединените щати, като същевременно открива нови възможности.

Гърция има широки исторически и културни връзки с Балканите, включително служи като физически мост на Атина към останалата част от Европейския съюз (ЕС) и НАТО, въпреки че напоследък районът преживява засилена конкуренция и конфликти между великите сили.

Значението на Черноморския регион за Гърция се дължи най-вече на разширяващата се роля на енергийната дипломация в гръцката външна политика. Трансадриатическият газопровод (TAP) свързва Гърция с Трансанадолския газопровод (TANAP) на турската граница, като доставя природен газ от Каспийския басейн през Гърция и Адриатическо море до Италия. Други газопроводи, като интерконектора между Гърция и България и Румъния, намаляват енергийното влияние на Москва в последните две страни. Но интересът на Гърция към Черноморския регион се определя и от района на войната в Украйна и нарастващото напрежение в него.

Понякога Близкият изток и Северна Африка се поставят под общ знаменател, но от гледна точка на Гърция те образуват два отделни пръстена. Близкият изток носи както опасности, така и възможности. В продължение на години сирийската криза е най-належащият регионален проблем, като стотици хиляди мигранти се опитват да пристигнат на гръцките острови, а следователно и на територията на ЕС, след като преминават през Турция. В Северна Африка Гърция и Италия се опитват да управляват потока от незаконна миграция от Либия и Африка на юг от Сахара. Гърция също така гледа със загриженост на нарастващите усилия на Турция да се превърне в дипломатически, икономически и военен играч в продължаващия конфликт в Либия.

Гърция вижда себе си като остров на стабилността между дъгите на нестабилност - роля, която традиционно е запазена за Турция. Местоположението на Гърция я превръща в естествен мост между Близкия изток и Европа, тъй като значителна част от енергийните ѝ ресурси се внасят през Средиземноморския басейн чрез петролни танкери от страните от Персийския залив. Гърците също така обмислят превръщането на страната в хъб за газ от Източното Средиземноморие (JINSA, 2020; Tsardanidis, 2019).

Ролята на Гърция в региона се отразява по особен начин и изходната хипотеза на дисертацията е, че тя играе ролята на мост между САЩ и Китай поради географското си положение, историческите връзки и стратегическото си значение. Тази роля предполага да бъдат разгледани различни аспекти:

1. Геополитическо положение:

Положението на Гърция на кръстопътя на Европа, Азия и Африка ѝ придава стратегическо значение в региона на Източното Средиземноморие. Тя служи като врата между Запада и Изтока, което я прави естествен канал за дипломатически, икономически и културен обмен между Съединените щати и Китай.

2. Исторически отношения:

В исторически план Гърция поддържа силни връзки със западните държави, особено със Съединените щати, чрез НАТО и двустранни споразумения. Гърция обаче има и дълга история на културно и икономическо взаимодействие с Китай, датираща от древността по Пътя на коприната. Тези исторически връзки дават основание на Гърция да действа като посредник в дипломатическите отношения между САЩ и Китай.

3. Икономически интереси:

Икономическите интереси на Гърция съвпадат както със САЩ, така и с Китай. От една страна, тя търси инвестиции, търговия и технологично сътрудничество от Китай, особено в инфраструктурни проекти като пристанище Пирея, което е частично придобито от китайски компании. От друга страна, Гърция цени икономическите си връзки със САЩ, които включват инвестиции в сектори като енергетиката, туризма и отбраната.

4. Стратегически партньорства:

Участието на Гърция в инициативи като Инициативата "Три морета", която има за цел да засили сътрудничеството между държавите, граничещи с Адриатическо, Балтийско и Черно море, може да улесни диалога и сътрудничеството между САЩ и Китай в Източното Средиземноморие. Освен това членството на Гърция в Европейския съюз предоставя възможности за сътрудничество и координация по регионални въпроси, засягащи както САЩ, така и Китай.

5. Акт на балансиране:

Гърция е изправена пред предизвикателството да балансира отношенията си със САЩ и Китай, особено на фона на нарастващото геополитическо напрежение между двете супер сили. Въпреки че Гърция цени стратегическото си партньорство със САЩ и ангажимента си към НАТО, тя се стреми да се възползва и от китайската инициатива "Един пояс - един път" и икономическите възможности, които тя предоставя. Навигацията в този деликатен баланс изисква внимателна дипломатия и вземане на стратегически решения.

6. Съображения, свързани със сигурността:

Като се има предвид близостта на Гърция до конфликтни зони в Източното Средиземноморие, като Сирия и Либия, ролята на Гърция като мост между САЩ и Китай обхваща и сътрудничеството в областта на сигурността. Гърция участва в многонационални инициативи в областта на сигурността и е домакин на военни бази, които са от стратегическо значение както за САЩ, така и за техните съюзници от НАТО, както и за потенциалното сътрудничество с Китай по въпросите на сигурността, макар и в по-малка степен.

Уникалната позиция на Гърция предлага възможности за диалог, сътрудничество и икономическо развитие, които имитират политическото въображение да действа като "мост" между САЩ и Китай в Източното Средиземноморие. Тази уникална позиция обаче поставя и предизвикателства, свързани с поддържането на деликатен баланс между

конкуриращите се интереси и навигацията в геополитическото напрежение между двете свръхсили. Ефективната дипломация, стратегическата ангажираност и нюансираният подход към международните отношения са от съществено значение, за да може Гърция да изпълнява ефективно своята роля.

Този нюансиран подход, формиран от исторически, геополитически и икономически фактори, отчита ориентацията на гръцката външна политика към Европейския съюз, САЩ, Китай, Израел и Турция.

1. Европейски съюз: Гърция е член на ЕС и като цяло съобразява външната си политика с целите и приоритетите на ЕС. Гърция се е възползвала от членството в ЕС, особено по отношение на икономическата помощ и развитието на инфраструктурата. Въпреки това Гърция се сблъска и с предизвикателства, като дълговата криза в еврозоната, която обтегна отношенията ѝ с някои държави - членки на ЕС, и институции. Независимо от това Гърция продължава да се придържа към принципите на европейската интеграция и сътрудничество, като активно участва в процесите на вземане на решения и инициативите на ЕС.

2. САЩ: Гърция поддържа исторически силни отношения със Съединените щати, които се коренят в споделените демократични ценности, стратегически интереси и културни връзки. САЩ са ключов съюзник и поддръжник на Гърция, особено във времена на геополитическа нестабилност в Източното Средиземноморие. Двете държави си сътрудничат тясно по различни въпроси, включително в областта на отбраната, сигурността и борбата с тероризма. Въпреки това външната политика на Гърция спрямо САЩ се влияе и от регионалната динамика, а понякога се наблюдават различия по конкретни политически въпроси, като например енергетиката и миграцията.

3. Китай: Гърция все повече се стреми да укрепва икономическите и търговските си отношения с Китай, особено чрез инициативи като инициативата "Един пояс - един път" (BRI). През последните години китайските инвестиции в Гърция, особено в инфраструктурни проекти като пристанище Пирей, нараснаха значително. Въпреки това Гърция е изправена и пред проверки и критики от страна на някои партньори от ЕС и Съединените щати във връзка с нарастващите си връзки с Китай, на фона на опасения относно устойчивостта на дълга, прозрачността и геополитическите последици.

4. Израел: През последните години отношенията между Гърция и Израел се засилиха значително, което се дължи на общите интереси в областта на енергийното

сътрудничество, сътрудничеството в областта на сигурността и икономическото развитие. Двете страни се стремят да задълбочат стратегическото си партньорство, особено в отговор на общите заплахи за сигурността и регионалната нестабилност. Гърция подкрепя правото на Израел да съществува и се застъпва за мирно разрешаване на израелско-палестинския конфликт. Позицията на Гърция спрямо Израел обаче се влияе и от по-широките ѝ външнополитически цели в Източното Средиземноморие и Близкия изток, както и от отношенията ѝ с други регионални участници, като Турция и Кипър.

5. Турция: Отношенията на Гърция с Турция в миналото са се характеризирали с напрежение и периодични конфликти, особено във връзка с териториалните спорове в Егейско море и Кипър. Въпреки усилията за подобряване на отношенията, като например мерки за изграждане на доверие и дипломатически диалог, двете държави продължават да имат различия по различни въпроси, включително морските граници, бежанските потоци и геополитическото влияние в Източното Средиземноморие. Гърция също така изрази загриженост относно действията на Турция в региона, като например проучването на въглеводороди в спорни води и военните ѝ намеси в съседни държави като Сирия и Либия. Двете страни обаче признаха също така важността на поддържането на каналите за комуникация и избягването на ескалация, особено с оглед на членството им в НАТО и общия интерес към регионалната стабилност.

В обобщение, гръцката външна политика спрямо ЕС, САЩ, Китай, Израел и Турция се характеризира с баланс между сътрудничество, стратегическо съгласуване и национални интереси. Гърция се стреми да използва отношенията си с тези участници за насърчаване на стабилността, сигурността и просперитета в по-широкия регион, като същевременно защитава собствения си суверенитет и преследва стратегическите си цели.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Обобщение на резултатите от дисертацията

Източносредиземноморският регион е зависим от световните сили, но е обвързан с две характеристики, които следва да се тълкуват предпазливо. Първо, конкуриращите се интереси на глобалните сили не позволяват на нито една от тях да има доминиращо влияние. Второ, регионът е важен за световните сили, но не до такава степен, че те да рискуват да влязат в конфликт с конкурентни световни сили.

Китай засилва авторитета си, като отправя препоръки, които на практика е трудно да бъдат отхвърлени. Русия действа като бдителен наблюдател, чиято основна цел е да ограничи влиянието на Запада. Въпреки че САЩ се противопоставят на нарастващото влияние на Китай и Русия, те не виждат необходимост или възможност да го направят в Източното Средиземноморие. Когато става въпрос за Китай, САЩ се фокусират върху Тихия океан, но виждат много други възможни горещи точки за конфронтация с Русия, като Близкия изток, района на Черно море, Югоизточна Европа и Прибалтика, където Русия развива претенции. В резултат на това списъкът с приоритети на Вашингтон за ограничаване на руските амбиции не включва Източното Средиземноморие. Съединените щати се стремят да попречат на Русия и Китай да дадат приоритет на своите интереси, като променят регионалния баланс в Средиземноморието в своя полза.

ЕС не е достатъчно силен в подхода си към разрешаването на конфликти, въпреки че признава необходимостта да се премине отвъд "меката сила" поради сложността на интересите на отделните държави членки в средиземноморските страни. За ЕС определено е по-трудно да действа като безпристрастен посредник, когато държави като Турция възприемат ЕС като пристрастен, тъй като Гърция и Кипър са членове на ЕС и така автоматично получават помощ от ЕС. Но това не е достатъчно, за да се обясни привидното бездействие на ЕС. Това, което е от най-голямо значение, е обхватът на интересите на страните членки. Възможно е това да е подтикнало Русия да реорганизира поне част от политическата инфраструктура на Европа, докато САЩ се фокусират все повече върху Китай, създавайки нов сценарий в Европа. В този контекст стратегията за сигурност и отбрана на ЕС ще бъде от решаващо значение за определяне на това доколко ефективно държавите членки могат да отхвърлят целите на Русия.

ЕС ще трябва да приложи на практика своите изявления за намерение да бъде глобален фактор. Това ще доведе и до решаването на сложния въпрос за ролята, която трябва да играят ядрените арсенали на Франция и Великобритания, ако Съединените щати оттеглят ядрения си чадър. ЕС ще трябва да отговори на тези опасения в новата стратегия за сигурност, която ще замени тази от 2016 г. Обявяването през 2016 г., че "ЕС и Русия са взаимозависими", означава, че геополитическата парадигма от тази година вече не е жизнеспособна. (Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe 2016, 33).

ЕС ще трябва да се погрижи за сигурността на близките си съседи в контекста на глобалната политическа констелация, която включва САЩ, Русия, Китай и ЕС. Само ако основите за това бъдат последователно създадени сред държавите членки, ЕС ще може да постигне амбицията си за по-тясно сътрудничество в областта на сигурността, която бе подчертана от войната на Русия срещу Украйна. Поради противоположните си цели руснаците вече няма да смятат ЕС за ключов фактор. Това, което се отнася за Европа, се отнася и за Източното Средиземноморие? Нахлуването на Русия в Украйна обаче промени играта, засилвайки единството на Запада и затваряйки редиците в този процес.

Като цяло гръцката външна политика отразява деликатно балансиране между икономическите ѝ интереси и стратегическите съюзи. Докато нарастващото влияние на Китай предоставя възможности за икономическо сътрудничество, Гърция остава ангажирана с партньорството си със западните сили, особено със САЩ и НАТО, при решаването на по-широки проблеми на сигурността в Източното Средиземноморие и извън него. По този начин външнополитическият подход на Гърция се стреми да извлече максимални икономически ползи, като същевременно защитава стратегическата си автономия и поддържа деликатно равновесие между конкуриращите се геополитически интереси.

През последното десетилетие Гърция направи значителен избор в голямата си стратегия, като се съсредоточи върху Европа като организационен принцип на външната си политика и политиката на сигурност. Този избор се отнася не само до по-тясната интеграция, но и до призмата, през която се разглеждат трансатлантическите отношения и ключовите регионални отношения, включително отношенията на Гърция с Турция. Въпросът сега не е дали европейският вариант е подходящ, а кои политики трябва да се провеждат в тази европейска рамка и какви са последиците от различните европейски перспективи. Във външнополитическия дебат в Гърция съществува напрежение между

либералния, интернационалистически подход и по-тесния "реалистки" подход, който гледа по-остро на гръцките национални интереси (Leeser et al., 2001).

Визиите за външната политика на Гърция се различават по-скоро по стила, отколкото по съдържанието си, като многостранният европейски подход е по-ефективен за укрепване на позицията на страната по отношение на националните проблеми, включително чувствителните въпроси на Балканите и в Егейско море, както е посочено от Lessers и др. (2001). Успехът на Гърция в Югоизточна Европа е тясно свързан с ефективността на политиките и инициативите на ЕС, ОССЕ и НАТО. Перспективите за новата стратегия на Гърция за взаимодействие с Анкара зависят от цялостното състояние на отношенията между ЕС и Турция. Атина може да играе водеща роля в развитието на двете политики, но не може да контролира резултата. Ето защо е необходимо да се обмислят начини за предпазване от възможността за неуспех на ключови многостранни подходи.

Ренационализирането на гръцката политика би довело до по-оспорвани отношения със съседите, Брюксел, европейските съюзници и САЩ. Въпреки това Гърция придоби тежест при справянето с политическите, икономическите и свързаните със сигурността предизвикателства чрез възприемането на по-модерна концепция за национален суверенитет. Това доведе до по-малко националистическа и по-интернационалистическа стратегическа култура, като Атина има по-голям интерес от ефективността на европейските и трансатлантическите институции. Участието на Гърция в Европа и Съединените щати допринесе за тази промяна.

Гърция се стреми да засили европейската си интеграция и да направи европейската опция по-ефективна. Сътресенията между Атина и Брюксел могат да подкопаят предимствата на Гърция и да усложнят регионалните предизвикателства. За да постигне това, Гърция трябва да подкрепи стремежите за членство в ЕС и НАТО на балканските си съседи и да развие по-способен европейски отбранителен капацитет, отговарящ на гръцките проблеми в областта на сигурността.

Възстановяването и стабилизирането на Югоизточна Европа е от решаващо значение за просперитета и сигурността на Гърция през следващото десетилетие. Атина трябва да се застъпва за продължаване на ангажимента на ЕС и САЩ в региона, като се има предвид рискът от намаляване на ролята на САЩ на Балканите. Гърция следва да признае, че ключовите инфраструктурни проекти ще се ръководят от инициативи на частния сектор и търговски изисквания, а не от национални геополитически виждания. Работейки в

тясно сътрудничество с членове на ЕС като Австрия и Италия, Гърция може да помогне за формирането на по-последователна европейска политика спрямо региона.

Гръцко-турското разведряване предоставя ключова възможност за укрепване на сигурността и регионалната позиция на Гърция. Отношенията обаче са крехки и зависят в голяма степен от отношенията между Турция и ЕС. Гърция следва да насърчи ЕС да даде приоритет на сближаването на Турция с Европа и да подкрепи ранните преговори за присъединяване към ЕС, следвайки критериите от Копенхаген. Икономическите затруднения на Турция застрашават тези цели и Атина следва да подкрепи европейските и международните усилия за подпомагане на турското възстановяване. Новите отношения зависят в голяма степен от отношенията между Турция и ЕС и от основните въпроси, свързани с Кипър и Егейско море.

За да се предотврати връщането към опасно общуване и да се запази стабилността в отношенията между Анкара и Брюксел, Атина трябва бързо да приложи мерки за изграждане на доверие. Сътрудничеството между гръцкия и турския частен сектор и неправителствените институции може да укрепят националните групи за подобряване на отношенията. Гърция следва също така да обмисли възможността за повишаване на капацитета си за изучаване и анализиране на турските въпроси, за да укрепят националните основи за сближаване.

Гърция трябва да се ангажира активно в Източното Средиземноморие и Близкия изток, тъй като ролята ѝ в тези области е недостатъчно развита. Атина може да изиграе решаваща роля в подходите на ЕС към блискоизточния мирен процес и следва да проучи възможностите за ново сътрудничество в областта на регионалната сигурност с регионални партньори като Турция и Израел, както в рамките на средиземноморските инициативи на ЕС и НАТО, така и извън тези рамки.

Гърция и САЩ следва да реструктурират двустранните си отношения, за да се занимават с регионални и трансрегионални въпроси. Съвместното планиране и политическите инициативи следва да се съсредоточат върху стабилността на Балканите, намаляването на рисковете в Егейско море, сътрудничеството в областта на сигурността в Източното Средиземноморие и адаптирането на НАТО към рисковете в областта на европейската, блискоизточната и средиземноморската сигурност (Lesser et al., 2001). Истинското състояние на отношенията ще се измерва с политики извън традиционните области, като дипломатията относно Кипърския въпрос и трансфера на оръжие. Гърция,

със своите нарастващи политически и икономически връзки, може да бъде ключов партньор на САЩ в стабилизирането и модернизирането на общества в преход на Балканите, в Черноморския регион и в Близкия изток.

Гръцката външна политика в Източното Средиземноморие се влияе от убежденията на вземащите решения и има три основни измерения. Първото е свързано с широко разпространеното убеждение, че предвид местоположението си в критичен геополитически регион външната политика на Гърция трябва да бъде активна, а не пасивна. Тя трябва да поеме възможно най-много инициатива, за да избегне застой. Вместо да игнорира проблемите, тя трябва да се опита да ги реши. От 2015 г. насам Гърция предприе редица усилия в Източното Средиземноморие, основани на тази концепция. Атина не само укрепва съществуващите тристранни съюзи с Кипър, Израел и Египет, но и стартира нови регионални съюзи с Палестинската автономия, Ливан и Йордания, а също така обсъжда нов такъв с Бахрейн. Освен това тя е създавала редица многостранни форуми, като например Конференцията в Родос за сигурност и стабилност в югоизточните средиземноморски региони, и е организирала редица международни конференции за културния плурализъм и мирното съжителство в Близкия изток с участието на много държави от по-големия източносредиземноморски регион (Tziargas, 2019). Не е ясно обаче до каква степен тези грандиозни проекти, чиято устойчивост е съмнителна, укрепват гръцката външна политика.

Второто измерение е геоикономическо по своя характер и се основава на енергийната сигурност. Гръцките политици вярват, че страната им има потенциал да се превърне в регионална енергийна сила. Приемането на тръбопроводи, доставящи газ и нефт от Иран, Азербайджан, Източното Средиземноморие, Ирак, контролираните от кюрдите територии, Русия и САЩ, ще позволи на Гърция да засили своя геополитически и геоикономически потенциал. Концепцията, че Гърция може да се превърне в енергиен център в Източното Средиземноморие, се основава на осъществяването на проекта за тръбопровод EastMed. В резултат на това Гърция би могла не само да печели такси за транзит на газ и да подобри позицията си на енергиен център, но и да използва газопровода за задоволяване на собствените си нужди.

От една страна, тази гледна точка подчертава критичната необходимост от сътрудничество, а въгледородите вероятно са най-добрият стимул за тази цел. От друга страна обаче, ако участващите страни провеждат политика, която не е съобразена с регионалните реалности, и ако преобладаващите геополитически и икономически

обстоятелства на местно, регионално и световно равнище са неблагоприятни за такъв сценарий, той лесно може да предизвика конфликт.

Третото измерение е геополитическото. Гърция се намира в центъра на нестабилен триъгълник, в който на север се намират Украйна, на изток - Турция и нейните съседи Ирак, Сирия и Ливан, а на юг - провалени държави като Либия. Поради нестабилния климат Гърция е с повишена регионална сигурност. Гърция винаги е функционирала като своеобразен мост между Европа и Близкия изток, посредничейки при различните социални, политически и икономически промени, настъпили в региона (Kossaify, 2023). По този начин геополитическата визия за Гърция като център на нестабилен триъгълник, с Либия и Сирия в дъното и Украйна на върха, рязко контрастира с възгледите за страната в началото на 90-те години на XX век, когато Атина е загрижена, че "стратегическото значение" на Гърция намалява поради падането на комунизма на Балканите. Въпреки лошите геополитически събития в района гръцките власти изглеждат твърдо убедени - а може би и прекалено самоуверени - че Гърция е в състояние да "изнася" стабилност и да играе нова ключова геополитическа роля. Те сякаш пренебрегват реалността, че икономическият проблем на страната все още не е преодолян.

В контекста на новата геополитическа динамика на регионално и глобално равнище Гърция има възможност да играе важна роля в играта на сили в Източното Средиземноморие. Нейното уникално положение, политически традиции, исторически силни отношения със Съединените щати и засилени отношения с Китай дават възможност на Гърция да си представи себе си като "мост" между двете глобални сили (САЩ и Китай) в Източното Средиземноморие.

Научни и научно-приложни резултати от дисертационното изследване

Темата на дисертационното изследване е свързана с геополитическото съперничество в Източното Средиземноморие, ролята на различните участници в него и последиците за Гърция. Конкретната изследователска тема се фокусира върху и разглежда взаимодействието и съперничеството между САЩ и Китай в Източното Средиземноморие и анализира външнополитическата роля на Гърция в тази стратегическа игра на сили. Дисертационният труд постигна целите си да изследва проекциите на интересите на САЩ и Китай в Източното Средиземноморие и регионалната роля на Гърция, държава - членка на ЕС, като мост между тях.

Дисертационният труд дава отговори на формулираните изследователски въпроси:

I. За степента на участие и съдействие на американския фактор за геополитическото бъдеще на Гърция и как се отразява това на Китай.

Американският фактор може да изиграе значителна роля в подпомагането на Гърция в множество области - военна, икономическа и политическа, въпреки че Гърция е членка на ЕС. Освен това отношенията на Гърция с Китай също оказват влияние върху нейното геополитическо бъдеще.

1. Помощ от САЩ за Гърция:

a. Военна подкрепа: Гърция се възползва от силните си военни връзки със Съединените щати чрез НАТО. Като член на НАТО Гърция участва в съвместни военни учения, получава помощ за обучение и оборудване и си сътрудничи по въпроси на регионалната сигурност. Военното присъствие на САЩ в Източното Средиземноморие допринася за сигурността и отбранителната позиция на Гърция, особено в условията на напрежение със съседни държави като Турция.

b. Икономическо сътрудничество: Съединените щати са важен икономически партньор на Гърция, който допринася за търговията, инвестициите и икономическото развитие. Американски компании инвестират в различни сектори на гръцката икономика, включително в енергетиката, технологиите и туризма. Освен това програмите и инициативите за подпомагане от страна на САЩ подкрепят усилията на Гърция за насърчаване на икономическия растеж, развитието на инфраструктурата и създаването на работни места.

c. Политическа подкрепа: Гърция се радва на политическа подкрепа от страна на Съединените щати в различни дипломатически и стратегически области. Като държава - членка на ЕС, Гърция съобразява външнополитическите си цели с позициите на ЕС, но поддържа и двустранни отношения със САЩ, особено по въпроси от взаимен интерес като регионалната стабилност, борбата с тероризма и енергийната сигурност. Дипломатическият ангажимент и застъпничеството на САЩ могат да засилят гласа на Гърция на международната сцена и да подпомогнат стратегическите ѝ интереси.

2. Отношения с Китай:

a. Икономически ангажимент: През последните години отношенията на Гърция с Китай се разшириха значително благодарение на икономическото сътрудничество и

инвестициите. Китай е инвестирал в критични инфраструктурни проекти в Гърция, включително в пристанище Пирея, което служи като входна врата към Европа за китайски стоки по линия на инициативата "Един пояс – един път". Въпреки че тези инвестиции предлагат икономически възможности за Гърция, те пораждат и опасения относно стратегическите зависимости и геополитическите последици.

b. Геополитически съображения: Ангажиментът на Гърция с Китай се влияе от по-широка геополитическа динамика, включително конкуренцията между САЩ и Китай за влияние и достъп до стратегически активи в Източното Средиземноморие. Гърция се стреми да балансира икономическите си интереси с Китай спрямо стратегическите си партньорства със западни държави, особено със Съединените щати и членовете на ЕС, за да защити своя суверенитет, национална сигурност и придържане към нормите и ценностите на ЕС.

c. Бъдещи перспективи: Отношенията на Гърция с Китай вероятно ще продължат да се развиват под влияние на икономически интереси, геополитически съображения и вътрешни приоритети. Докато се ориентира в геополитическото си бъдеще, Гърция ще трябва внимателно да управлява отношенията си със САЩ и Китай, за да увеличи максимално възможностите за икономически растеж и стратегическо сътрудничество, като същевременно защитава националните си интереси и суверенитет в рамките на членството си в ЕС.

В обобщение, американският фактор може да помогне на Гърция по различни начини, включително чрез военна, икономическа и политическа подкрепа, въпреки нейното членство в ЕС. Отношенията на Гърция с Китай предлагат икономически възможности, но също така поставят предизвикателства и съображения за нейното геополитическо бъдеще, особено в контекста на по-широката динамика на силите в Източното Средиземноморие и извън него. Балансирането на тези взаимоотношения ще бъде от решаващо значение за Гърция, за да може тя да защитава своите интереси и да се ориентира ефективно в геополитическия си пейзаж.

II. За възприятията на САЩ и ЕС за нарастващото китайско икономическо присъствие в Гърция

Нарастащото китайско икономическо присъствие в Гърция се разглежда през различни призми от институциите на Европейския съюз (ЕС), държавите членки и САЩ, което

отразява различни гледни точки за последиците от китайските инвестиции и икономически дейности.

1. Институции на Европейския съюз:

a. Предпазливост и бдителност: Институциите на ЕС, включително Европейската комисия и Европейската служба за външна дейност (ЕСВД), като цяло подхождат с предпазливост и бдителност към нарастващото икономическо присъствие на Китай в Гърция. Те признават потенциалните ползи от китайските инвестиции за икономическото развитие на Гърция, но също така изразяват загриженост по въпроси като реципрочността на достъпа до пазара, лоялната конкуренция и спазването на правилата и стандартите на ЕС.

b. Призиви за прозрачност и отчетност: Институциите на ЕС подчертават значението на прозрачността и отчетността при китайските инвестиции и инфраструктурни проекти в Гърция. Те се застъпват за задълбочен контрол на инвестиционните споразумения, спазване на правилата на ЕС за обществените поръчки и зачитане на екологичните и социалните стандарти, за да се гарантира, че китайските инвестиции допринасят за устойчивото развитие и са от полза за по-широката европейска икономика.

c. Координация и сътрудничество: Институциите на ЕС се стремят да координират отговорите на държавите членки на китайските икономически дейности в Гърция чрез механизми като Платформата за свързаност ЕС-Китай и Споразумението за инвестиции ЕС-Китай. Те дават приоритет на засилването на координацията, обмена на информация и съгласуваността на политиките на равнище ЕС, за да се отговори на общите предизвикателства и да се увеличат максимално възможностите за сътрудничество между ЕС и Китай, като същевременно се защитят европейските интереси.

2. Държави-членки на ЕС:

a. Смесени мнения: Държавите-членки на ЕС, имат различни възгледи за икономическото присъствие на Китай в Гърция, които отразяват различни национални интереси, икономически приоритети и исторически отношения с Китай. Някои държави членки приветстват китайските инвестиции като възможност за икономически растеж и създаване на работни места, докато други изразяват загриженост относно потенциални рискове, като например стратегически зависимости, трансфер на технологии и последици за правата на човека.

в. Призиви за единство и солидарност: Въпреки различията във вижданията, държавите - членки на ЕС, подчертават значението на единството и солидарността в управлението на отношенията с Китай и справянето с общите предизвикателства. Те се застъпват за общ подход на ЕС към икономическите дейности на Китай в Гърция и други европейски държави, основан на принципите на реципрочност, равнопоставеност и зачитане на ценностите и нормите на ЕС.

3. САЩ:

а. Стратегически опасения: Съединените щати разглеждат нарастващото икономическо присъствие на Китай в Гърция, особено чрез инвестиции в критична инфраструктура като пристанище Пирей, като част от по-широки стратегически опасения относно китайското влияние и стратегическата конкуренция в Европа и извън нея. САЩ изразяват загриженост относно потенциалните последици за сигурността, като например достъпа до чувствителни технологии и инфраструктура, както и геополитическите последици за трансатлантическите отношения и сплотеността на НАТО.

в. Призиви за бдителност и сътрудничество: Съединените щати призовават Гърция и други европейски държави да проявяват бдителност и предпазливост в икономическите си отношения с Китай, особено в сектори със стратегическо значение или последици за националната сигурност. Те се застъпват за засилено сътрудничество между САЩ и европейските им съюзници за справяне с общите предизвикателства, свързани с икономическите дейности на Китай, включително чрез инициативи като диалога между ЕС и САЩ за Китай.

Като цяло нарастващото китайско икономическо присъствие в Гърция се разглежда през сложна и нюансирана призма от институциите на ЕС, държавите членки и САЩ, отразяваща различни гледни точки, интереси и приоритети. Признавайки потенциалните ползи от китайските инвестиции, заинтересованите страни подчертават също така значението на прозрачността, отчетността и стратегическото сътрудничество за защита на европейските интереси и ценности в условията на развиваща се геополитическа динамика.

III. Доколко китайските инвестиции влияят на отношенията между САЩ и Китай, както и на възможностите на гръцката външна политика

Китайските инвестиции в Гърция могат да окажат влияние както върху отношенията между САЩ и Китай, така и върху вариантите на гръцката външна политика.

1. Въздействие върху отношенията между САЩ и Китай:

а. Икономическа конкуренция: Китайските инвестиции в Гърция, особено в критична инфраструктура като пристанище Пирея, могат да изострят икономическата конкуренция между Съединените щати и Китай. Съединените щати могат да разглеждат китайските инвестиции като част от по-широките стратегически усилия на Китай за разширяване на икономическото му влияние в световен мащаб, което потенциално може да предизвика американските икономически интереси и достъп до пазара.

б. Геополитическо съперничество: Китайските инвестиции в Гърция могат да допринесат за геополитическото съперничество между Съединените щати и Китай, особено в контекста на конкуренцията за влияние и стратегически активи в Европа и Източното Средиземноморие. Съединените щати могат да възприемат китайските инвестиции като средство за постигане на геополитическите цели на Китай, което може да подкопае американските стратегически интереси и съюзи в региона.

с. Дипломатически търкания: Китайските инвестиции в Гърция биха могли да доведат до дипломатически търкания между САЩ и Китай, тъй като всяка страна се стреми да защити интересите и влиянието си в Гърция и в по-широкия Европейски съюз. Различията по въпроси като търговията, инвестициите и стратегическите партньорства могат да обтегнат двустранните отношения и да допринесат за геополитическото напрежение между двете свръхдържави.

2. Влияние върху възможностите за външна политика на Гърция:

а. Икономически възможности: Китайските инвестиции предлагат икономически възможности за Гърция, като допринасят за развитието на инфраструктурата, създаването на работни места и икономическия растеж. Гръцките политици могат да разглеждат китайските инвестиции като средство за стимулиране на икономиката, привличане на чуждестранни инвестиции и разнообразяване на икономическите партньори на Гърция извън традиционните западни съюзници.

в. Стратегически съображения: Гръцките външнополитически варианти са повлияни от стратегически съображения, свързани с балансирането на отношенията между Съединените щати, Китай и други международни участници. Въпреки че Гърция цени стратегическото си партньорство със Съединените щати и членството си в НАТО, тя също така се стреми да се възползва от икономическите възможности, предоставени от китайските инвестиции, и да засили ролята си на мост между Изтока и Запада.

с. Дипломатически маневри: Гръцките политици участват в дипломатически маневри, за да регулират отношенията между Съединените щати и Китай, като същевременно защитават националните интереси и стратегическите цели на Гърция. Гърция се стреми да поддържа деликатен баланс между икономическите си връзки с Китай и партньорствата си в областта на сигурността със Съединените щати и други западни съюзници, като използва позицията си на държава - членка на ЕС, и регионален играч в Източното Средиземноморие.

В обобщение, китайските инвестиции в Гърция оказват влияние както върху отношенията между Съединените щати и Китай, така и върху вариантите на гръцката външна политика. Макар да допринасят за икономическите възможности за Гърция, китайските инвестиции отразяват и по-широката геополитическа динамика и стратегическата конкуренция между САЩ и Китай, оформяйки външнополитическия избор и дипломатическите ангажменти на Гърция в региона.

Чрез проверка на изследователските хипотези чрез критичен геополитически и външнополитически анализ, както и чрез получаване на емпирични данни чрез структурирани интервюта с въпросник, първата хипотеза, че *"Гърция има стратегически, икономически, дипломатически и военни отношения със Съединените щати, които са от първостепенно значение"*, беше изцяло потвърдена от дисертационния труд. Втората хипотеза, че *"Гърция е развила икономически отношения с Китайската народна република, които могат да бъдат полезни, но могат и да доведат Гърция до противоречия със САЩ"*, също бе потвърдена от аналитичното и качествено изследване. Третата хипотеза, според която *"Гърция може да действа като мост между САЩ и Китай в Източното Средиземноморие"*, беше оспорена като цяло както от критичния преглед, така и от емпиричното изследване.

Отчасти се потвърди хипотезата, че Гърция си представя себе си като мост между САЩ и Китай, търсейки по-независима роля. Въпреки това мненията, изразени в качествено

проучване (интервюта и данни, представени в глава 3), показват нееднозначност по отношение на независимата роля на Гърция и необходимостта от поддържане на баланс между САЩ и Китай, както и баланс чрез формати за регионално сътрудничество и коалиции. Това поражда загриженост доколко независима може да бъде независимата роля на Гърция. Всъщност, както разкрива проучването, Гърция се намира в сложна мрежа от зависимости и може да се ориентира в нея само чрез проникателност и финес на висшата политика както в региона, така и извън него.

ПРЕТЕНЦИИ ЗА НАУЧНИ ПРИНОСИ

1. Задълбочаване и придобиване на нови знания за позиционирането на Гърция в играта на силите в Източното Средиземноморие, включително за възможностите на нейната външна политика
2. Проучването и сравняването на интересите и политиките на Китай и САЩ в региона спомага за задълбочаване на разбирането за динамиката на отношенията между двете сили
3. Критичен преглед на гръцката външна политика
4. Провеждане на независимо качествено изследване чрез структурирани интервюта с въпросник с политици и заинтересовани страни за оценка на възможностите на гръцката външна политика.

ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Kafestidis, S., GREEK CONCERNS ABOUT POWER GAMBIT IN THE EASTERN MEDITERRANEAN, сп. Международна политика, бр. 1/ 2023, с.114-128
<http://ip.swu.bg/mod/page/view.php?id=13>
2. Кафестидис, С., Криза и евроскептицизъм: гръцкият случай, сп. Геополитика, бр. 3/ 2023
<https://geopolitica.eu/2023/205-broy-3-2023/3760-kriza-i-evroskeptitsizam-gratskiyat-sluchay>
3. Кафестидис, С., ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА В РЕПУБЛИКА ГЪРЦИЯ В НАЧАЛОТО НА XXI ВЕК, сп. Международни отношения, бр. 1/2023
<https://spisaniemo.bg/category/broeve/2023/1-2023/>

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

ABSTRACT OF DOCTORAL DISSERTATION

**US-China Relations and Greece's
Regional Role as a Bridge between
them in the Eastern Mediterranean**

by

STYLIANOS VASILIOS KAFESTIDIS

PhD Candidate at the Department of International Relations

THESIS

for conferring of educational and scientific degree DOCTOR in professional field 3.3.
Political Sciences/ Political Science (International Relations and Foreign Policy)

Scientific Supervisor: Associate Professor Dr. Antonina Habova

Sofia

2024

The volume of the dissertation is 185 pages. It consists of an introduction, three chapters, conclusion and bibliography. The chapters are divided into paragraphs. The bibliography contains 124 titles, including books, articles and official documents. The text of the dissertation includes 5 tables, 9 maps and 4 charts.

INTRODUCTION

Strategic context and acuteness of the research topic

The Eastern Mediterranean is essential for the security of the Middle East and Europe because of its strategic location at the confluence of three continents and connections to important waterways like the Suez Canal, the Strait of Gibraltar, and the Bosphorus. The stability of the region is directly threatened by recent events in the area. Although a full-scale military conflict is now unlikely, sabre-rattling, minor military engagements and mishaps are undoubtedly conceivable.

The East Mediterranean region has emerged as a significant theater in the broader tectonic power game between major global powers due to its geopolitical, economic, and strategic importance.

The discovery of substantial natural gas reserves in the Eastern Mediterranean has heightened competition among regional and international actors for access to these resources. Countries like Cyprus, Israel, and Egypt have made significant offshore gas discoveries, leading to increased economic potential but also sparking territorial disputes and competition for control over energy routes and infrastructure.

The East Mediterranean serves as a crucial crossroads connecting Europe, Asia, and Africa. Its proximity to major shipping lanes and chokepoints, such as the Suez Canal and the Turkish Straits, makes it a pivotal region for maritime trade and energy transportation. Control over these waterways is of immense strategic value, influencing global trade flows and energy security.

The East Mediterranean region is characterized by complex and long-standing conflicts, including the Israeli-Palestinian conflict, the Syrian civil war, tensions between Turkey and Greece over maritime boundaries and resource exploration, and the ongoing dispute over the divided island of Cyprus. These conflicts exacerbate geopolitical rivalries and contribute to instability, making the region a focal point for international intervention and power projection.

Major powers, including the United States, Russia, China, and various European countries, maintain military interests and alliances in the East Mediterranean. The presence of military bases, naval deployments, and security partnerships reflects the strategic significance of the

region and the desire of external actors to safeguard their interests, influence regional dynamics, and project power in the broader Middle East.

The East Mediterranean has become a theater for proxy competition and influence operations by rival powers seeking to advance their geopolitical agendas. States such as Iran, Saudi Arabia, and Qatar compete for influence by supporting opposing factions, sponsoring militant groups, and leveraging economic and diplomatic ties. This competition further fuels regional tensions and exacerbates existing conflicts.

Diplomatic efforts to manage tensions and resolve conflicts in the East Mediterranean involve a complex web of bilateral and multilateral initiatives. However, divergent interests, historical grievances, and geopolitical rivalries often impede progress, leading to diplomatic stalemates and continued instability.

The East Mediterranean region is a focal point in the broader tectonic power game, characterized by intense competition among global and regional actors vying for influence, access to resources, and strategic advantage. The complex interplay of geopolitical rivalries, regional conflicts, and economic interests underscores the acuteness of the strategic context in this vital maritime domain.

Greece has vested interests in the Eastern Mediterranean and has been actively seeking a foreign policy role that would maximize its opportunities in the region. Several factors contribute to Greece's strategic focus on the Eastern Mediterranean.

Greece views the Eastern Mediterranean's natural gas reserves as an opportunity for economic development and energy security. The country has invested in offshore exploration and seeks to leverage its geographic position to become a key player in energy transit routes and infrastructure development.

Given its proximity to conflict zones and historical rivalries with neighboring countries like Turkey, Greece prioritizes regional security and stability. It seeks to strengthen partnerships with like-minded states and international organizations to address common security challenges, such as terrorism, illegal migration, and maritime disputes.

Greece is a member of NATO, the European Union, and various regional initiatives, positioning itself as a strategic partner for Western countries seeking to uphold shared values and interests in the Eastern Mediterranean. It also maintains close ties with countries in the region, such as Cyprus, Israel, and Egypt, to promote cooperation on security, energy, and economic issues.

Greece actively engages in diplomatic efforts to de-escalate tensions and resolve disputes in the Eastern Mediterranean through dialogue, negotiation, and multilateral diplomacy. It advocates for adherence to international law, including the United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS), to safeguard its maritime rights and territorial integrity.

Greece seeks to capitalize on the Eastern Mediterranean's economic potential by fostering trade, investment, and infrastructure projects that enhance connectivity and promote regional prosperity. It promotes initiatives such as the East Mediterranean (EastMed) pipeline, which aims to transport natural gas from the region to European markets via Greece, Cyprus, and Israel.

Greece's rich cultural and historical heritage in the Eastern Mediterranean underpins its identity and influence in the region. It seeks to leverage cultural diplomacy and soft power to strengthen ties with neighboring countries and promote mutual understanding and cooperation.

Overall, Greece's persistent search for a foreign policy role in the Eastern Mediterranean reflects its strategic interests, economic aspirations, and commitment to regional stability and prosperity. By actively engaging with regional partners and international stakeholders, Greece aims to maximize opportunities for itself while contributing to the development and security of the broader Eastern Mediterranean region.

Greece's geographical location is on the crossroads of cultures, religions and geopolitical interests. It is stuck in a neighborhood with many pending international issues. Ukraine, Syria, Libya, Iran, Iraq, Egypt, Jordan, Israel and Palestine – all places of great interest to the US – are within two to six hours from Greece.

The other big NATO ally in the region, Turkey, continues to extend its reach across the Eastern Mediterranean and Syria, but not in harmony with the US. Turkey's president, a hardcore political Islamist, is gradually distancing himself from the secular identity that Kemal Atatürk tried to impose on the country in the early 20th century. Recently, Turkey, acting entirely illegally and provocatively, sent research ships to conduct drilling within Cypriot territorial waters that lie over natural gas reserves, claiming ownership of them. As for the long-running Greek-Turkish conflict in the Eastern Mediterranean, Greek diplomatic sources believe that Turkey is attempting to replace the regime of sovereign power that was lost after the fall of the Ottoman Empire. Turkish strategy is revisionist in regard to the provisions of the Treaties of Lausanne (1923) and Paris (1947), which determined the borders between the two countries.

Greek diplomatic sources also add that Turkey is attempting to become a regional player in the wider region. Important Turkish military orders, such as aircraft, tanker ships, and additional military equipment, and primarily the recent acquisition of the Russian S-400 air defense system, have brought Ankara on a collision course with Washington. This has resulted in American lawmakers recommending banning the sale of F-35 aircraft to Turkey (Mehta, 2019).

These developments have led the Americans to reevaluate Greece's strategic position. The Wall Street Journal wrote last September that the US is trying to establish more military bases in Greece, as its relations with Turkey are in turmoil. Meanwhile, the Greek Diaspora in the US successfully lobbied Congress to lift the arms embargo on Cyprus last summer, as Turkey was sending research ships to drill inside Cypriot territorial waters for oil reserves over which it claims ownership. (Heraclides and Çakmak, 2019).

There is no doubt that the newly elected Greek government (New Democracy) is expected to maintain good relations with the US and Israel, in order to neutralize Turkey's aggressive ambitions in the Aegean and the Eastern Mediterranean. The Greek Ministry of Foreign Affairs has already requested that Turkey abstain from any action that could provoke a serious incident in the area (Karakatsanis et al., 2018).

However, other US Foreign Policy actions are not as clear; for example, the recent, problematic Prespes Agreement between Greece and Northern Macedonia, concluded by the SYRIZA government, which was strongly supported by the US (Dokos et al., 2018).

The strategic investments that the US needs to monitor on the political-diplomatic and economic levels come from its main rival, China. Relations between Greece and China have grown exponentially over the past decade, as Greece was one of the first EU member state to join the "One Belt One Road" initiative, known also as the Belt and Road Initiative (BRI). There are already strong complaints from the US side, which assumes that China is using Greece as a beachhead to infiltrate Europe. It is said by some that Greece is acting beyond EU guidance to establish its financial relationship with China, but other sources disagree. This perspective views Greece as attempting, in the name of the EU, to promote its economic development through China (Karakatsanis et al., 2018).

China is becoming increasingly more visible in Greece, primarily through specific large-scale strategic moves in the country (Minghao, 2016). China's expectation to enlarge its footprint in Europe through Greece remains a challenge, because there persist long-standing misgivings on the part of the European Union and the US –perhaps now more strongly on the American side

– towards Chinese investments which, in recent years, have brought to Greece total funds amounting to 6-7 billion euros. So far, Chinese investors have targeted transportation infrastructure, energy and telecommunications; the ambitious Belt and Road Initiative (BRI) is the common denominator of all these sectors (Kouskouvelis, 2019).

China's most emblematic project in Greece is the investment implemented by COSCO in the Port of Piraeus in two stages, in 2008 and in 2016 (Heraclides and Çakmak, 2019). It is becoming commonly accepted worldwide that Piraeus is one of the fastest growing seaports in Europe and the world. The second largest Chinese investment in Greece is the sale of 24% of Greece's Independent Power Transmission Operator (ADMIE) to China State Grid. A growing number of Chinese companies are also engaged in the renewable energy and telecommunication sectors (Chang & Pieke, 2018).

At the same time, tourism and real estate in Greece are becoming increasingly more attractive to Chinese citizens (Tonchev & Davarinou, 2017). The Greek government aims to attract half a million Chinese tourists by 2021; very important in this respect is the direct flight route already linking Athens to Beijing, and the new direct flight route from Athens to Shanghai, commencing in the summer of 2020. Chinese presence is also strong in the real estate market, where hundreds of Chinese citizens have already made use of the Golden Visa program through which, at the end of September 2019, they had already obtained 65% of all resident permits issued against minimum property investments of 250,000 euros (Kouskouvelis, 2019).

Furthermore, the Greek government is exploring the option of becoming more actively involved in the "17+1" collaboration platform between China and the countries of Central and Eastern Europe, which is a supplementary action to the Belt and Road Initiative (Zhang & Pu, 2019). In this way, Greece feels content, as the vision of peaceful and creative coexistence between East and West is beginning to materialize (Christofis, 2019).

At the political level, China is attempting (through the BRI) to reduce its dependence on the World Bank, replace the American dollar with the Chinese yuan (renminbi) in trade, and finally to upgrade its geopolitical role in the global system. This attempt by China to enter Europe through successive investments in European and other countries has been called a new "Chinese Marshall Plan", given the significant impact that it has on the recipient countries (Tiezzi, 2014).

In reality, this ambitious plan serves the purpose of upsetting the current balance of power and elevating China to the status of dominant power in the global system (ECONOMY 2018), in the terms of a Thucydides trap. Similar to the case of Athens and Sparta in the Peloponnesian

War, as described in Thucydides' history, so in the case of China and the US, the former is strengthening its position while the latter is negatively impacted, with a strong element of fear (Allison, 2017). Beijing, by promoting the profile of a “dissenter” in the global environment, wishes to create a new style of international relations and, consequently, a new Chinese world order (Zeng, 2017).

China has a comprehensive strategy regarding its growing economic presence on a global scale, including in Greece; it is seeking to become a global leader, shifting the balance of power and causing tectonic upsets and upheavals in the global capitalist system that has been dominated by the West for the past two centuries (McCourt, 2020; Parker and Chefitz, 2018). In regard to the means to achieve these aims, and under the umbrella of China's “national branding” (Bhoothalingam, 2016), there emerges the “debt trap”. The definition of a “debt trap” is the use of economic instruments to satisfy geostrategic interests. Debt-trap diplomacy renders indebted countries vulnerable to Chinese politico-economic influence. Indeed, transportation infrastructure, such as stations and ports, has dual uses – both civilian and military (Parker and Chefitz, 2018).

Given the huge needs of the Greek economy, Chinese investments are necessary and welcome, but ideally they should be attracted, assessed, and implemented after a series of questions have received satisfactory answers. Chinese-Greek relations shall surely grow in the coming years and we hope that this will happen in a way that will allow Athens to strike a delicate balance between Beijing's priorities and Greece's basic interests, in the spirit of true “profitable cooperation” (Yoder, 2019).

Gaps in Existing Literature

It appears that, in regard to Greece-US relations and the two countries' foreign policy, there is a significant gap in the literature, which shows up especially in literature research focused on the post-Cold War era. Intersecting interests of the United States and China in the Eastern Mediterranean as well as the specific role of Greece in this equation is also an area that has not yet been deeply explored.

Research Subject

The research subject covers the geopolitical rivalries in the Eastern Mediterranean, the role of different actors involved and the implications for Greece.

Research Topic

The particular research topic focuses on the interplay and competition between the US and China in the Eastern Mediterranean and the foreign policy role of Greece in this strategic power game.

Research Goals

This thesis attempts to examine the projections of US and Chinese interests in the Eastern Mediterranean and the regional role of Greece, an EU member state, as a bridge between them. Projections of the interests of other actors are also examined.

Assumptions/ Hypotheses

1. Greece has strategic, economic, diplomatic and military relations with the United States that are of paramount importance.
2. Greece has developed economic relations with the People's Republic of China, which might be beneficial, but might also bring Greece at odds with the US.
3. Greece "imagines" itself that it can function as a bridge and communication channel between the US and China in the region of the Eastern Mediterranean and Eastern Europe in general.

Research Method

Research methods include critical geopolitical analysis, comparative foreign policy analysis, profiling of external and regional actors, designing a research model to deconstruct major stakeholders' interests and objectives in the Eastern Mediterranean. Empirical evidence is brought from a critical literature review, comparative discourse analysis and structured interviews with a questionnaire with selected representatives of the policy-makers' and business community as well as NGOs and academic sector.

Research Questions and Objectives

This thesis aims to answer the following questions:

- 1) To what extent can the American factor assist Greece (militarily, economically, politically) as an EU member state, and what is its relations to China in regard to Greece's geopolitical future?
- 2) How is the growing Chinese economic presence in Greece viewed by the EU institutions, the member states, and the United States?
- 3) To what extent do Chinese investments affect the relations between the US and China, as well as the options of Greek foreign policy?

Limitations

The dissertation covers the period after the Cold War until 2020s with limited reminiscence of the historical context of the 20th century in order to position and explain certain foreign policy choices and decisions.

Structure of the dissertation

The first chapter provides an overview of the general context of the East Mediterranean politics with a special emphasis on perceptions and geopolitical relevance of the region. Major players and stakeholders are considered, as well as the intersections of their interests and interplays. The second chapter critically reviews the competing interests of the US and China in the Eastern Mediterranean and the implications this competition has for Greece. Different policy options for Greece are assessed. The third chapter includes the empirical study based on structured interviews with policy-makers, business people, NGOs and academia. Replies from respondents give an in-depth view of how Greek foreign policy orientation and course is perceived with regard to strategic objectives of the US and China, primarily. Conducting and analyzing this survey is one of the core contributions of the dissertation work.

Chapter 1

THE CONTEXT OF EAST MEDITERRANEAN POLITICS: PERCEPTIONS AND GEOPOLITICAL RELEVANCE OF THE EASTERN MEDITERRANEAN

Throughout the last decade there have been substantial geopolitical shifts in the Middle East and Eastern Mediterranean as a whole. The Middle East and the Eastern Mediterranean's respective developments have become increasingly significant. Their influence has spread well beyond their boundaries, particularly to Europe. The security environment in the Eastern Mediterranean is currently shaped by at least four interconnected dynamics: 1) energy discoveries, 2) geopolitical rivalries and new (im)balances of power, 3) new (human) security imperatives, and 4) growing interest from outside powers in the region (Tziarras, 2019).

The Mediterranean basin is a regional system where conflicts over the reorganization of power structures within that system are under way. A new "Great Game" - an intense and complex competition over the nexus of trans-Mediterranean trade routes, energy transit routes, and industrial manufacturing value chains that connect Europe and the Middle East and North Africa (MENA) region - is now intertwined with the Eastern Mediterranean conflicts and the reordering of Mediterranean power dynamics (Tanchum, 2022).

The Eastern Mediterranean is a heterogeneous and complex geopolitical space. Located at the intersection of North-South and East-West geopolitical axes, it is a strategic region with significant natural gas deposits and serves as a seaport for the Middle East. The Suez Canal facilitates trade between Europe and Asia, while the Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline transports energy from the Caspian basin, including oil from Central Asia and the South Caucasus, and its offshore energy reserves.

International and regional powers are paying increasing attention to this region and are pushing to impose their geographical and political agendas. Recent discoveries of hydrocarbon deposits have added new dimensions to the geopolitical equation of the region and reignited maritime disputes. At first glance, these disputes appear to have to do with overlapping or unbounded Exclusive Economic Zones (EEZs) where offshore energy resources and transport routes exist or are currently being explored. However, it is misleading to simply attribute the disputes in the Eastern Mediterranean to objective reasons identifiable variables (such as EEZs, gas quantities,

and commercial values) in isolation from the contingencies of the local, regional, and international geopolitical landscape (Badarin and Schumacher, 2022)

The balance of power in the Eastern Mediterranean has always been a particularly interesting topic because of the different interests there. The Cyprus question and rivalry between Greece and Turkey for supremacy in the Aegean Sea and the Eastern Mediterranean are two major issues determining the geopolitical dynamics in the region.

1.1. THE CYPRUS ISSUE AND THE CLASHING INTERESTS OF GREECE AND TURKEY

The Turkish-Greek dispute in the Aegean Sea is based on five decades of difficult relations. The main cause of the current hostility between the two parties is the situation in Cyprus. In 1974, Turkey invaded and maintained a military presence in the northern part of the island, forming the Turkish Republic of Northern Cyprus. Tensions increased in the 1980s due to Athens' resentment of Ankara's endorsement of Turkish Cypriot independence and Turkey's view of Greece hindering its EU membership (International Crisis Group, 2021).

The Greek-Turkish maritime dispute is another complex web of related issues, involving disputes over Turkey's maritime borders with Greek islands off its Aegean and southern shores. These disputes were further escalated as a result of the gas discoveries in the Mediterranean seabed by Israel, Cyprus, and Egypt. Greece and Turkey have different interests, motivations, rationale that underlies their policy (Ibid.).

1.1.1. The Turkish Perspective

Erdogan's political development has been influenced by the state of Cyprus, which has a significant impact on Turkey's attitude towards the Eastern Mediterranean. After the 1974 invasion, Turkey recognized the Turkish Republic of Northern Cyprus' independence. However, between 2003 and 2014, Erdogan backed a solution proposal by UN Secretary-General Kofi Annan to reunite the island at UN-led talks. In 2003, the EU offered Nicosia a road to membership, with some in the institution speculating that this might convince Turkish Cypriots to agree to reunification. In a referendum, Turkish Cypriots chose to support the Annan Plan. However, the settlement strategy fell short, with Greek Cypriots rejecting the Annan Plan in their own referendum.

At the same time, Turkey and Greece are grappling with maritime issues in the Eastern Mediterranean, with the conflict over Cyprus fueling the tensions. Turkey refuses to recognize

Cyprus and to discuss delimitation agreements or resource exploitation without sharing profits with the Turkish Republic of Northern Cyprus. Turkish officials first expressed concerns about Turkish Cypriot rights when Cyprus signed its first maritime delimitation agreement with Egypt in 2003. After joining the EU, the Republic of Cyprus signed new delimitation agreements with Lebanon in 2007 and Israel in 2010. All of this became a source of contention with Ankara.

Turkey's President Erdogan criticized the EU's approach to Turkey, claiming that Brussels favors the positions of Nicosia and Athens, and that maritime delimitation is not an EU competence.

Recent gas discoveries in the Eastern Mediterranean have further exacerbated tensions in the relations between Greece and Turkey. Ankara is increasingly concerned about a hostile axis attempting to limit Turkish influence in the Middle East and North Africa, including the UAE, Egypt, and Saudi Arabia. Ankara is monitoring the convergence of the interests of these actors with Greece, the Republic of Cyprus, and Israel. Plans by these countries to build a 1,900-kilometer pipeline from the Eastern Mediterranean to Europe, bypassing Turkey, as well as the establishment of the East Mediterranean Gas Forum (including Cyprus, Egypt, Israel, and Greece) confirmed these concerns (ICG, 2021).

In November 2019, Ankara and Tripoli signed a security cooperation agreement and maritime agreement, extending Turkey's Exclusive Economic Zone (EEZ) beyond Greek islands like Crete and Rhodes. The Memorandum of Understanding aims to postpone the construction of the Eastern Mediterranean natural gas pipeline. Some Turkish officials presented the maritime agreement with Libya as part of a new concept of national defense in which the Turkish "homeland" (vatan) includes not only land but also sea, or the "blue homeland" (mavi vatan). The concept, developed within the Turkish Navy, seems to guide Turkey's policy in the Mediterranean (Ibid.).

Recently, Erdogan demonstrates a will to "turn a new page" in Turkey's relations with the countries from the region. Turkey and Israel reportedly aim at normalizing relations, despite significant differences. Turkey believes that Israel's hydrocarbon resources can be most efficiently traded through Turkey, and Israel's energy minister expressed interest in Turkey's participation in the East Mediterranean Gas Forum. Ankara enhances its relations with Saudi Arabia and the European Union, focusing on retaining European direct investment, attracting European tourists, and upgrading its customs union with the EU. The main opposition parties

blame the AK Party for Turkey's strained relations with the US, EU, Egypt, and Israel, but urge the government to stand firm in talks with Greece.

1.1.2. The Greek Perspective

Against the background of the rising tensions in the Eastern Mediterranean, Greece has increased its defense spending by 43% in 2020 and has also increased its diplomatic outreach. Athens has forged new ties with Egypt, Israel, Saudi Arabia, and the United Arab Emirates, which allowed Greece to "come back" in the Mediterranean. In 2020, Greece signed a maritime zone delimitation agreement with Egypt and Italy, causing further tensions in the Aegean Sea and eastern Mediterranean (Gorvett, 2021; Voskopoulos, 2017).

The EU and the United States were concerned about further confrontation and potential destabilization of the Eastern Mediterranean that could spill over the West, in general. Washington was particularly concerned about the implications of this dispute for NATO alliance and regional stability. In this context, the US has gradually shifted its strategic focus from Ankara to Athens due to tensions over Turkey's purchase of Russian S-400 missiles. Despite Turkey being an important NATO ally and host to US bases, Washington signed a defense treaty with Athens in 2019. Moreover, Washington views Greece as a key player in promoting regional energy cooperation, particularly through the East Mediterranean Gas Forum.

Greek politicians have long viewed their dispute with Turkey as linked to Greek Cypriot issues. However, since Cyprus's EU accession in 2004, this stance has weakened, and a more pragmatic approach has been adopted, partly due to a younger electorate concerned about other issues, and a shift in Greek politics. Mitsotakis' government demonstrates a will to decouple its problems with Ankara as much as possible from those with Nicosia, fearing that the latter will act as a spoiler in de-escalation efforts (ICG, 2021).

The meeting between Mitsotakis and Erdogan held in 2022 is a positive development in the bilateral relations but it has not changed the situation (Drosopoulos, 2023). Besides the conflicting interests in the Eastern Mediterranean, both countries share different positions on some of the most sensitive issues in the international agenda: the Russia-Ukraine war, refugee crisis, energy-related disputes in the Eastern Mediterranean, among others.

1.2. THE ENERGY CONUNDRUM IN THE EASTERN MEDITERRANEAN

1.2.1. Energy and Geopolitics in the Eastern Mediterranean

New discoveries of natural gas added another conflicting element to the region's already-existing tensions and internal geopolitical rivalries. Energy issues play an important role in the contrasting geopolitical ambitions of Greece and Turkey. They view energy as a strategic advantage that boosts their ability to influence politics. Both countries are keen to improve their status as international energy hubs and see energy as a source to strengthen their geopolitical influence in the region and vis-à-vis the EU. As a result, energy, which is typically thought of as a low-politics issue, became involved in high politics.

In 2021, regional actors began to realign their foreign and security policies and it is increasingly unclear, also in light of Russia's war against Ukraine, what future alliances and partnerships in the region might look like.

1.2.2. Eastern Mediterranean Gas Discoveries

In the Eastern Mediterranean, gas discoveries and projects have transformed the region into a crucial strategic hub where broader geopolitical fault lines, involving the EU and the MENA region, meet. They have fueled disputes over maritime boundaries, and the countries concerned have then resorted to bilateral agreements to protect their rights in the Mediterranean. These agreements led to overlapping maritime borders and EEZs, which further exacerbated diplomatic and military tensions. Both the EastMed project and the EMGF have geopolitical implications and their political rationale invokes the same exclusionary patterns that underlie the geopolitical landscape in the region. Most of these involve the exclusion of Eastern Mediterranean states such as Lebanon, Syria and Turkey and the inclusion of states outside the Eastern Mediterranean such as France, Italy and even the United Arab Emirates until the application was blocked by the Palestinian Authority in March 2021.

1.3.EXTERNAL PLAYERS IN THE EASTERN MEDITERRANEAN POWER GAME

The geopolitical landscape in the Eastern Mediterranean is complex due to the numerous actors and interests involved. The decentralized international order, characterized by a diminished US presence, Russia's resurgence, and China's rise, has changed rivalry in international politics. The US, Russia, and China have shifted their focus from the Middle East to East Asia and post-Soviet states, as seen in Russia's attack on Ukraine in February 2022. The Middle East, a region crucial to the Western world's global dominance, has seen China and Russia expand their regional engagement, often using crises as opportunities to oppose or create friction with the US (Litsas, 2019: 180).

1.3.1. China: the new actor in the Eastern Mediterranean

As part of its ambitious Belt and Road Initiative (BRI), China has recently demonstrated a considerable interest in the Eastern Mediterranean and a rising influence over politics, the economics, and the military in the region.

PRC's demonstrates an enhanced economic involvement with the countries in the region. On the one hand, China's influence over the global logistics system is increased by the acquisition of port facilities in the Mediterranean and its surroundings, providing Beijing a competitive advantage over its rivals. On the other hand, Chinese activity is increasingly viewed as a means of establishing a network of abroad stations that the PLA Navy may employ in times of necessity. The control of trade infrastructure in the Mediterranean can also help China project its might (Talbot, 2021).

Russian and Chinese naval troops carried out their first coordinated drills in the Mediterranean in May 2015, as part of a long-term program encompassing many operating zones.

1.3.2. Russia's Interests in the Eastern Mediterranean

Moscow's position in the Eastern Mediterranean have shifted dramatically since the start of the Russian military action in Syria in 2015. Russia has established a strong military presence in Syria, including the Hmeimim air base and the Tartus navy station, which allows Moscow to project considerable quantities of hard force throughout the Eastern Mediterranean area (Alekseenkova, 2020).

Moscow's role has also progressively increased in Libya since 2017, peaking in September 2019 when Russian PMC personnel were dispatched to support Haftar's forces during operations along the Tripoli front.

Moscow is now finding it increasingly difficult to maintain its usually good ties with all regional players while avoiding active involvement in their conflicts. The maritime boundary agreement between Turkey and Libya, along with Ankara's military operation in Libya, has created a new geopolitical reality in the Eastern Mediterranean, sparking a new escalation between Turkey and Greece. This new reality presents Russia with significant challenges. If Moscow publicly supports Turkey's policy, it would soon exacerbate Russia's already poor relations with Greece, as well as relations with the rest of the EU. In this situation, Russia is aiming to position itself "equidistant" from both sides by defending international law, maritime law (i.e., the 1982 UN

Convention on the Law of the Sea), and UN resolutions. The same goes for Moscow's stance on Greece's decision to expand its exclusive economic zone (Alekseenkova, 2020).

In addition to Cyprus' historical economic importance to Russia, current American aspirations to enhance military presence in Greece and Cyprus concern Russian decision-makers. So, Moscow continues to invest on its diplomatic relations with Greece and Cyprus.

Turkey's rise as an energy center, especially for the transfer of Russian gas, strengthened its dependency on Moscow, intensified by the purchase of Russian military weaponry.

The escalation in the Eastern Mediterranean has worsened Russia's geopolitical and economic condition. Geopolitically, Moscow is best served by remaining neutral in debates over maritime limits in the Eastern Mediterranean, but this is becoming more difficult. Moscow's capacity to strengthen its position in the Eastern Mediterranean in the near future is likely to be hampered by a number of overlapping regional cleavages, as well as the engagement of non-regional groups which consider Russia as an enemy (Ibid.).

1.3.3. NATO Perspective to the Eastern Mediterranean Geopolitics

One of NATO's primary concerns is the rising military coordination between the West's strategic adversary, Russia, and its systemic foe, China, as a result of the simultaneous expansion of Russian and Chinese influence across the world. Despite the lack of a formal military alliance, a de facto coalition against the West has already been formed based on common interests.

NATO's mission in southern and eastern Europe, notably in the Greater Middle East and North Africa area, has grown more focused on crisis management through integrated civil-military missions. This is true even while NATO's goal is to be prepared to deter, avert, and, if necessary, fight and win a regional war with a near peer state actor that retains its nuclear superpower status.

Since the Cold War's end, Turkey has served as an essential hub and bridge in NATO's attempts to stabilize Europe's southern frontiers. In terms of deterrence and collective defense in the case of a future regional crisis or confrontation with Russia, Turkey remains one of the most important contributors to NATO deployments from the Baltic to the Mediterranean and the Black Sea (Işık, 2022.). Turkey under Erdogan, however, is viewed as both a solution and a source of the problem. It is unclear how Turkey continues to adhere to the Western values and ideas that NATO and the EU embrace (Zum Felde, 2020; Al Jazeera, 2020).

Within the extent of its obligations, NATO can provide de-escalation mechanisms for maritime border issues between Turkey and Greece. Naturally, NATO has an interest in the success of these projects. The worst-case scenario for the Alliance would be two allies engaging in military conflict rather than negotiating a reasonable conclusion that would satisfy all sides. A military clash between NATO members would only benefit the Alliance's geopolitical opponents.

1.3.4. The EU Perspective to the Eastern Mediterranean Politics

The Eastern Mediterranean stands out as an important testing ground for EU capacities to act as a global actor. The vacuum created by the United States' relative withdrawal has been filled by more proactive actions on the part of other parties, including European nations, Turkey, Israel, Egypt, Russia, and even Arab Gulf states like the United Arab Emirates and Qatar. This has transformed the Eastern Mediterranean, and potentially the entire Mediterranean, into a major geopolitical hotspot with rival claims to regional and global domination. Internationalization poses a direct danger to Europe. Old and new battle lines are being used to resurrect nationalism in the Mediterranean, which was formerly regarded to be an isolated zone with transatlantic partners providing relative stability.

To preserve peace and deterrence in the Eastern Mediterranean, which serves as a critical link between Europe's eastern and southern neighbors, Europe has to adequately address three interconnected conflicts involved in the security complex in the Eastern Mediterranean. The long-running Turkish-Greek dispute over maritime demarcation lines is at the center of it, followed by the dispute over the partitioned island of Cyprus and, lastly, the war in Libya (Dessi, 2021).

The prospect of offshore natural gas production added a new layer to the regional security system. It exacerbated the latent Greek-Turkish rivalry over maritime limits and sovereign rights over offshore resources. As far as exploration activities and discoveries extended beyond Greek, Cypriot, and Israeli waters to include Egyptian, Lebanese, Syrian, and Palestinian maritime zones, natural gas discoveries provided a link between a number of Middle Eastern conflicts and the security situation in the Eastern Mediterranean.

At the same time, it reinvigorated European interest in the region while providing a chance for the EU to lessen its dependency on Russian gas imports. Hence, the project for East Med pipeline, as well as the recently created Eastern Mediterranean Gas Forum (EMGF), have had considerable EU support, particularly in the form of financial assistance from EU institutions and political support from Italy and subsequently France.

Lack of cohesion within the European Union, however, affects the EU policy towards the Eastern Mediterranean. When it comes to dealing with the growing instability in the Eastern Mediterranean, the European Commission and Germany has been working on a softer, intermediate strategy based on discussion and de-confliction across conflict lines in the Eastern Mediterranean. This approach aims to address the three main conflicts separately while building on the momentum of advancements in one domain. However, this approach is becoming increasingly difficult as Turkey participates in militarized provocations without dialogue, making it increasingly difficult for Europe to maintain this softer stance (Leigh, 2020; Dessi, 2021).

France has positioned itself as Turkey's antagonist in all Eastern Mediterranean battles, in contrast to Berlin's soft diplomacy and generally neutral approach. France has helped eastern Libyan troops battling the GNA in Tripoli, which is supported by Turkey, the UAE, Egypt, and Russia. France has also frequently supported Greece and Cyprus in the Eastern Mediterranean, deploying significant military forces to Nicosia and Athens and participating in subsequent naval maneuvers with these countries, all while condemning Turkish operations as illegal and in violation of international law. Italy and Spain, at the same time, are more likely to take a nuanced view of Turkey's activities in the region (Dessi, 2021; Kabis-Kechrid, 2021).

The European Union (EU) is grappling with the complex security situation in the Eastern Mediterranean, a region that has been neglected for years. The EU must reassess its role and ambition in managing these conflicts while defending its interests, values, and internal cohesion. The effectiveness of this strategy will determine the EU's international role and ambition, putting the European Commission's desire to make the EU a "geopolitical actor" on the global stage to test (Dessi, 2021).

1.3.5. Impact of Russia's Invasion in Ukraine

The relations between Mediterranean countries and external powers have changed as a result of Russia's invasion of Ukraine. Fundamentally, ties with Russia have been tested. Greece and Cyprus have joined the Western-imposed sanctions. Most of the countries are considering methods to reduce their dependency on Russian energy sources.

The EU's energy strategy is undergoing a significant shift following the Russian invasion of Ukraine, as well. The need for energy has increased, and the EU is considering the transfer of LNG from the Mediterranean as a viable alternative. The EU is increasing port infrastructure and transport capabilities to increase access to these energy sources. However, as events unfold,

earlier calculations may be rendered useless, giving Mediterranean gas a fresh lease of life and making access more competitive (Axt, 2022).

Turkey's self-assurance is increasing. It picked Russian missile technology over US technology and reduced its reliance on the US. It also has aspired to function as a mediator between Russia and Ukraine (Malsin, 2022).

The Bosphorus and Dardanelles Straits were blocked to naval ships as a first line of defense against Russia. However, this was primarily a symbolic measure considering that Russian vessels were already stationed there. To preserve its own interests, Ankara opted not to engage in the Western economic sanctions against Russia.

Chapter 2

US-CHINA COMPETING INTERESTS IN THE EASTERN MEDITERRANEAN

2.1. GREECE AS A CORNERSTONE IN CHINA'S EASTERN MEDITERRANEAN POLICY

2.1.1. China's Power and Regional Actorness. A Political Economy Perspective

International relations focus on power, competition, control, and the rise and fall of great powers. Regional powers are economic forces in a given area that exercise influence and possess the capacity for regional and global action. Regional powers emerge when a great hegemonic power loses significant economic and military influence in a specific region for an extended period. These powers may have specific goals and strategies, depending on the state's determination to use funds. Each regional power may have specific means of pursuing these goals, highlighting the importance of maintaining military influence in a specific region (Shifrinson, 2020).

China, along with India, Brazil, South Africa, and Russia, is a significant regional power and a challenge to the global system. Its rapid economic growth and development allowed it to gain a strong presence as one of the two largest economies in the world. This has led to an active foreign policy and growing military capacity to establish itself as a regional hegemon in the East Asia-Pacific subsystem (Chen, 2020).

China has not attempted to overthrow the existing international regime or confront the US, but rather strengthens its participation and contribution to international and regional organizations, implementing the strategy of the "great powers of the second level" through diplomatic coalitions and coordination processes to limit the USA's influence. China maintains traditional cooperation and multilateralism institutions but introduces complementary ones like the Belt and Road Initiative (BRI) and the Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB). The BRI has cross-regional implications, suggesting China seeks global influence and uses regional initiatives to consolidate and project its power.

2.1.2. China's Strategic Vision

China's grand strategy consists of four successive strategies from 1949 to the present. These four successive strategies are: "revolution," "recovery," "building national power," and

"rejuvenation." The first two strategies focused on national goals in China's immediate periphery, while the next two set cross-regional and international goals (Nathan and Scobell, 2015).

China's grand strategy aims to provide a modern economy and create a "moderately prosperous society" for its 1.4 billion citizens, while maintaining the Chinese Communist Party's power (Hasanetal, 2017). This approach aims to achieve these goals while maintaining national sovereignty and territorial integrity. China's Belt and Road Initiative (BRI) has a central place in China's grand strategy. The Belt and Road Initiative (BRI) aims to connect China with over 75% of Asia and almost half of the world's countries. China invested around \$770 billion in 138 countries between 2013-2020, focusing on energy security and infrastructure development.

The "Made in China 2025" initiative, launched in 2015, aims to boost Chinese industries' competitiveness, promote Chinese brands, and reduce dependence on foreign technologies. The plan aims to turn China into a global manufacturing power by 2049, with a goal of achieving 40% domestic core components and basic materials by 2020 and 70% by 2025. China also aims to become the world's leading producer of telecommunications, railway, and electrical equipment by 2025, and in robotics, high-end automation, and new energy vehicles.

2.1.3. China's Outreach in Europe and the Eastern Mediterranean

China aims to increase its influence in Southeast Europe and the Eastern Mediterranean by developing strategic relations with Greece without challenging other regional powers. Greece is an excellent case study for measuring China's economic and political influence in the Eastern Mediterranean through the BRI and analyzing the impact of China's emergence as a major player in the region on the EU's and US positions.

China-Greece ties have seen a remarkable improvement in the mid-2000s, driven by structural and agential variables. The relationship has been primarily economic, with Greek shipowners and China's largest state-owned maritime corporation, COSCO, playing a significant role. China put an emphasize on expanding and modernizing the Greek port of Piraeus in the Eastern Mediterranean, a crucial element of the 21st Century Maritime Silk Road (BRI). This project is part of China's long-term strategy to augment its geoeconomic power and influence by acquiring strategic assets abroad.

The portrayal of Greece as China's 'Trojan Horse' to the European Union (EU), however, is a cliché, highlighting Beijing's ability to convert its economic might into political influence on

weak EU states. Reality is more complex than this assumption implies, as it deprives tiny states of all agency and ignores the multitude of players and processes that shape China-Greece ties in particular (Stroikos, 2023).

2.1.4. A Developing Partnership: 2006–2016

The Road to the Comprehensive Strategic Partnership

China and Greece have historically had limited diplomatic ties since 1972. However, since the early 2000s, Sino-Greek relations have significantly improved. The relationship can be divided into three chronological periods, reflecting China's growing influence in Europe and globally.

The first phase began in 2006 when the two countries established a Comprehensive Strategic Partnership. The Greek government pledged support for lifting the EU arms embargo on China, recognizing the Asian country as a full market economy and adhering to the 'One China' policy. The Chinese government emphasized support for the Cyprus issue within the UN framework. Cooperation in tourism, culture, education, and person-to-person interactions was also emphasized (Stroikos, 2023).

The 2008 Olympics in Beijing, following the 2004 Athens Olympics, provided a unique opportunity to strengthen cultural ties and advance cooperation in technical assistance and know-how. The Joint Committee on Cooperation for the Olympic Games was formed in 2005, along with additional agreements, to further strengthen the relationship between China and Greece.

The Greek government's decision to seek closer ties with China is influenced by business interests in the shipping industry. Greece remains one of the top five ship-owning economies globally and one of the top five countries in terms of fleet commercial value. COSCO, a leading Chinese shipping company, pushed for the Piraeus port deal due to its strategic location and commercial value as an ideal transshipment hub in the Mediterranean. COSCO's plans aligned with China's 'Going Out' strategy, encouraging state-owned enterprises (SOEs) to invest overseas. At that time, Greece's goal was to enhance its role as China's gateway to Central and South-eastern Europe, potentially assembling Chinese products in Greek-owned plants before channeling them into Europe (Stroikos, 2023).

The economic crisis and investment opportunities in Greece

The 2008 global financial crisis led to long-term political and economic distortions in the peripheral countries of the Eurozone, including Greece. Greece faced structural issues, capitalist

development model problems, and immaturity of political institutions, which led to a suffocating environment with high public deficits, excessive public spending, increasing external debt, lack of exports, and problematic labor market functioning. The Greek economy collapse affected investments, leading to a significant decrease of 13.9 percentage points of GDP and a €270 billion investment gap.

The Greek Crisis led to China's unexpected importance to the Greek economy, as Greece needed fresh money that Europe could not invest in. The International Monetary Fund (IMF) and EU lenders pushed Athens for privatisation, including strategic assets, attracting Beijing as an important investor. This qualitative shift in the Chinese-Greece relationship occurred in the mid-2000s.

In October 2010, China announced a five-billion-dollar shipping development fund to support Greek shipowners in acquiring Chinese-made vessels during a two-day visit to Athens. China's increased willingness to expand shipping and trade ties with Greece and holding Greek bonds aimed to support euro zone countries and Greece in overcoming the crisis (Stroikos, 2023).

Greece's Syriza government has increased economic and political collaboration with China, as evidenced by COSCO's purchase of 51% of OLP for 280.5 million euros with the Hellenic Republic Asset Development Fund (HRADF). This move reflects Greece's growing interest in China as a partner option to the EU, highlighting the country's developing economic and political connections with China.

China, on the other hand, aimed to increase economic activity and make Piraeus port the largest container transshipment port in the Mediterranean Sea. President Xi Jinping reaffirmed China's commitment to the port, highlighting its role as a bridgehead for land-ocean transit and a pivot for cooperation under the "Belt and Road" plan.

Chinese investments in Greece

Greece and China have strengthened their bilateral and regional relations in recent years, with Greece being the second largest recipient of Chinese funds in the Balkans. China's largest investment projects include infrastructure, energy, real estate, and telecommunications, with loans to Greek shipping as the only diversification. The majority of these investments are carried out through foreign direct investment (66%), followed by acquisitions (27%), and joint ventures (6.86%), demonstrating China's commitment to economic, political, and cultural cooperation. In 2009, COSCO Pacific received a concession from the Greek government for

the operation of part of the Piraeus container terminal, involving Piers II and III. The deal was valued at €4.3 billion, but due to a discount for investment obligations, the net present value was lower. In 2016, COSCO entered into an agreement with TAIPED to acquire the majority stake in the Piraeus Port Authority (67%), with a total consideration of EUR 1.5 billion. In 2018, COSCO SPL published a major investment plan of €550 million, aiming to establish Piraeus Port as a global transport hub and one of the five largest ports in Europe.

China's strategy in Greece includes investments in the energy sector, renewable energy sources, in particular. China's acquisition of 24% of the Independent Electricity Transmission Operator (ITO) was the second most significant strategic-level Chinese investment in Greece. The State Grid Corporation of China invested USD 350 million to acquire a minority stake in the company, allowing ADMIE to participate in important future projects like the Asia Interconnector and the "ARIADNI" program. This acquisition demonstrates China's commitment to renewable energy sources and its potential to become a significant energy factor in Greece and the wider region. Chinese companies contributed 880 of the total price of 1.220 million USD, covering wind, hydroelectric, and solar energy projects, as well as waste management.

2.1.5. The Evolving Nature of China–Greece Relations: 2016–2019

The second phase, from 2016 to 2019, saw increased economic collaboration between the two countries, with the assumption that China's economic might was translating into political influence.

Greece, under the rule of the anti-Western SYRIZA and nationalist Independent Greeks, valued Chinese economic and political support between 2015 and 2019. Generally, China was seen in Athens as a viable alternative to the West (Tonchev & Petkova, 2022). This led to Greece supporting China in disputes over the South China Sea and blocking an EU statement on human rights in China and joining the Belt and Road Initiative. Greek Prime Minister Tsipras attended the first BRI Forum in May 2017 and the Greek government expressed its willingness to join the Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB). In April 2019, Greece joined the 16+1 cooperation framework between China and Central and Eastern European Countries (CECC), despite some members showing signs of disengagement due to strategic and economic reasons.

Greece and China have established a strong cultural and social relationship, with China establishing the Athens Business Confucius Institute in 2009, the Confucius Institute at

Aristotle University of Thessaloniki in 2018, and another institute at the University of Thessaly in 2019. The China Cultural Center in Athens was inaugurated in 2016, and China Radio International operates a Greek website (Stroikos, 2023).

2.1.6. Current Issues and Challenges

The third phase of Sino-Greek relationship began in 2019, with the Tsipras government being replaced by a centre-right government, which marked the end of unprecedented economic and political Sino-Greek cooperation. The political situation in Greece has significantly shifted since 2019, with the United States playing a significant role in shaping its relations with China on both a regional and global level (Stroikos, 2023).

The conservative government, led by Mitsotakis, recognized the need for reliable partners in dealing with regional conflicts and tensions. China, a security consumer, has no role in this geopolitical quandary, as it is preoccupied with pursuing its economic objectives in the Mediterranean region. The Greek government, pro-Western and pro-European, adheres to the EU's position that China is a cooperation partner, negotiation partner, economic competitor, and systemic rival. Athens tries to strike a balance between Western allies and China, but the question of how long Greece can maintain an equilibrium between its Euro-Atlantic partners and China is being raised.

China's policy towards Greece, unlike other European countries, is characterized by continuity and the cultivation of good bilateral relations. The Chinese media continues to portray Sino-Greek relations positively, without mentioning the troubled aspects of the relationship.

2.1.7. China's Soft Power in Greece: Economy, Education, and Culture Employed for Foreign Policy Goals

China's approach to Greece has been characterized by an amicable attitude, unlike the harsh coercive diplomacy seen in other European countries. This is seen as a way to boost China's economic and political influence. China aims to portray two main narratives in Greek society: China's role as a superpower supporting peaceful international relations and rapid socioeconomic growth, and its image as a loyal friend generously assisting Greece (Tonchev, 2021).

Greece is leveraging China's soft power through bilateral agreements, investments, cultural and educational exchanges, and Confucius Institutes. China's economic strength and investment-related successes are critical components of its soft power, providing opportunities for growth

and a secondary impact in the Sino-Greek relationship. China's soft power activities are customized to specific countries' national settings, fostering cultural affinity and promoting Greece as a fellow "old civilization." (Tonchev, 2021; Greek Reporter, 2021).

While Beijing's growing economic weight has given it greater possibilities to wield political power, its impact has been largely limited. With a relatively tiny media and social media presence, Chinese actors have avoided openly aggressive diplomacy in favor of treading lightly. Chinese pressure is generally seen only when Beijing responds to specific concerns that it perceives as detrimental to China's national image and interests.

2.1.8. Greeks' Attitudes Toward China

Greeks generally have no unfavorable feelings towards China, but they are not enchanted by it. Their views of China are shaped by four narratives: the belief that China remains a developing country with low living standards, an authoritarian regime that doesn't respect citizens' rights, a transactional attitude hoping China will support Greece against nexus, and a hazy idea of a civilization as glorious as Greek, despite the average Greek citizen's limited knowledge of Chinese history (Tonchev & Petkova, 2022).

Unlike other European countries, Greeks have a generally good attitude toward China, while opinions vary among political leaders and the general public. According to recent polls, however, Greek society has grown increasingly skeptical of Chinese interests in the country, and public opinion has become ambiguous. The current Greek government's approach and rhetoric toward China is pragmatically positive (though not as kind as Alexis Tsipras and his government were), but the broader societal attitude is not as friendly as it has been in recent years. The COVID-19 has accelerated this trend, despite Chinese medical aid through its "mask diplomacy." As a result, China's key comparative advantage as a huge prospective source of investment is gradually eroding, and while it remains an important economic partner, it is no longer regarded as the sole one (Dams, Rühlig, & Tonchev, 2021)..

To summarize, unmet expectations, the COVID-19 outbreak, and geopolitical events in the Mediterranean region all had a negative influence on Beijing's ability to successfully project soft power and improve its image in Greece (Tonchev & Bentis, 2021).

2.1.9. Greece, China and the European Union. Economic and political ramifications and dependencies

China and the EU have been closely intertwined in recent years, with the EU being the leading destination for Chinese exports and the second largest supplier of goods to China. China is taking advantage of the EU's liberal framework to grow its influence, while at the same time the member states themselves are competing to attract Chinese capital, thus undermining both the Union's attitude towards China and the adoption of a regulation on Chinese investment.

The past decade has shown that the EU and China remain divided on core political values, geopolitical interests, priorities and their perceptions of the world order, but they are undoubtedly seeking to deepen and expand their already vast trade relationship (Maher, 2016).

Greece, as an active member of NATO and the Eurozone, with historical national interests and ties with the countries of the Western world, is undoubtedly an integral part of the solid European core and is committed to the common principles and values of the Union. Recently, investments by Chinese state-owned and private enterprises tend to be seen as a potential risk to national security and sovereignty. On the other hand, Beijing considers Greece's fortunate location as a crucial hub for its Mediterranean agenda and China will probably continue to play an ambitious game with Greece as part of its grand strategy.

Greece already faces the challenge of balancing economic and strategic imperatives in Greece's relationship with China. The EU-China tensions and US-China competition are affecting regional security, development, and global order. Athens' ability to navigate these challenges depends on China and the EU's ability to navigate the broader ramifications of the US-China great power competition.

2.2. THE US APPROACH TO THE EASTERN MEDITERRANEAN AND ITS INTERFERING WITH CHINA'S STRATEGY

2.2.1. U.S. stakes in the Mediterranean and the role of Greece

US objectives in the Eastern Mediterranean remain uncertain despite vivid Washington's interest in involvement. In the late 2000s, US engagement with the region declined due to President Barack Obama's focus on Asia. The US withdrawal from the Middle East, accelerated under Trump's presidency, has created a power vacuum in the Eastern Mediterranean. This pattern largely continues under current president Joe Biden.

The US maintains a military presence in the Eastern Mediterranean, with 60,000 to 70,000 troops stationed under US Central Command (CENTCOM). The US maintains alliances with regional heavyweights like Egypt, Greece, Turkey, and Israel, and opposes the involvement of

other major nations. The US has sanctioned Turkey, threatened Egypt for arms purchases, and warned Greece and Israel about port partnerships with China (Yegin, 2022).

The United States has traditionally been a mediator between Turkey and Greece, but this does not mean a return to the old Cold War dynamic. During the Cold War, NATO prevented war between the two allies but failed to address disputes. Turkey was given strategic priority due to its value in containing the Soviet Union. However, Turkish President Recep Tayyip Erdoğan's authoritarian backsliding, challenge to international treaties, and revisionist foreign policy provoked a new approach in the US policy (Pagoulatos, Sokou, 2021).

The US has reduced collaboration with Turkey since 2013, boosting Greece's importance as a US regional ally. Greece has a geostrategic importance for the United States, especially in the context of an axis of instability stretching from Ukraine to Libya. Athens could help regional peace by restraining Turkey and Russia, and serving as a buffer against Europe's immigration issue. The US sought long-term regional collaboration with Greece to counter China and Russia's influence in the Mediterranean and Western Balkans. Moreover, the United States has viewed Greece as a strategic asset, aiming to contribute to Balkan and Eastern Mediterranean stability and safeguard Israel's safety.

Athens could no longer see Russia as a counterbalance to Turkey, and Moscow saw Turkey as a far larger prize than Greece in terms of undermining NATO from within. As a result, Athens accelerated its efforts to strengthen military relations with Washington.

The renewal of the Mutual Defense Cooperation Agreement (MDCA) between the United States and Greece under the Biden administration allows American forces to utilize the Souda Naval Base, Larissa Air Base, Stefanovikio Army Aviation Base, the Port of Alexandroupolis, and other agreed-upon locations. Furthermore, Alexandroupolis has functioned as an important transit center for US military supplies destined for Ukraine and other Eastern European nations in order to strengthen their troops against Russia (Tzogopoulos, 2020).

2.2.2. US Promotion of Regional Balance: Enhancing Peace and Security Cooperation

Washington aims to maintain US influence in the Eastern Mediterranean without incurring significant security burdens and delegating local matters to regional authorities. This approach includes strengthening security ties with Greece, investing in ports and military bases, and encouraging Athens to bear more regional security responsibility. Washington prioritizes Israel's security, aiming to increase interdependence among allies with energy resources.

However, D. Trump and Joe Biden have divergent approaches, particularly towards Turkey, which exacerbated tensions in the Eastern Mediterranean.

Trump focused on reducing US military presence in the Eastern Mediterranean. His approval of Turkey's risky foreign policy moves, such as strategic partnerships with Russia and military intervention in Syria, emboldened the Turkish president. At the same time, the US administration, contrary to Trump's words, urged Greece and Israel to act as counterweights to Turkey. This counterbalancing policy was supported by the U.S. Congress, which shares constitutional authority with the president. This led to a contradictory US strategy in the Mediterranean (Yegin, 2022).

The Joe Biden administration engages allies to compete with rising China and revitalize transatlantic cooperation to counter Russia's destabilizing efforts in Europe and its near abroad. Upon taking office, Biden eliminated the previous administration's contradictory policies towards the Eastern Mediterranean. The new US president rebuilt relations with the EU and increased coordination to foster Turkish democracy and regional stability. Turkey has initiated a short-term detente with Egypt and Greece, aiming to reduce tensions in the region. This has increased communication with Washington, as Turkey seeks a more balanced policy on Ukraine and mediates between Russia and Ukraine. However, the longevity and resilience of these improved regional dynamics remain uncertain (Pagoulatos, Sokou, 2021).

Greece, recovering from its debt crisis, has become a key US ally due to its strong democratic credentials, commitment to NATO, and constructive engagement within the EU, multilateral organizations, and regional alliances. Greece has promoted Euro-Atlantic institutions in the Western Balkans and strengthened regional cooperation in the Eastern Mediterranean, making it irreplaceable for progress on transatlantic cooperation.

2.2.3. The role of the United States in the energy game in the Eastern Mediterranean

The US sees the new gas discoveries in the Eastern Mediterranean as an opportunity to unite allies and enhance Israeli security (Elbassoussy, 2018). The US appeals for the protection of the Republic of Cyprus's freedom to explore energy resources while providing a fair share of benefits for the entire island (CRS Insight 2018).

The US administration has been supporting the Greece-Israel-Cyprus coalition against Turkey, backed the tripartite agreement between Greece, Cyprus, and Israel in 2018, and called Turkey's drilling attempts unlawful in 2019. In 2019, Washington withdrew its 33-year arms embargo

on Cyprus, aimed at reconciliation between Greek and Turkish Cypriots, following Trump's shift in East Mediterranean policies (Reuters, 15 September 2020).

2.2.4. Geopolitical rivalries

The United States' dominance in the Eastern Mediterranean is no longer unrivaled, as Russia and China have increased their involvement in the region.

Russia aims to reestablish its global power status in the Eastern Mediterranean by increasing its involvement in the region. Russia has been involved in Syria since 2015, and has built links with Eastern Mediterranean states through weapons supply and energy sector partnerships.

However, the Russian invasion of Ukraine has significantly impacted Russia's ability to extend military, economic, and diplomatic influence in the Mediterranean. The Western response to Russia's invasion and subsequent sanctions has damaged its position in the Mediterranean, exacerbating Moscow's political and economic isolation (Springborg and Williams, 2021).

China's strategic initiatives in the Eastern Mediterranean have raised concerns about the United States' long-term goals. China is courting six Middle Eastern states, including Israel, Egypt, and Algeria, as strategic fulcrums for Chinese influence in military, economy, international politics, and ideology (Marks 2020).

The US approach in the Eastern Mediterranean is to preserve the status quo while using as little military force as possible. To that purpose, the United States has decreased its military presence and duties in the area but has not completely departed. Washington has focused its limited attention and resources in the region on issues critical to the regional power balance or with global implications. Washington seeks to prevent strategic alliances between countries in the region, on the one hand and Russia or China, on the other hand. The US uses carrot and stick tactics to restrict or reverse Russian military sales to its allies, such as missile systems to Turkey and planes to Egypt. The US also aims to prevent its allies from becoming economically dependent on Beijing, paying special attention to Chinese high-tech and commercial port development plans (Yegin, 2022).

The United States' partial departure from the region has drawn attention to the capabilities and interests of other major powers. The European Union, a global power with a Mediterranean coastline, has proven unable to preserve peace or restrain regional actors in the absence of US leadership and coordination (Yegin, 2022).

In this context, Greek foreign policy has undergone significant recalibration in recent years, particularly in its relationship with Beijing and Washington. The shifting dynamics reflect Greece's strategic positioning in the complex web of global geopolitics.

Greece's foreign policy is expected to be dominated by geopolitics in the coming years, with the West playing a more prominent role in the country's vicinity. Mitsotakis government is pursuing deepening defense cooperation with the US and mending fences with the EU, while Greece aims to capitalize on its position in the Eastern Mediterranean and Southeast Europe.

The Greek government views China as a significant economic partner. While Chinese investments have provided much-needed capital for infrastructure development and economic growth, there are concerns regarding the implications of growing Chinese influence. Greece must navigate these complexities to ensure that economic cooperation with China does not compromise its long-term strategic interests or undermine its relationships with traditional Western allies, especially with the United States. Moreover, Greece, as a NATO member, maintains close security ties with the alliance and relies on its partnerships with Western nations to address regional security challenges.

In essence, Greece is on course to reaffirm its allegiance to the West and return to its deep and well-established ties with the US. Washington's growing influence in Greece has become increasingly apparent, with initiatives such as the Eastern Mediterranean Security and Energy Partnership Act (EastMed Act) signaling a closer strategic partnership between the two nations and emphasizing Greece's role as a key partner in advancing US interests in the region.

Chapter 3

STRATEGIC CHOICES AND FOREIGN POLICY ROLE OF GREECE IN THE EASTERN MEDITERRANEAN POWER GAME

3.1. Expert interviews

The third chapter of the dissertation presents the findings from an empirical survey conducted through a questionnaire for structured interviews with experts from the policy-making community, business circles, academia, NGO and community service.

For the purposes of comparative political research, the interviews outlined major discourses of policy stakeholders and their projections for the assessment of recent Greek foreign policy vis-a-vis the Eastern Mediterranean. The empirical study aims to consider how Greek foreign policy decision-makers' belief systems, based on geopolitical assumptions and geoeconomic needs, can result in new foreign policy goals, viable alternatives, and a resilient discourse on Greece's role in the Eastern Mediterranean (Tsardanidis, 2019).

Asked to assess Greece's regional role in the Eastern Mediterranean on a scale "Independent – Dependent", the majority of the interviewees showed preference for the middle range, with very little numbers for only "dependent role". Yet, 8 out of 20 interviewees selected almost or mostly the "dependent role", which means that the self-reflection about Greek foreign policy orientation among policy-makers and business circles is nearly split.

Greece's geopolitical significance is primarily based on its strategic value, situated in the heart of the Eastern Mediterranean, Black Sea, and Adriatic seas. Its geophysical morphology serves as a key reference point for Mediterranean security. Greece has been a strategic trading post since World War II, and the US considered it part of the Southeast Mediterranean defense perimeter against Soviet expansionism. The country's numerous islands and limited waterways make navigation difficult but easier to monitor, making it a key player in Mediterranean security. At the same time, Mediterranean security is crucial for Greece's economic prosperity and security due to its historical legacy and the significant shipping routes across the Eastern Mediterranean and the Aegean Sea.

Bearing in mind these contextual features, it is none of a surprise that 80% of the respondents in the interviews for the dissertation pointed the USA as the country on which Greece depends most in terms of security, second comes France with 15% and third – Israel, with 5%. 60% of

respondents assess Greece is increasingly dependent on its security partnership with the US and only 15% sharing the opposite view. 25% remain hesitant.

Comparing responses about assessment of Greece's regional role in the Eastern Mediterranean and the countries on which Greece depends most in terms of security, interviewed representatives of the government sector and the respondents from the private business sector both show strongest preference for the US. Few respondents from all sectors mention France and Israel.

Respondents give clear preference for a combination of external and regional partners, rather than playing alone (5%) in the geopolitics of the Eastern Mediterranean, or relying only on external partners like the EU (25%) and the US (10%), or only on regional partners (5%).

Assessing new joint Greek-US military facilities in Greece, 50% of interviewees consider it important for increasing national security of Greece, 40% do not expect any change and 10% say they are needless as the country has sufficient security guarantees as NATO member.

In terms of investment capital inflow and technology transfers and innovations, the respondents gave clear preference (both representatives of the government and private sector) for the EU with 75% and 50%, respectively. USA, China and Israel followed next.

Besides the recent disenchantment with Russia and the pro-western foreign policy shift, Greece continues to favor Chinese investment interests, with 70% of the interviewees assessing them as "Promising" and 10% as "Advantageous". Only 20% are concerned about Chinese investment influence. In general, Chinese activities in the Eastern Mediterranean are assessed as more important than not. However, respondents remain divided about the benefits Greece may have from increased Chinese activities in the Eastern Mediterranean. Half of them show medium optimism, 30% are more positive about expected benefits, while 20% are not so certain. The breakdown of responses show that private business sector holds more positive view about Chinese investment interests in Greece.

The divergent opinions of China are also visible in the answers to the question about Greece's role in China's Belt and Road Initiative. Half of the responses were positive but cautious about possible dubious effects, accompanied by 25% who are conditionally positive and 10% definitely positive, while only 15% express clear skepticism. A similar preference is seen in the answers to the question about whether it is in the interest of Greece to fit in the Chinese Belt

and Road Initiative. Most respondents say that Greece should be cautious about some dubious effects or should be warned about some conditions related to Belt and Road Initiative.

The same split of opinions reflects how China's interest in the Eastern Mediterranean may affect regional balances. 40% expect such an effect, 30% perceive it as "More likely than not" and 30% doubt this probability. Nearly the same ratio of responses is kept to the question how China's investment interests in Greece could impact the relations of Greece with partners like the US and the EU. 45% foresee such an impact, 35% consider that probability conditioned on other factors as well, and only 20% do not expect any impact.

Respondents perceive the necessity for Greece to be open and cooperative and attract more partners to maintain positions. 85% are on the positive scale and 15% keep negative view. In general, respondents in the dissertation interviews assess positively the potential of partnership in regional formats that Greece initiates. Negative or skeptical answers are few. Respondents also assess positively the potential of partnership between Greece and Israel, which correlates with the current development of the relations between the two countries.

Regarding the tensions between Greece and Turkey, respondents have very mixed perceptions and expectations. There is a slight predominance of those who believe that negotiations are still possible, despite tense bilateral relations. Yet, there is one-third of respondents who tend to expect an aggravated conflict.

Respondents in dissertation interviews perceive both the US and the EU as the most reliable partners of Greece in case the conflict with Turkey would escalate (45%). 20% see the US as the most reliable, and other 20% expect the trilateral US-EU-Israel format as the most trustworthy. Greek respondents are skeptical in their assessments about the possibility for a resolution of the Cyprus issue in the long run. About 90% are close to perceive this as impossible.

A majority of the interviewees consider Russian military presence in the Eastern Mediterranean as a game-changer of the geopolitical balance in the region.

3.2. Four Strategic Circles of Greek Foreign Policy

Greece's strategic location at the crossroads of three continents, along with escalating threats from Turkey and significant new energy finds in the Eastern Mediterranean, is driving its leaders to think more strategically. Greece has grown to see itself as a crucial geopolitical actor at the intersection of four circles: the Balkans, the Black Sea, the Middle East, and North Africa.

Each of these poses its own set of challenges for both Greece and the United States, while also opening up new opportunities.

Greece has extensive historical and cultural ties to the Balkans, including serving as Athens' physical bridge to the rest of the European Union (EU) and NATO, although the area has lately experienced an increase in great power competition and conflict.

The importance of the Black Sea area to Greece originates mostly from the expanding role of energy diplomacy in Greek foreign policy. The Trans-Adriatic Pipeline (TAP), connects Greece to the Trans-Anatolian Pipeline (TANAP) at the Turkish border, bringing natural gas from the Caspian basin over Greece and the Adriatic Sea to Italy. Other pipelines like the interconnector between Greece to Bulgaria and Romania, reduce Moscow's energy clout in the latter two nations. But Greece's interest in the Black Sea region is also driven by area the war in Ukraine and rising tensions in this.

The Middle East and North Africa are sometimes lumped together, yet from Greece's perspective, they form two distinct rings. The Middle East brings both danger and opportunity. For years, the Syrian crisis has been the most pressing regional issue, with hundreds of thousands of migrants attempting to arrive on Greek islands, and therefore EU territory, after passing via Turkey. In North Africa, Greece and Italy try to manage the flow of irregular migration from Libya and sub-Saharan Africa. Greece also looks with concern on Turkey's growing efforts to become a diplomatic, economic, and military player in the ongoing Libya conflict.

Greece sees itself as a stability island between the instability arcs, a role traditionally reserved for Turkey. Greece's location makes it a natural bridge between the Middle East and Europe, as a significant portion of its energy resources are imported through the Mediterranean basin via oil tankers from Persian Gulf countries. Greeks also consider transforming the country into a hub for Eastern Mediterranean gas (JINSA, 2020; Tsardanidis, 2019).

Greece has a special reflection of its role in the region and the starting hypothesis of the dissertation was that it acts as a bridge between the US and China due to its geographical location, historical ties, and strategic importance. This role suggests various aspects to be considered:

1. Geopolitical Location:

Greece's position at the crossroads of Europe, Asia, and Africa gives it strategic importance in the Eastern Mediterranean region. It serves as a gateway between the West and the East, making it a natural conduit for diplomatic, economic, and cultural exchanges between the United States and China.

2. Historical Relations:

Historically, Greece has maintained strong ties with Western countries, particularly the United States, through NATO and bilateral agreements. However, Greece also has a long history of cultural and economic interaction with China, dating back to ancient times along the Silk Road. These historical connections provide a foundation for Greece to act as a mediator or facilitator in diplomatic relations between the US and China.

3. Economic Interests:

Greece's economic interests align with both the US and China. On one hand, it seeks investment, trade, and technological cooperation from China, particularly in infrastructure projects such as the Piraeus Port, which has been partially acquired by Chinese companies. On the other hand, Greece values its economic ties with the US, which includes investments in sectors like energy, tourism, and defense.

4. Strategic Partnerships:

Greece's participation in initiatives such as the Three Seas Initiative, which aims to strengthen cooperation among countries bordering the Adriatic, Baltic, and Black Seas, can facilitate dialogue and cooperation between the US and China in the Eastern Mediterranean. Additionally, Greece's membership in the European Union provides opportunities for collaboration and coordination on regional issues involving both the US and China.

5. Balancing Act:

Greece faces the challenge of balancing its relationships with the US and China, especially amid growing geopolitical tensions between the two superpowers. While Greece values its strategic partnership with the US and its commitment to NATO, it also seeks to benefit from China's Belt and Road Initiative and the economic opportunities it presents. Navigating this delicate balance requires careful diplomacy and strategic decision-making.

6. Security Considerations:

Given its proximity to conflict zones in the Eastern Mediterranean, such as Syria and Libya, Greece's role as a bridge between the US and China also extends to security cooperation. Greece participates in multinational security initiatives and hosts military bases that are of strategic importance to both the US and its NATO allies, as well as potential cooperation with China on security matters, albeit to a lesser extent.

Greece's unique position offers opportunities for dialogue, cooperation, and economic development that emulates the political imagination to act as a "bridge" between the US and China in the Eastern Mediterranean. However, this unique position also presents challenges related to maintaining a delicate balance between competing interests and navigating geopolitical tensions between the two superpowers. Effective diplomacy, strategic engagement, and a nuanced approach to international relations are essential for Greece to fulfill its role effectively.

This nuanced approach shaped by historical, geopolitical, and economic factors takes into account Greek foreign policy orientation towards the European Union, the United States, China, Israel and Turkey.

1. European Union: Greece is a member of the EU and generally aligns its foreign policy with EU objectives and priorities. Greece has benefited from EU membership, particularly in terms of economic assistance and infrastructure development. However, Greece has also faced challenges, such as the Eurozone debt crisis, which has strained its relations with some EU member states and institutions. Nevertheless, Greece remains committed to the principles of European integration and cooperation, actively participating in EU decision-making processes and initiatives.

2. United States: Greece maintains a historically strong relationship with the United States, rooted in shared democratic values, strategic interests, and cultural ties. The U.S. has been a key ally and supporter of Greece, particularly during times of geopolitical instability in the Eastern Mediterranean. Both countries cooperate closely on various issues, including defense, security, and counterterrorism. However, Greece's foreign policy towards the U.S. is also influenced by regional dynamics, and there have been occasional differences on specific policy issues, such as energy and migration.

3. China: Greece has increasingly sought to strengthen its economic and trade relations with China, particularly through initiatives such as the Belt and Road Initiative (BRI). Chinese investment in Greece, particularly in infrastructure projects such as the Piraeus Port, has grown

significantly in recent years. However, Greece has also faced scrutiny and criticism from some EU partners and the United States over its growing ties with China, amid concerns about debt sustainability, transparency, and geopolitical implications.

4. *Israel:* Greece-Israel relations have strengthened significantly in recent years, driven by shared interests in energy cooperation, security collaboration, and economic development. Both countries have sought to deepen their strategic partnership, particularly in response to common security threats and regional instability. Greece has supported Israel's right to exist and has advocated for a peaceful resolution to the Israeli-Palestinian conflict. However, Greece's stance towards Israel is also influenced by its broader foreign policy objectives in the Eastern Mediterranean and Middle East, as well as its relations with other regional actors, such as Turkey and Cyprus.

5. *Turkey:* Greece's relationship with Turkey has been historically characterized by tensions and periodic conflicts, particularly over territorial disputes in the Aegean Sea and Cyprus. Despite efforts to improve relations, such as confidence-building measures and diplomatic dialogue, the two countries continue to have differences on various issues, including maritime boundaries, refugee flows, and geopolitical influence in the Eastern Mediterranean. Greece has also expressed concerns about Turkey's actions in the region, such as its exploration for hydrocarbons in disputed waters and its military interventions in neighboring countries like Syria and Libya. However, both countries have also recognized the importance of maintaining communication channels and avoiding escalation, particularly in light of their NATO membership and shared interest in regional stability.

In summary, Greek foreign policy towards the EU, the USA, China, Israel and Turkey is characterized by a balance between cooperation, strategic alignment, and national interests. Greece seeks to leverage its relationships with these actors to promote stability, security, and prosperity in the wider region, while also safeguarding its own sovereignty and pursuing its strategic objectives.

CONCLUSION

Summary of Dissertation Findings

The East Mediterranean region is dependent on global powers, but it is bound by two characteristics that should be interpreted with caution. First, the competing interests of the global powers prevent any one of them from having a dominant impact. Second, the region is important to global powers, but not to the point where they would risk conflict with competing world powers.

China is growing its authority by making recommendations that are practically difficult to reject. Russia is acting as a vigilant observer, with the primary goal of limiting the West's influence. Although the US opposes China and Russia's growing influence, it sees no need or opportunity to do so in the Eastern Mediterranean. When it comes to China, the US focuses on the Pacific, but it sees many other possible hotspots for confrontation with Russia, such as the Middle East, the Black Sea area, Southeastern Europe, and the Baltics, where Russia is developing claims. As a result, Washington's priority list for limiting Russia's ambitions does not include the Eastern Mediterranean. The United States is aiming to prevent Russia and China from prioritizing their interests by altering the regional balance in the Mediterranean in their favor.

The EU is insufficiently forceful in its approach to conflict resolution, despite admitting the need to move beyond "soft power" due to the complexities of individual member states' interests in Mediterranean countries. It is definitely more difficult for the EU to act as an unbiased mediator when nations such as Turkey perceive the EU as biased since Greece and Cyprus are EU members and so automatically get EU assistance. But this is inadequate to explain the EU's seeming inactivity. What matters most is the range of interests among member nations. It is possible that this prompted Russia to reorganize at least some of Europe's political infrastructure while the US focused more and more on China, creating a new scenario in Europe. In this context, the EU's security and defense strategy will be critical in determining how effectively member states can reject Russia's aims.

The EU will need to put its pronouncements of intent to be a global actor into action. This will also address the thorny subject of what role France's and Britain's nuclear arsenals should play if the United States withdraws its nuclear umbrella. The EU will need to address these concerns in the new security strategy, which will replace the one from 2016. The announcement that "the

EU and Russia are interdependent" in 2016 implies that the geopolitical paradigm of that year is no longer viable. (Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe 2016, 33).

The EU will need to handle the security of its near neighbors within the context of the global political power constellation, which includes the US, Russia, China, and the EU. Only if the foundations for this are consistently established among member states will the EU be able to achieve its ambition for closer security cooperation, which was highlighted by Russia's war against Ukraine. Due to their opposing goals, the Russians will no longer regard the EU as a key role. What applies to Europe applies to the Eastern Mediterranean? However, Russia's invasion of Ukraine has altered the game, boosting Western unity and closing ranks in the process.

Overall, Greek foreign policy reflects a delicate balancing act between its economic interests and strategic alliances. While China's growing clout presents opportunities for economic cooperation, Greece remains committed to its partnerships with Western powers, particularly the United States and NATO, in addressing broader security concerns in the Eastern Mediterranean and beyond. As such, Greece's foreign policy approach seeks to maximize economic benefits while safeguarding its strategic autonomy and maintaining a delicate equilibrium between competing geopolitical interests.

Greece has made significant choices in its grand strategy over the past decade, focusing on Europe as an organizing principle for its foreign and security policy. This choice is not just about closer integration but also about the lens through which transatlantic relations and key regional relationships, including Greece's relationship with Turkey, are viewed. The question now is not whether the European option is appropriate but which policies should be pursued within this European frame and the implications of varying European futures. There is a tension in the Greek foreign debate between a liberal, internationalist approach and a narrower "realist" approach that takes a sharper view of Greek national interests (Leeser et al., 2001).

The visions of Greece's foreign policy are more in style than substance, with a multilateral European approach being more effective in bolstering its position on national concerns, including sensitive issues in the Balkans and Aegean, as it has been outlined by Lessers et al. (2001). Greece's success in southeastern Europe is closely tied to the effectiveness of EU, OSCE, and NATO policies and initiatives. The prospects for Greece's new strategy of engagement with Ankara depend on the overall health of EU-Turkey relations. Athens can play a leading role in the evolution of both policies but cannot control the outcome. Therefore, there

is a need to consider ways to hedge against the possibility of failure in key multilateral approaches.

Renationalizing Greek policy would lead to more contentious relationships with neighbors, Brussels, European allies, and the US. However, Greece has gained weight in addressing political, economic, and security challenges through adopting a more modern concept of national sovereignty. This has resulted in a less nationalistic, more internationalist strategic culture, with Athens having a stronger stake in the effectiveness of European and transatlantic institutions. Greece's involvement with Europe and the United States has contributed to this shift.

Greece aims to strengthen its European integration and make the European option more effective. Turmoil between Athens and Brussels could undermine Greece's advantages and complicate regional challenges. To achieve this, Greece should support the EU and NATO membership aspirations of Balkan neighbors and develop a more capable European defense capability relevant to Greek security concerns.

The reconstruction and stabilization of southeastern Europe is crucial for Greece's prosperity and security over the next decade. Athens should advocate for continued EU and US engagement in the region, considering the risk of a declining US role in the Balkans. Greece should recognize that key infrastructure projects will be driven by private-sector initiatives and commercial requirements, rather than national geopolitical visions. Working closely with EU members like Austria and Italy, Greece can help forge a more coherent European policy towards the region.

The Greek-Turkish *détente* presents a crucial opportunity to strengthen Greece's security and regional position. However, the relationship is fragile and heavily relies on Turkish-EU relations. Greece should encourage the EU to prioritize Turkey's convergence with Europe and support early EU accession talks, following the "Copenhagen criteria." Turkey's economic struggles threaten these objectives, and Athens should support European and international efforts to support Turkish recovery. The new relationship is highly dependent on Turkish-EU relations and the core issues of Cyprus and the Aegean.

To prevent a return to dangerous brinkmanship and maintain stability between Ankara and Brussels, Athens should implement confidence-building measures quickly. Cooperation between Greek and Turkish private sectors and nongovernmental institutions can solidify national constituencies for improved relations. Greece should also consider enhancing its

capacity for studying and analyzing Turkish affairs to strengthen national bases for rapprochement.

Greece should actively engage in the eastern Mediterranean and Middle East, as its role in these areas has been underdeveloped. Athens can play a crucial role in EU approaches to the Middle East peace process and should explore new regional security cooperation with regional partners like Turkey and Israel, either within EU and NATO Mediterranean initiatives or outside these frameworks.

Greece and the United States should restructure their bilateral relationship to address regional and transregional issues. Joint planning and policy initiatives should focus on Balkan stability, Aegean risk reduction, security cooperation in the eastern Mediterranean, and NATO's adaptation to meet risks across European, Middle Eastern, and Mediterranean security (Lesser et al., 2001). The true health of the relationship will be measured by policies beyond traditional areas, such as Cyprus diplomacy and arms transfers. Greece, with its growing political and economic ties, can be a key partner for the United States in stabilizing and modernizing societies in transition in the Balkans, Black Sea, and Middle East.

Greek foreign policy in the Eastern Mediterranean is influenced by the beliefs of decision-makers and have three main dimensions. The first relates to a widespread belief that, given its location in a critical geopolitical region, Greece's foreign policy should be active rather than passive. It should take as much initiative as possible to avoid stagnation. Rather of ignoring issues, it should try to fix them. Since 2015, Greece has taken a number of efforts in the Eastern Mediterranean based on this concept. Athens has not only strengthened existing trilateral alliances with Cyprus, Israel, and Egypt, but has also launched new regional alliances with the Palestine Authority, Lebanon, and Jordan, and is also discussing a new one with Bahrain. Furthermore, it has established a number of multilateral forums, such as the Rhodes Conference on Security and Stability in the Southeastern Mediterranean Regions, and has organized a number of international conferences on Cultural Pluralism and Peaceful Coexistence in the Middle East with the participation of many countries from the larger Eastern Mediterranean region (Tziarras, 2019). However, it is unclear to what extent these grandiose projects, whose sustainability is doubtful, enhance Greek foreign policy.

The second dimension is geoeconomic in nature, and it is founded on energy security. Greek policymakers believe their nation has the potential to become a regional energy powerhouse. By hosting pipelines delivering gas and oil from Iran, Azerbaijan, the Eastern Mediterranean,

Iraq, Kurdish-controlled territories, Russia, and the United States will allow Greece to strengthen its geopolitical and geoeconomic potential. The concept that Greece may become an energy center in the Eastern Mediterranean is predicated on the EastMed pipeline project coming to fruition. As a result, Greece could not only earn gas transit fees and improve its position as an energy center, but also use the pipeline to satisfy its own requirements.

On the one hand, this viewpoint emphasizes the critical need for collaboration, and hydrocarbons are likely the finest inducement to that aim. However, if the countries involved pursue policies that are insensitive to regional realities, and if the prevailing geopolitical and economic circumstances locally, regionally, and globally are unfavorable for such a scenario, it can easily spark conflict.

The third dimension is one of geopolitics. Greece lies in the center of an unstable triangle, with Ukraine to the north, Turkey and its neighbors - Iraq, Syria, and Lebanon - to the east, and failed nations like Libya to the south. Because of the volatile climate, Greece has increased regional security. Greece has always functioned as a type of bridge between Europe and the Middle East, mediating the different social, political, and economic changes that have occurred in the region (Kossaify, 2023). Thus, the geopolitical vision of Greece as the center of an unstable triangle, with Libya and Syria at the bottom and Ukraine at the top, contrasts starkly with the country's views in the early 1990s.

At the time, Athens was concerned that Greece's 'strategic relevance' was dwindling owing to the demise of communism in the Balkans. Despite bad geopolitical events in the area, Greek authorities appear to be strongly convinced - and possibly overconfident - that Greece is in a position to 'export' stability and play a new key geopolitical role. They appear to be neglecting the reality that the country's economic issue has not yet been overcome.

In the context of the new geopolitical dynamics on regional and global level, Greece has an opportunity to play an important role in the Eastern Mediterranean power game. Its unique position, political traditions, historically strong relationship with the United States and strengthened relations with China offer a chance to Greece to imagine itself as a "bridge" between the two global powers (US and China) in the Eastern Mediterranean.

Dissertation Accomplishments

The dissertation research subject was related to the geopolitical rivalries in the Eastern Mediterranean, the role of different actors involved and the implications for Greece. The

particular research topic focused on and examined the interplay and competition between the US and China in the Eastern Mediterranean and analyzed the foreign policy role of Greece in this strategic power game. The thesis accomplished its goals to examine the projections of US and Chinese interests in the Eastern Mediterranean and the regional role of Greece, an EU member state, as a bridge between them.

The thesis provided answers to the formulated research questions:

I. About the extent of the involvement and assistance of the American factor for Greece's geopolitical future and how China is affected.

The American factor can play a significant role in assisting Greece across multiple domains - militarily, economically, and politically - despite Greece being an EU member state. Additionally, Greece's relations with China also hold implications for its geopolitical future.

1. US Assistance to Greece:

a. *Military Support:* Greece benefits from its strong military ties with the United States through NATO. As a NATO member, Greece participates in joint military exercises, receives training and equipment assistance, and collaborates on regional security issues. The U.S. military presence in the Eastern Mediterranean contributes to Greece's security and defense posture, particularly amid tensions with neighboring countries like Turkey.

b. *Economic Cooperation:* The United States is an important economic partner for Greece, contributing to trade, investment, and economic development. American companies invest in various sectors of the Greek economy, including energy, technology, and tourism. Moreover, U.S. assistance programs and initiatives support Greece's efforts to promote economic growth, infrastructure development, and job creation.

c. *Political Support:* Greece enjoys political support from the United States on various diplomatic and strategic fronts. As an EU member state, Greece aligns its foreign policy objectives with EU positions, but it also maintains bilateral relations with the United States, particularly on issues of mutual interest such as regional stability, counterterrorism, and energy security. U.S. diplomatic engagement and advocacy can amplify Greece's voice on the international stage and advance its strategic interests.

2. Relations with China:

a. Economic Engagement: Greece's relations with China have expanded significantly in recent years, driven by economic cooperation and investment. China has invested in critical infrastructure projects in Greece, including the Piraeus Port, which serves as a gateway to Europe for Chinese goods through the Belt and Road Initiative. While these investments offer economic opportunities for Greece, they also raise concerns about strategic dependencies and geopolitical implications.

b. Geopolitical Considerations: Greece's engagement with China is influenced by broader geopolitical dynamics, including competition between the United States and China for influence and access to strategic assets in the Eastern Mediterranean. Greece seeks to balance its economic interests with China against its strategic partnerships with Western countries, particularly the United States and EU members, to safeguard its sovereignty, national security, and adherence to EU norms and values.

c. Future Prospects: Greece's relations with China are likely to continue evolving, shaped by economic interests, geopolitical considerations, and domestic priorities. As Greece navigates its geopolitical future, it will need to carefully manage its relations with both the United States and China to maximize opportunities for economic growth and strategic cooperation while safeguarding its national interests and sovereignty within the framework of EU membership.

In summary, the American factor can assist Greece in various ways, including military, economic, and political support, despite its EU membership. Greece's relations with China offer economic opportunities but also pose challenges and considerations for its geopolitical future, particularly in the context of broader power dynamics in the Eastern Mediterranean and beyond. Balancing these relationships will be crucial for Greece to advance its interests and navigate its geopolitical landscape effectively.

II. About US and EU perceptions of the growing Chinese economic presence in Greece

The growing Chinese economic presence in Greece is viewed through different lenses by the European Union (EU) institutions, member states, and the United States,

reflecting varying perspectives on the implications of Chinese investment and economic activities.

1. European Union Institutions:

a. Caution and Vigilance: EU institutions, including the European Commission and the European External Action Service (EEAS), generally approach China's growing economic presence in Greece with caution and vigilance. They recognize the potential benefits of Chinese investment for Greece's economic development but also express concerns about issues such as market access reciprocity, fair competition, and compliance with EU rules and standards.

b. Calls for Transparency and Accountability: EU institutions emphasize the importance of transparency and accountability in Chinese investments and infrastructure projects in Greece. They advocate for thorough scrutiny of investment agreements, adherence to EU procurement rules, and respect for environmental and social standards to ensure that Chinese investments contribute to sustainable development and benefit the broader European economy.

c. Coordination and Cooperation: EU institutions seek to coordinate member states' responses to Chinese economic activities in Greece through mechanisms such as the EU-China Connectivity Platform and the EU-China Investment Agreement. They prioritize enhancing EU-level coordination, information-sharing, and policy coherence to address common challenges and maximize opportunities for EU-China cooperation while safeguarding European interests.

2. EU Member States:

a. Mixed Views: EU member states hold diverse views on China's economic presence in Greece, reflecting differing national interests, economic priorities, and historical relationships with China. Some member states welcome Chinese investment as an opportunity for economic growth and job creation, while others express concerns about potential risks, such as strategic dependencies, technology transfer, and human rights implications.

b. Calls for Unity and Solidarity: Despite divergent views, EU member states emphasize the importance of unity and solidarity in managing relations with China and addressing shared challenges. They advocate for a common EU approach to China's

economic activities in Greece and other European countries, based on principles of reciprocity, level playing field, and respect for EU values and norms.

3. United States:

a. Strategic Concerns: The United States views China's growing economic presence in Greece, particularly through investments in critical infrastructure such as the Piraeus Port, as part of broader strategic concerns about Chinese influence and strategic competition in Europe and beyond. The U.S. expresses concerns about potential security implications, such as access to sensitive technologies and infrastructure, as well as geopolitical consequences for transatlantic relations and NATO cohesion.

b. Calls for Vigilance and Cooperation: The United States urges Greece and other European countries to exercise vigilance and caution in their economic relations with China, particularly in sectors with strategic significance or national security implications. It advocates for enhanced cooperation between the U.S. and its European allies to address common challenges related to China's economic activities, including through initiatives such as the EU-U.S. dialogue on China.

Overall, the growing Chinese economic presence in Greece is viewed through a complex and nuanced prism by the EU institutions, member states, and the United States, reflecting diverse perspectives, interests, and priorities. While recognizing the potential benefits of Chinese investment, stakeholders also emphasize the importance of transparency, accountability, and strategic cooperation to safeguard European interests and values in the face of evolving geopolitical dynamics.

III. About the extent Chinese investments affect the relations between the US and China, as well as the options of Greek foreign policy

Chinese investments in Greece can have implications for both the relations between the United States and China and the options of Greek foreign policy.

1. Impact on US-China Relations:

a. Economic Competition: Chinese investments in Greece, particularly in critical infrastructure such as the Piraeus Port, can exacerbate economic competition between the United States and China. The United States may view Chinese investments as part of China's

broader strategic efforts to expand its economic influence globally, potentially challenging American economic interests and market access.

b. Geopolitical Rivalry: Chinese investments in Greece may contribute to geopolitical rivalry between the United States and China, particularly in the context of competition for influence and strategic assets in Europe and the Eastern Mediterranean. The United States may perceive Chinese investments as a means to advance China's geopolitical objectives, potentially undermining American strategic interests and alliances in the region.

c. Diplomatic Friction: Chinese investments in Greece could lead to diplomatic friction between the United States and China, as each country seeks to protect its interests and influence in Greece and the broader European Union. Differences over issues such as trade, investment, and strategic partnerships may strain bilateral relations and contribute to geopolitical tensions between the two superpowers.

2. Influence on Greek Foreign Policy Options:

a. Economic Opportunities: Chinese investments offer economic opportunities for Greece, contributing to infrastructure development, job creation, and economic growth. Greek policymakers may view Chinese investments as a means to stimulate the economy, attract foreign investment, and diversify Greece's economic partners beyond traditional Western allies.

b. Strategic Considerations: Greek foreign policy options are influenced by strategic considerations related to balancing relations between the United States, China, and other international actors. While Greece values its strategic partnership with the United States and its NATO membership, it also seeks to capitalize on economic opportunities presented by Chinese investments and enhance its role as a bridge between East and West.

c. Diplomatic Maneuvering: Greek policymakers engage in diplomatic maneuvering to navigate relations between the United States and China while advancing Greece's national interests and strategic objectives. Greece seeks to maintain a delicate balance between its economic ties with China and its security partnerships with the United States and other Western allies, leveraging its position as an EU member state and a regional player in the Eastern Mediterranean.

In summary, Chinese investments in Greece have implications for both the relations between the United States and China and the options of Greek foreign policy. While contributing to economic opportunities for Greece, Chinese investments also reflect broader geopolitical

dynamics and strategic competition between the United States and China, shaping Greece's foreign policy choices and diplomatic engagements in the region.

By testing the research hypotheses through critical geopolitical and foreign policy analysis, as well as by acquiring empirical data through structured interviews with a questionnaire, the first hypothesis that *“Greece has strategic, economic, diplomatic and military relations with the United States that are of paramount importance”* was entirely confirmed by the dissertation work. The second hypothesis that *“Greece has developed economic relations with the People’s Republic of China, which might be beneficial, but might also bring Greece at odds with the US”* was also confirmed by the analytical and qualitative study. The third hypothesis that *“Greece can act as a bridge between the US and China in the Eastern Mediterranean”* was challenged by and large by both the critical review and the empirical survey. Partially, the hypothesis was confirmed that Greece imagines itself as a bridge between the US and China, searching for a more independent role. However, the opinions expressed in the qualitative survey (interviews and data presented in Chapter 3) show ambiguity about Greece’s independent role and the necessity to keep balances between both the US and China, as well as balances through regional cooperation formats and coalitions. This raises the concern how independent Greece’s independent role might be. In fact, as the study revealed, Greece is in intricate dependencies web and can navigate through it only by astuteness and subtlety of high politics both within the region and beyond.

CLAIMS FOR SCIENTIFIC CONTRIBUTIONS

1. Deepening and acquiring new knowledge about the positioning of Greece in the power gambit in the Eastern Mediterranean, including its foreign policy options
2. The study and comparison of Chinese and US interests and policies in the region helps to deepen understanding of the dynamics of relations between the two powers
3. Critical review of Greek foreign policy
4. Conducting an independent qualitative research through structured interviews with questionnaire with policy-makers and stake-holders to assess Greek foreign policy options

LIST OF PUBLICATIONS

4. Kafestidis, S., GREEK CONCERNS ABOUT POWER GAMBIT IN THE EASTERN MEDITERRANEAN, сп. Международна политика, бр. 1/ 2023, с.114-128
<http://ip.swu.bg/mod/page/view.php?id=13>
5. Кафестидис, С., Криза и евроскептицизъм: гръцкият случай, сп. Геополитика, бр. 3/ 2023
<https://geopolitica.eu/2023/205-broy-3-2023/3760-kriza-i-evroskeptitsizam-gratskiyat-sluchay>
6. Кафестидис, С., ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА В РЕПУБЛИКА ГЪРЦИЯ В НАЧАЛОТО НА XXI ВЕК, сп. Международни отношения, бр. 1/2023
<https://spisaniemo.bg/category/broeve/2023/1-2023/>